

کتابخانه مجلس شورای اسلامی

Checked
توضیفات لطیف و بیانی خاص در بیان حدیث ائمه اطهار علیهم السلام
جناب آقای ... صاحب مجلس شورای اسلامی

الحمد لله رب العالمین
کاتب و نویسنده: ...
کاتب و نویسنده: ...

درج منقذ ...
درج منقذ ...

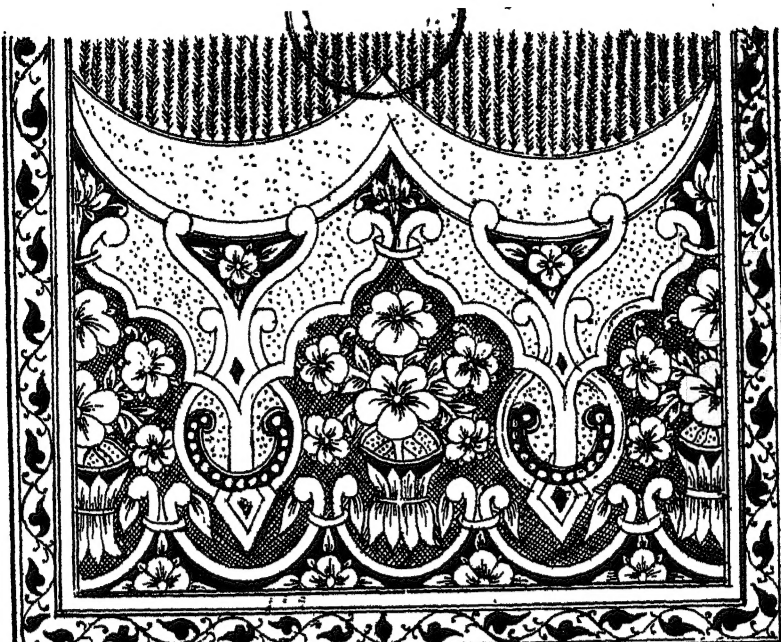
الحمد لله الذي جعلنا من آل أبي طالب

المتصين بطهارة و باریان جاوید زبان عظیم الشان ایا کمال به پیادہ سعدی و نظامی
جناب علام احمد صاحب التخلّص بہ ترکی غلامی ہو چکے ہیں

الحسبکم جناب نیر نویس نوبت شج حسین میان حسام باد و آواز
کاٹھیا و اوروہی جناب شفی محمد صغریٰ خا نصائر شری را

در معصومہ شہناز محمد قاسم علی خان

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ردیف الف

بچون جباب خانہ بدریا کنی چرا با املی کلام ترش را کنی چرا بر عثوہ ہاشش والہ و شید کنی چرا	جا و خراب منزل دنیا کنی چیرا شیرینی درم چنیاری ز کھن برون گر بیو ناعوس جہانت خویش را
	حاجات خویش را از خدای جہان طلب مقصود خود ز خلق تمنا کنی چیرا
بدیدہ ز خشم زوی و ندیدہ گویا دلم بہ تیغ تغافل بریدہ گویا	دلم بہ تیغ تغافل بریدہ گویا

بها بوسه اگر گفت در جان بید و دای گمان ز لرزش می آلوده ات کنم و اعظ عیان ز گردنت می شود که چون بمل در از رشته امیدهای حرص و هوس نطف بریده و زودیده افگنی در من	بر لیسان مه کنعان خسیده گویا که شب بحفلستان رسیده گویا درون خاک ره کس طسیده گویا چو عنکبوت بهر سوطنیده گویا خدنگ غمزه پنهان کشیده گویا
غزل نگفته تر کی قسم تبارک شاه سر غر گر اس بریده گویا	کتابیه از حضرت علی کرم الله وجهه
در بر کشیده ام نه بیت رو کشیده را شاخ دل شکسته نشسته تازه از سر شک چون نقش پاشم ز تماشای زلفت یار نشسته بخل قدش سر و بوستان بالا اگر ز تیر نه شمشیر کار گر بود	بگفتم ارم پیام غزال بریده را باران بکنند نه سبز نهال بریده را برخیزند و از زمین نه قدم مار ویده را که می شود و ز صحرای نه خیزد ران بالا نمی شدی ز مژه جا به ابروان بالا
بود ز حد تو اضع بعید تر ترکی چو میزبان نشیند ز مهمان بالا	
شد که چه چو طوطی چمنستان وطن ما از سلسله زلف تو جوییم نه بیرون	وحشت کند آخر به بینا بان وطن ما عمریست که سرخانه زندان وطن ما
از مدحت و ذم باز کشا دم نه زبان را	

ترکی شده تا شهر خموشان وطن ما	
از شش روی زند پاتخت کی کاوس را نیست خوت از باد و باران شمع فانوس را صوت ناخوشش خون کند رعنائی طابوس را بر همین از خست ز زند وقت اقامت قوس را	گاه وصلش گرد بست آید دل مایوس را غم نباشد سوز پنهان مرا آه و آتشک نیست گر گفتار رنگین صورت زیباست زشت چون نه سنجیده آن کافر دم ز یاد من
از لب لعاش نخواهم بوسه ترکی چون قریب من غنیمت می شامم دولت پابوس را	
که نیسان باشد آن ابری کز در و گریه پیدا که چون در تیره شب باشد نشان رگبزر پیدا که جز تلم نم مانند روجله میگرد و گریه پیدا نباشد لعلش بی سوزم اگر گردد غم پیدا سینه خورشید گردد و در کفم داغ جا بپیدا سحر این نکته پنهان شد از روی تیر پیدا	ز هر طبعی نگردد معنی پاکیزه تر پیدا چنان از شاه خط سبز و بفرق نازک جانان ز فکر نیست طبعان معنی عالی چه سبوح بزم دوستان خطی ندارد بی طلب رفتن بسوز و دگر من برق آبر بر آرم آه سوزان را ضیای حسن خوبان عاقبت کافور میگرد
چنان در وقت آن ترک ترکی شمع لاغر که چون گوشت گریه با غم شود از بکله سر پیدا	
مگر جان در تنم آید چو آئی جان من اینجا که در دل با نه بنشیند غم چرخ کمن اینجا	به بخت زندگی نام کجاست پیش تو تن اینجا بیا در بزم سخنوران چو عیش جباران اینجا

غلامی شاید آن مه بے نقاب آه بیام خود که مار چون کتان شد چاک بر تن پیرن آید		یعنی خدنگ عشق بجان میسنیم ما این شیشه را بنگ گران میسنیم ما زیز و طبا پنجه باد بهان میسنیم ما لب باهر سخن بزبان میسنیم ما	
مرد مصیبت غلامی ز جور چرخ کی حرف شکوه همچو زنان میسنیم ما		که پیدا کرده ای زو جسم من این ریخت محنت را نمیخواهم کمی پیروز در باب دولت را نقاب رو سینه خاص دستا فضیلت را	
مرا ترکی اگر پیدا نکردی در جهان ایزد بجز عشرت که آوری بسر روز مصیبت را		باشند چو در شدم کس هات و بالا مرغی شود از ریخت قفس هات و بالا	
هر لحظه شود جسم من زار غلامی از مصیبت این آه چرخ هات و بالا		گرد و دلم از لوش هوس هات و بالا جویم نه چنان راه ز زندان جمانه	

شب گز نشدی و عده دیدار تو فردا	دیدی نه دیگر عاشق بسیار تو فردا
در کار کس امروز من دست تلافی	شاید که فست با دیگران کار تو فردا
امروز چه حاصل ز گناهای نهانی	پیدا چه شود گوهر کردار تو فردا

این زشت علما که ترایار و فین است	ترکی شود و خسر همه اغیار تو فردا

گشتم آخر ز جوش مستی با	واقع من ز حق پرستی با
ساختم زن از کشاده دله	تا رو دنگ ترنگدستی با
پست و بالا نایم هموار	تا شرم از بلند پرستی با
باختم چون پیاده شطرنج	هر که آموخت پیشدستی با

حکم لا تقطو بخوان ترکی	چون درای بدوق مستی با

بذریک اندر جهان بسیار میماند بجا	دیر تر از گل بگلشن خار میماند بجا
میکشد عمر دراز از ناتوان مودعی بخلق	بیشتر از مورسکین ماری ماند بجا
آو می راک می شدی حب وطن زنجیر با	گر گشتی رشت پیوند زن زنجیر با
از سر جوش جنون دیوانه اش بیرون شد	گر گشتی در لح تر بار کفن زنجیر با
گل چو بلبل آمدی بهر تاشا رخت	نوک خارش گربودی در چمن زنجیر با
رم نه از حصیر و چشم تو غزالان میکنند	شد مگر تارنگا هست چون رسن زنجیر با

محر کیا تاشد پریشان تارهای سنباش گشت گویا هر مرغان چمن زنجیر با	
میکند عکس رخت بی آب و تاب آینه را بر نهاد در روی خود از دشت روی خور و نیک را اگر بد بگوید بد نگیرد ماعتنا تا بکشد لب تشنه میمانیم ما و مے کنی دید را از دیدن پاکان بپوشد عیب بین از رخ خویش پر پیگر میکند نظاره	نیست غیر از خاموشی پشت جواب آینه را از رخ زنگی کجا باشد حجاب آینه را مثل آن کورے که میگویی در خراب آینه را ز آب دیدار رخ خود کامیاب آینه را تیره میگردد اگر اندازے در آب آینه را چون کسے بیند بایام شباب آینه را
خوش شود از شمع نظم کے حصو تیرہ دل کور نہ پسندد غلامی بیج باب آینه را	
تا تجلاے رخس آمد نظر آینه را شاعر موداق دیوان و بغل دارم نہان بر زمین انداخت حاسد گر بیاض من چہ از برائے مردم چشم نگشتی آبرہ	شد ز برق حسن جان سوزش خبر آینه را ہر زمان مشاطہ چون دارد بب آینه را کی بدست خویش گیرد بی بصر آینه را کز تصویرت نبود ی آستر آینه را
چون نہ بیند سینہ او را ہد شہوت پرست قحبہ سے بیند غلامی ہر شتر آینه را	
واعظ مکن آرزوہ مصیبت زدہ گان را	تغے مزن از پند ملامت زدہ گان را

چشم بست شده صیاد براس دل مردم خفت مدد تا که بگفتار در آید گرویم غبار سے و بگو سے تو بگردیم	دام است خنم زلفت تو خوش و گان را آینه خفت لب حیرت ز زده گان را اینست تمنا دل فرقت زده گان را
بیهات غلامی که بغیم خانه دینا آسوده ندیدم دل محنت زده گان را	
بشرب بر پاکتم کرمش فریاد ماتم را چه پاک ار مدعی دارو گمان بد بر افعالم مکن با هم نشان راز دل ظاهر که آن دیوی ز خشم بر پریب اسی سبب دوش باید حذر کرد	زخم بر هم چو صور روز رستاخیز عالم را که با عصمت ننید اندی بودی بچشم مریم را سیلمان شد چو بشنید از سلمان وصف خاتم را که رو به میکشد از حیل های خویش ضعیف را
کشد تاد رنخل بعد از لکد کوب آن ستم گام که می بندد پس نشتر زدن جراح مرگ را	
چون بیسرد صاحب زر سیم وزر ماند بجا خاکساران را بود اندر جهان عمر و راز فیسر و را وسط امور آید بر کار نظم خواهی از عمر نرازی طبع کن وصف لبش آنگه پنهان شد ز چشم خلق ماند بیشتر گذارد عاشق مضطر سر ایجا و شام آنجا	زنج میگرد و چو مرغی بال در پماند بجا بیشتر از بار و بزنج شجر ماند بجا پنبه بیش از ابر و استر ماند بجا گل چو امیزد و بشکودیر تر ماند بجا سالما اندر صدف خانه گهر ماند بجا چو ریگ دشت از صحرایجا و شام آنجا

از ان طبع روان من نه ساکن می شود کجا درین دوران زبان آور گذار و بهر سیم وزر مست صهبای هوایت از تو کی گردد جدا از کمن یاران مجودوری کدنی باز دشوی	که ماند موج آب اندر سحر اینجا و شام کجا بزنگ قوم بازی گرسهر اینجا و شام کجا می شود کم قدر مینا چون زمی گردد جدا کی کند پردا پیکان چون زنی گردد جدا
بیه که از بند تعلق بر طفت باشی بزیست در نه بعد از مرگ سحر کی جمله شتی گردد جدا	
معنی ناستسته را دور دل مده ز نهار جا بر بیاض سینه کن شمع مرقم گز شاعری از زبر مافون بکن اینخواججه شش پیش زانکه عزم گاشتن گر کنی خالی کنای خوشتر هم	کز گل افسرده می زبید نیر و ستار جا مشک رازی باست کاندز طبله و عطار جا مور جسم تو خورد بر گنج گیسو دمار جا سر و پیل بهر گلگشت تو دور گلزار جا
شب بخلوت گاه او رفتند خاص و عام یک بود و ما را تا سحر سحر کی پس دیوار جا	
وامکن پیش عزیزان معنی بیگانه را چون نه در پیشتم زبان ار گفتگو بند و حریت خاطرش هرگز مرنجان آنکه مراح تو شد از جدا سے ابطال هر شب از صدای حق حق نمی برد ادم از شعری کسی مضمون زیبار	از بغل بیرون مفکن نسیم دزدیده را نغمه میگردد و فراسش مرغ شاهین دیده را زانکه با بهجواست کاری شاعر بنجیده را میسکنی بید از ناحق مردم خوابیده را زروک شمع کی گیر و مده تابان تجسملارا

دل غم من بد روشی جهان خوشی شے دارد به بعیت دست شیخ باریا عقل نسیگیر شد از طبع بلندم برترین هر معنی یاران بهر بزمی که تنجد نغمه رشع مرا مطرب نمی آید برون از فکر من چه معنی نیکو بغیر از روح شوکت کیست تا گوید جواب او بزدور ناله خود سقف گردون را بجنبانم	ز صبا گرتی گردید بوباقیست مینارا نیفتد با عصای کور حاجت چشم بینا را چو ساز و بارشش کُسار بالا موج دیارا مشایخ را بوجد اندازد و رقص ترسارا ز لوح سینه ام شستند گویا حریف بجایا تبر کی گر غزل نبوشته بفرستم بخارا کنم خاک سیه از آه آتشبار خارا
جواب آن غزل هست این که شکر کی را غنی آمد جنونی کو که از قیام خرد بیرون کشم پارا	
زاده گس گویم آن ناپاک مادر ز اورا تا لوائے فضل من بر قبه گردون رسید بیشتر زال جهان بچید بنیا تارکان کاش گروم عامل شهر از دعای میکشان	آنکه بعد از کسب فن عفت کند آستان را سالمای چون رفته ام خاک در آستان را تجیه فروت خواهد نو چهره آزار را منم کم میخانه تا هر صومعه زهار را
بندی دگر کی بود یکان بچشم ناشناس نام شاعر ۱۲ رو زو شب هم رنگ باشد کور مادر ز اورا	
لبکه لاشه از غمش گردید جسم زار ما چون بختی با من ناگر علیسی معنی نیسم	شد در کاشانه ما روزن دیوار ما و اچه تحسین می شود لعل بست عیار ما

مردم ایران دو چیز از هند ترکی می‌برند گوهر از سرکار ما و دفتر از اشعار ما	
و ادخواهی بر سر کار رساند خود را در نه از نه نجات رساند خود را از فضیلت سر ستار رساند خود را خسک از باد بدیوار رساند خود را دزد در خانه شب تار رساند خود را از گرانبار سبکبار رساند خود را بر سر تاج گهر دار رساند خود را از در غار سوسن نار رساند خود را	دل بکاشانه دلدار رساند خود را گر صنوبر بخت یار رساند خود را آنکه چون گل زخس و خار به چیدن دهن سفل از کبر نشیند به بام چار گل ز باغش و هم شفق سنبل چیدم فروبی دور کن ای شیخ که بر تنزل نزد هر که اندر صدف خانه گزیند خلوت آنکه با پیچ باز به بر کوه رود
نثر گویا باز بگویش دل انگار رود بلبل خسته بگلزار رساند خود را	
گر دو شراب بونه زمستان دهن جدا از نای خویش نامه غزال غن جدا آسان نمیشود لب طفل از لبن جدا شد فصل ریختن پروبال که چ جدا با وصف سوختن که گشت از رس جدا	از طبع ما شود نه طرد از سخن جدا گر قدر نعمت است چرا می کند بر خیم جدا از پیخ و نه لذت غیبت برد کس جدا هر یار نور دم عسرت که چون زمرغ جدا بیتابی ام به عشق ز تاب رسن فردا

بهر کوه و تنه اصطلاح و طبعان و نثری و نثری

صفتی از پیچ و لذت غیبت کسی در نثری و نثری

هر خام می شود بد از جامه وقت جوش ساقی مخمور در دم بد بوشی از سرم زاغوش فکرانه عروس سخن رسید	تا پخته پخته چون شود از پیر بن جدا از مرده زنده را که نباید شدن جدا این حوری شود نه ز جنت چمن جدا
ترکی گرت هواست که باشد صفای دل شوز دو ترچو آب روان از وطن جدا	
دوستان باید مزار اینجا هر کجا خاک کو دلدار است جسم در پیش ما دجان بردوست آنکه چون ذره سر خاک نشاند خود را	که بود سیرگاه یار اینجا کعبه را نیست افتخار اینجا خانه اینجا خانه دار اینجا همچو خورشید با فلک رسان خود را
باده کش ترکی دیندار مرا دانستی خود چنان مست شد اکنون که نداند خود را	
ای خواجه تا کسی نشیند بخوان تو نفس بد از خواب غفلت کو ریدار مرا تا بپایان رسد خط شوقش گر به بیند واعظ آن چشم خمار آلوده را از چپنج تا هشت روز کسی کند حاجت خویش را محتواه ز غیبه	گستر برو درون ادب خانه مسفره را هر شب از قرب الهی دور ریدار مرا ز انکس تر شد کتابت بالا در سجودش افکند فرق عنبر آلوده را همچون بگلین فتنه نشانش بنامه ۱۲ بزند اگر تو کل است ترا

مفلس روز ازل را نیست ثروت در نصیب	ولہ	برگ ریزد بر سر چون شلخ بید انجیر را
چون کوه در سخن نہ کم و بیش میکنم	ولہ	گوی مرا هر انچه بر بگویم صمان ترا
والا هم نمک چش دو نان نمیشود	ولہ	مے چپند از زمین نہ ابابیل دانه
برفتد رنے خانه ام برگه ز موج بوریا	ولہ	همچو از خس نا توانی مے پر م اندر هوا
از بسکه کوفتم بغم یار دوست و پا	ولہ	چون مرده بر تنم شده بیکار دست و پا
یکدم بگذرا مے بارالم پیوسته	ولہ	چون کرام کا نین بردوش میانی چرا
از طریق رهنمای خود منہ بیرون قدم	ولہ	کور مے لغز چو افتد پاش بر پایی اعصا
سرب رکراست ششوناله سنگین دلان	ولہ	دانه را بنگر که مے سایه فغان آسیا
مشمروعی مفلس بی برگ و نو ارا	ولہ	قد راست برابر بزین شاه و کد ارا
خشک است چو زاهد کنش بر کبی کور	و	بینا نکت در راه نما چوب عصارا
از سفر باز آمد و خواهم دام جام وصل	ولہ	کاشتما گرد و خزون بیمار چون یاب شفا
در خراب آباد دنیا میکنی منزل چرا	ولہ	میکشی خط بنا مے خانه بر ساحل چرا
شد جمیع اندر کوی آواز سجد و تاربا	ولہ	خردوار با از دانه با دز تاربا انباربا
شب در ره آن سیمبر آمد زهر سودر نظر	ولہ	صفت بر صفت او اتقادگان سر بر سر ز میا با
بی کف جو دانه از منعم نہ با سایل رسد	ولہ	موج قلام ننگند بیدرون بجز خر مهره با
بنوعی پرسد او امر و زامن آرزو با یم	ولہ	که چون جلا دمی پرسد بوقت قتل محرم را
تا بلابل آساست م از لاغری	ولہ	هر کسے چون ماه نو داند سرا

غیر دود از میز زم زم شعله میخیزد کجا	جز جواب خشک مسک کید بدینار اوله
برف می بارد و نگردد و نجر سر کوهسار را	پیش سرکش میکند سرکش ز سیم ابنا را اوله
بجسم جزق عریان قبا نماد مرا	بغیر فرزش زمین بوریانم اند مرا اوله
ورنه بردار و زپای خویش کور افتاده را	چشم می باید که بیند حال دور افتاده را اوله
مشکل کشای ماشده مولای دوسرا	مولای دوشده مشکل کشای ما اوله
خواه از اطلس قبا یا بویا باشد مرا	حق بهر کسوت بخوام کاشنا باشد مرا اوله
مشکن درون راه روان آب گینه را	آینه کن ز گرد که در است سینه را اوله
ز اب دهن پشت حریفان بفضیه را	تا شعر من زبان زد هر خاص و عام شد اوله
چنان درید که طفلان ورق زبانا تا	چون عشق تواند پنجه جیب و دامنم اوله
بعشق مدرسه خوانم سبق زبانا تا	اجل بوی سپیدم خطی نوشت و هنوز اوله
که ستر راه تو گردد عین خاطر را	قدم برون مگرد از دیار خاطر را اوله
بمفلسه شود آنکس که بار خاطر را	مدان که عقل بر یار شاطرش گوید اوله
بامدعی بود بسخن کار زار را	معنی خرم کند و قلم ذوالفقار را اوله
باد خزان رسید بر دوز بهار را	ایام شیب آمد و عهد شباب فرست اوله
ترکی بر اے خر که خمر و گاه و دانه را	از آب و نان نه چاره هیچباره کس کند اوله
چون شمع بر ضیاء شب و بجز خانه را	روشن رخ تو میکند از نور خانه را اوله
از ساکنان شهر بنادور خانه را	کن مثل خاکروب چون خواهی صفای ذکر اوله

خواهم نه بار دوش عزیزان شدن لایق	کردم بنابر نیت لب گور خانه را
بچسبم را در چنگی اسے پیر آموزان نهر	بر بسوے خام می باید کشیدن نقشها
هر کس بنجور و جام شراب از کف تو نیز	ماندم نه بی نصیب که خوردم طباخچه با
نباشد و سترس در کارا علی دست ادلی	که کس در جاسے خاریدن نه بدین ناخن با
ترکی نه دست از می و معشوقه بر کشم	هر چند زیر پاے کشد محتب مرا
آب از خونم بده ام در زوے تیغ را	هر زمان مگوار در دل آرزوے تیغ را
مشو اسے خواجہ بمسک چنان دیوانه دنیا	که کس و ایم نمی ماند بعشرت خانه دنیا
از دہل خیزد صد ادراک و فتن	میخورد بے مغز بر سر چوب با

ردیف الیاسے موحده

ز سیل گریه تنم میرود چرخس در آب	مرا چو مژدم آبمیت خانه بس در آب
منم که لب ز تبسم کشاده دریم اشک	و گرنه بند شود روزن نفس در آب
ز آه نیست دل او بگریه موم نشد	و گرنه زرم شود جمله چسب ز لب در آب
دمی بیاد گل از ناله سر کنم برود	حباب خانه صیاد و هم قفس در آب
بغیر طفل ششکم بصورت ماهی	شبانه روز گذارد کدام کس در آب
ز جگر بادیه چه تر سے ترا اگر زاهد	مثال عارف حق است و سترس در آب

شوم چگونہ غلامی برون ز سیل سر خشک

که افستاد تن من ز پیش لب و آب	
گل ز شدم شد به بتان نیمه آتش نیمه آب هر طرف در کو به جانان نیمه آتش نیمه آب شد ز رشکش سملتان نیمه آتش نیمه آب صد گلستان و بدخشان نیمه آتش نیمه آب دارم اندر سینم پنهان نیمه آتش نیمه آب شد عیان از جام رخشان نیمه آتش نیمه آب عین شد در وی نمایان نیمه آتش نیمه آب افکنند چون برق سوزان نیمه آتش نیمه آب	شد ز خوی تار و جانان نیمه آتش نیمه آب چشم دریا بار آه شعله زایم کرده است زلفت مشکین شسته تالستان بری بویان گرد از شرم لب و دندان آن مپاوم زین دل مناک و از سوز جگر پیوسته و اداسی افتیم چون گلاب انداخته بسته تا چشم زمان نقش گلبرگ لبش گیر از خون دل سوزانم آب از تیغ یار
آه پر سوز از زخم در گریه شمر کی از اثر بار و از گردون گردان نیمه آتش نیمه آب	
که دام در نگذار و در آب گریه شب نمیزدی برخ آفتاب گریه شب کلیم سر چو دمی بیجا بگریه شب برد ز دیده همسایه خواب گریه شب برخت گوهر خوش آب آب در تابه که جای گل همیشه مشکنا بدر تابه	که دام در نگذار و در آب گریه شب سحر نیمه چشمش روان شدی اگر آب برون نه چهره کشد از نقاب خنده صبح همین نه مردم چشم مرا کند بیدار فتاد از لب لعلت چو تابه در تابه گمان که بر لب چو زلفت عین شستی

فزون ز گریه شود روشنی دیده ما	رسد چو باد در نایاب آب در تکیاب
بشود مرغ بلب حوض که سرخسخت	ز شبغنی شده برگ گلاب در تکیاب
ز عکس شعله حسن رخ جهان سودت	دل سمک شده همچون کباب در تکیاب
امان ز گردش گردون نیامد ارشاد	شوم نهفته چو افسایاب در تکیاب
شمع از تاب خست در بزم میوه و عرق	آب آب از چشم مخمور تو در مینا شراب
بارها دیدیم ترکی که عطاس نیم جام	میکنند درویش را چون شاه بی پروا شراب
بزم می ظلمات او جور عس گردیده است	میکنان آب بقاشد این زمان گویا شراب
باد ز رنگست خون مرده بی جانان کج چشم	ز هر میگردد و بکامم که خورم تنها شراب
کس نشود سرشک من ترکی	گره ام هست گریه و دولا ب
من ز طر ز تاع که آرام بلب نام شراب	ورنه دستم بشکند گیرم اگر جام شراب
ابتدایش را نگودانند از غفلت مگر	کوته اندیشان نمیدانند انجام شراب
شب بیاوش آن چنان فست از من بیاور	تا سحر نامد و در دیده بیدار خواب
وارو بے اگر چه دل من هوس بخواب	چشمم بغیر تو نرود و کیفس بخواب
شب باغوشم رسیدن یوسف ثانی بخواب	یا فتم این دولت بیدار پنهانی بخواب
که بشوق حق خوری سلی ذکر چا ضررب	میسوزد از آره بردل از ریاض ضررب

که آفتادن من ز پیش دلیس در آب	
گل ز شبنم شده به بتان نیمه آتش نیمه آب هر طرف در کوه جانان نیمه آتش نیمه آب شده ز شکش سبستان نیمه آتش نیمه آب صد گلستان و بدخشان نیمه آتش نیمه آب دارم اندر سینه پنهان نیمه آتش نیمه آب شده عیان از جام رخشان نیمه آتش نیمه آب عین شده در وی نمایان نیمه آتش نیمه آب افکنده چون برق سوزان نیمه آتش نیمه آب	خند ز خوی تار و جانان نیمه آتش نیمه آب چشم در یابار و آه شعله زایم کرده است زلف مشکین شسته تابستان پری هوای بخ گرد و از شرم لب و دندان آن مه پاره ام زین دل فناک و از سوز جگر پیوسته داستانی آفتاب چون گلاب انداخته بسته تا چشم ز مالفتش گلبرگ لبش گیر و از خون دل سوزانم آب از تیغ یار
آه پر سوز از زخم در گریه شمر کی از اثر بار و از گردون گردان نیمه آتش نیمه آب	
که ام خانه نکرده خراب گریه شب نمیزدی برخ آفتاب گریه شب کنیم سر چو دمی بیجا بگریه شب جود ز دیده همایه خواب گریه شب برخت گوهر خوش آب و دره آب که جای گل همه شد مشکنا بدره آب	که ام در نگذار و در آب گریه شب سحر چشمه ز چشمش روان شدی اگر آب برون نه چهره کش از نقاب خنده صبح همین نه مردم چشم مرا کند بیدار فنا و از لب لعلت چو تاب در تیره آب گمان که بر لب چو زلف عین بر شستی

فزون ز گریه نشود روشنی دیده ما بشود رخ بلب حوض که سر خجلت ز عکس شعله حسن رخ جهان سود	سرد چو باد ز نایاب آب در تپ آب ز شبی بنی شده برگ گلاب در تپ آب دل سمک شده همچون کباب در تپ آب
امان ز گردش گردون نیام از ترکی شوم منفعت چو از آسیاب در تپ آب	
شمع از تاب رخت در بزم میر و دوق	آب آب از چشم مخمور تو در مینا شراب
بارها دیدیم ترکی که عطاسی نیم جام میکنند در ویش بر چون شاه بی پروا شراب	
بزم می ظلمات از جور حس گردیده است باوه رنگیست خون مرده بی جانان کج چشم کس نشود سر شک من ترکی من ز طر زتاعی آرام بلب نام شراب ابتدایش را نکودانند از غفلت مگر شب بیداش آن چنان فتن از من بیا جز آب وارو بس اگر چو دل من هوس بخواب شب با غنوشم رسیدن یوسف ثانی بخواب که بشوق حق خوری سلی ذکر چار ضرب	میکشان آب بقاشد این زمان گویا شراب ز هر سیکر دو بکامم گر خورم تنها شراب گریه ام هست گریه و دلا سب در نه دستم لب کند گیرم اگر جام شراب کوتاه اندیشان نمیدانند انجام شراب تاسخ ز نامدگر در دیده بیدار خواب چشم بغیر تو نرود و کینفس بخواب یافتم این دولت بیدار پنهانی بخواب میخیز از آره بر دل از ریا هر بار ضرب

خاکساران کیشوند آزرده از طعن کسے	کارگر گرد و گجابر صورت دیوا ضرب
ولہ خستہ بروی تو شمشیر می بیند بخواب	ولہ بستہ گیسوی تو زنجیر می بیند بخواب
ولہ خشم آقا برتر از خشم خدا دانیم ما	ولہ کین کشد امر و زار و زجر آگید و حساب
ولہ نشاید از بهر زوال است این کمال آفتاب	ولہ کابے آید بچشم از جمال آفتاب
ولہ بدر رسد ز صحبت نیکان کدورتے	ولہ زنگار خورده می شود آهن درون آب
ولہ گردید هر انگه گشت موافق بسخت رو	ولہ گردید بکمره اردو بالا فتان آب
ولہ چون نکو خود را نداند غافل از عارت بد هر	ولہ چشم نابینا به بیند خویش را بینا بخواب
ولہ شد ان کس تشنه بحام و صالش	ولہ بربست و خنک گیاره لیسان آب
ولہ آتش قهرت نه گر گردد فدا آب عفو و	ولہ هر کسے روتا بداد تو چون بگرماز آفتاب
ولہ بگریم گاه از یادش لب زرم گاه از سوزش	ولہ عجب در آب و آتش خنک گیاره افتاده ام شب
ولہ دست نابینا پای لنگ خدای یار چوب	ولہ سید بهر یک لب را در سفر هر کار چوب
ولہ خند سبک را از گرا بنا تعلق بر کنار	ولہ از جناب از خیمه باشد نیستش در کار چوب
ولہ چنان بقلب صفا جمله شے نظر آید	ولہ که چون سپهر برین در میان کاسه آب

روایت التام فوقانیہ

نازیدم ز مدت نام محمد است	شاہم کہ نام من ز غلام محمد است
ولہ ز اہد اگر بگوشت دیرانہ سر خوش است	ولہ رند شراب خوار بہ میخانہ سر خوش است

عارف اگر بکشد ازانه سنج شمع کبیر سجم بگرداند از بشوق در دیشش خوش بکشد تا راست که چه شاه	ساق کشتی به نغمه مستانه سرخوش است پیر مغان ز گردش بهمانه سرخوش است در روشنی رخمج بکاشانه سرخوش است
ترکی سید برب من جان زرقش جانان هنوز در بر بیگانه سرخوش است	
زار باد آن دل که از داغ غمت گلزار نیست گنبد دستار چون واعظ منجوا هم بر دل اگر روشن نداری سیر دیوانم مکن در سر لے مازهر را ہی که میخواست پی بلبل از گلستانگ وز داغ از شور میگرد و می عاقبت خواهند شبهارا بغضات می برند سپه تسلیم کس کم مایه کی آرد فرو	کور به آن چشم از یاد تو گریه ناپسند نیست خانه میماند ز برق امین اگر مینا نیست آفتاب معنی ام چون ذره بقدر نیست کلبه ما را نشانے از در و دیوار نیست گفتگوی کج سیر بار است گوهر نیست اهل دنیا سے و نی را دیده بیدار نیست خم کجا گیرد اگر شمشیر جوهر دار نیست
مصرعه ناصر علی ترکی چه خوش آمد مرا دل چو از وحدت لباب شد روی رباب نیست	
در بر مادلے که سیما ب است هر که دید است چشم بیمارش می برد جان و دل خرم زلفت	ماسه یی یا طایبان بغیر آب است همه شب با فغان و بیخواب است این کند است یا که تلاب است

همه از دیدن تو بیستاب اند	آفتاب این خست که متاب است
میسکند فوج او غلامی را گو سپند بدست قضا است	
در کار دست ماند و بیکار پشت دست شب داشتیم بکا کل و لدا پشت دست ناکاره کار بانه بر آرد چو کار گن نوسه گران بدل رنج یاران بود راحت بود قسمت پس مانده بیشتر قانع چنان زد دولت دنیا شدم که هست چپینده گر چه گل چو کف دست یک دو بیند جمال دوست بجز دست دم و دواع	همسر شود بدست نه زنها پشت دست تا صبح می زوم لب بر مار پشت دست ساز و بیان دست کجا کار پشت دست در خواب چون بسینه شود بار پشت دست چون کف کشد ز کار نه آزار پشت دست دست قناعت می دینار پشت دست باشد همیشه از خلش خار پشت دست چشم بعین یاس چو بیار پشت دست
گردد ز بار عکس نگه آنکه سوسنی تر کی نمی بران گل خسار پشت دست	
دیدن چشم تر ما سیر دریا کرد از سخن بستان زبان مضمون بود راه حق بنمودن از روز ازل گم گشته را حاجت خود را پس طاعت زد و در خواتن	سینه ام نگرستین گشت چمن آذرست چشم پوشیدن ز مردم دیده را و آذرست چشم نابینا می ما و ز او پنا کرد از بے تنخواه سلطان را تقاضا کردست

صدستم ترک نگاہش بر دل من کرد و رفت	دله
می ندانم کیت ترک می لیک شوریدہ سری	گر یہ در یاد گل رویش بگلشن کرد و رفت
اگر نہ بر قتل من ناکر وہ جرم آمادہ است تا ز تحریر خط مشکین رخ تو سادہ است ہر کش گوید کہ این دیوانہ ملا زادہ است گو یا در سیکدہ زند خراب افتادہ است	ترک چہ پیش از چہ با تیغ مزہ استادہ است ہمچو مصحف ہر کسی جای تو بر سر می کند تا جنون بیرون شد از تباں خود چشمی صفت آن چنان بہنادہ سزا ہد سجادہ وجود
آدم تا ترک کیا در بیعت پیر مخان	معبد من میکدہ ولایے من سجادہ است
چون صبری کہ شاخ و دھان شکست و رفت سنگش سپوشی شہستان شکست و رفت سرمای جسم شاہ سوران شکست و رفت دل را خدنگ غمزہ جانان شکست و رفت ہمچو سیلاب کہ در فصل بہار آمد و رفت میکنی بے طلب از جانبی یا آمد و رفت میکنی موج ز دریا بکنار آمد و رفت	سپیل سر شک مائل مژگان شکست و رفت داوم نمیدہد کسے از جو محتسب نعل سمن ناز تو لے شہسو حسن تا جان بر زم زم تیغ نگاہش ازین طرف آن چنان موج سر شک من زار آمد و رفت کم چو بگمانہ شود قدر بلند است آخر لخت دل خون شدہ در دیدہ نگاہ بچہ رود
بر سجادہ آن ترک گرانستم ترک می	دله

میکند ترک ازان راه گذار آمد و رفت		
از زلف تو مات مشک چین است مجازاً یعنی منسوب ۱۲	لعلت بصفاست انگین است لعل لب تو که آتشین است بکشیده کمان و در کین است گر نقش و نگار دل نشین است	
از بند مددگیر شرکی گریاد تو قول نستین است		
خیزد ساقی یار دست بدست بر مزارم رساند یار انم برسانند دوستان پس مرگ شعر من چون صحیفه های فلک	ساخسیر و چهار دست بدست گل بفصل بهار دست بدست تنم اندر سزار دست بدست رفت در هر دیار دست بدست	
ترکے راکشان کشان بُردند پیش آن شهر یار دست بدست		
هرگز مکن به نعمت دیندار دست چون نیست کار ساز تو غیر از خدا بند تا دل بود نه لبسته بیا و خدا چه سود	آلوده میکنی چه ببول و بهار دست از بهر کار پیش کسی بانیاز دست بستن بروی خلق خدا و نماز دست	
ترکی ز ترکنازی آن ترک تیغ زن		

بگریز تا بقتل تو باز و نه باز دست	خراب کرده لعل لبست بخشان است درون خانه بخود فقیر سلطانست دست در برم ای سنگدل نه سندانست خیال افغی زلفش کتیز دندان است کخانه اش بی ازاد تیره زندانست تسلط لب لعل تو بر بدنشان است	بساده دلف تو سبب ناست مرد بدرگه کس بطلب کشند می ز کوفت غم بجران نه بشکفتش آخر ز روزن دل چساکم برون نخه آید گریه از در دنیا سے دون گر آزادی بچین زلف تو شد شک چین خالچ گدا
بشوق زلف تو امشب غلامی بیتاب بنغمه های دلای ز خوش غم نخواهست	پیوب خشک و بیج دریا کار آب و آتش است از وصال او تنها کار آب و آتش است خس بر آتش میکنند جا کار آب و آتش است شد عیان هر کار دنیا کار آب و آتش است کتخا بودن خدایا کار آب و آتش است عشق بازی با حریف کار آب و آتش است از گلتانش تماشا کار آب و آتش است	ز ابدی و بزم صہبا کار آب و آتش است خاک بر تارک غلامی و رہا سے او مریز شمع رخسار تو بیند مردم چشم بشیب تا بدینا خشک و تر گشتم ز کار گرم و سرد گاه آب از چاه دگمی آرم آتش از غول موج خون از چشم دہ آتشین خیز زول لاله اش گلنار و رخسار ترش برگ گلاب
گریه تر کے دہم نار سقر در روز حشر		

	الاسمان یارب که آنجا کار آب و آتش است	
آفتاب و ماه را تخیل کردن مشکل است در نه فصل گل مراد تخیل کردن مشکل است گفتگوئے عشق با تصویر کردن مشکل است لیک با دیوانگان تفریر کردن مشکل است		وصف سیاهوش تفریر کردن مشکل است دوستان باید که اندازید پاس من به بند حرف مطلب چون بگویم بابت لب لب بحث با فرزانه کردن در سخن دشوار نیست
	این جواب آن غزل ترکی که صائب گفته است پنجه اندر پنجه تقدیر کردن مشکل است	
تنی بر ختم ز جوش کین برداشت از دهن یار آستین برداشت کس نه از خنده دندان ^{۱۲} انگبین برداشت		چین نه بر چین حمه بسین برداشت اشک چشم چرخیت برداش قند بوس از لبش جهان گیرم
	ترکیا خاک جسم ازینجا ب سومنی گول ماد طین برداشت	
بامور چکان سر سلیمان نتوان گفت هست و بچه را عیب سلمان نتوان گفت کرده شتاب با خور رخشان نتوان گفت جزو خست در ز حالستان نتوان گفت چون روی تورنگ گلستان نتوان گفت		دانا سخن شاه بد و نمان نتوان گفت گویم نه نخلال تو ز داغ دل مومن دم میزنم از لعل پندشان نه بلعاش با و اعطویندار مگو شیوه زندان با حلقه زلفت خرم سبیل نتوان لبست ^{شیوه طریق در رسم مجازات^{۱۳}}

دارند بخود ز آه و فغان جاده و تحلل	عشاق ترا بی سرو سامان نتوان گفت
محرکی شدم آزرده زیاران و فغانی ز انگونه که جز بهجو بیدوان نتوان گفت	
شب در میان میکده بود از حمامه ام	یکسر بدست من سیر دیگر بدست دوست
محرکی میسر شدت آن شب اگر بود دردست من صراحی و ساغر بدست دوست	
حاسد از محسود اول از حسد سوز که نارد حمزه گردن من روان نگر دو خیز و نه بخت ز استانست	تا وقت دیگر چه چون خویش را سوز و سخت تبع کف یار سر شناس است خاک من زار در شناس است
محرکی بفتد بغیر من رقم خاک کف یار سر شناس است	
مکن بروزن افغنی ز هر دار انگشت	مزن بزعمه فیه نابرومی مار انگشت
شگفت نیست خلای که داغ و آغ نشود نهی جو بر رخ آن یار گلغزار انگشت	
تا بتن جانت کی خیزم ز خاک کوی دوست شور محشر نغمه گلبانگ فریاد منست گر کنم داغ دل عیان شب تار	خاک گر گردم غبار آب یا نم سوی دوست هر دو عالم یک قدم از وحشت آبا و منست خلق داند که شب زد یو الیست

چنان پسند من آید کلام بپست حر لیت	وله	نشست گاه ز بانم چو بام خاموسیت
پاراسته براوج تخت کیه سنگون	وله	افتد هر آنکه بلبب بامش بریده است
بوسه لعاش بجز دشنام نتوانی گرفت	وله	شهادتی نیشش مگس در کام نتوانی گرفت
میسکنی بیهوده محرکی شکوه بدر و گاه کز شکایت گردش ایام نتوانی گرفت		
دیده ام تا صحن رخ زیر طاق ابرویش	وله	هر کتاب درس من بالای طاق افتاده است
بکوس از زشتی حرص و هوس آگاه نیست	وله	انگبین گرد و سهم قاتل مگس آگاه نیست
سرستان را چه داند ز اهد خلوت گزین		از صفیر بلبان مرغ قفس آگاه نیست
می نشیند بسر خاک مذلت آخر	وله	هر که بالا بچوخت دیگر زد دعوی شبست
گوشه گریم نداریم بکس آمد و رفت	وله	کس کند جانب مانیز نه بس آمد و رفت
کر مک سنگ صفت رزق خود ارمیخواهی		کن نه بر سرف و دوتان چو مگس آمد و رفت
از سختیش تبرس نماید هر آنکه نرم	وله	کرم ملایم افگند از پاستون سخت
از کجی بگذر چو خواهی بعد خود هر کار راست	وله	دیر تر میماند از تعمیر شد دیوار راست
خواجیه سمودی صفت در زیست نگذار کجی		بعد مژگون میشود غمهای جسم مار راست
ز خار نخل نرسد و امیشود ظاهر	وله	که هر کجا است تو نگر نخیل در بر اوست
تا بلب آه و فغان باشد بود خاسته بعشق	وله	گرد خان افزون بود پندار کاتش خاموش است
آنکه جان را بتن گران دانست	وله	تدرهمان نمیزبان دانست

ساکنان زمین کلام سرا	چون کتب جمیع آسمان دانست
آتشکارا می شود از سخت آواز دهل	کرستی خندان نیز و بجز بانگ دشت
کاکاش دید شب چو کاکل شمع	از خجالت بسفت خانه نهفت
عیب باشد گر بختن با مرد	لیکن از کوه بها گسسته است
هر سخت رونه نرم بجز کوفتن شود	آهن چو زنه تن بختن بدوست
شیر و شکر نیست با ایند اسپندان آسمان	می کند چون خانه ز بنور تعیم از نبات
کدام دل نه بشوق طوالت خانه تست	کدام سر که نه رنگ استانه تست
کنند ترار نه بیر فلک چرخ زون	مگر بوجد از اشعار عاقلانه تست
در بیخ شاه شناسا نیافتم ترکه	
کدام سر که و گرنه نه در خزانه تست	
کنایه از صوم در نه ۱۲	
گرچه سیلاب سرشک من ز سر بالا گذشت	همچو خس امان زارم ازین دریا گذشت
پیش زین نگذشت باشد نگذرو زین پس کس	
انچه از عشقت بجان تر کی شد گذشت	
تا تو رفتی ندیده ام رخ غیر	چشم بیمار من گواه من است
از غمت بر جان من ای جان گذشت انچه گذشت	تا بکی گویم که این دآن گذشت انچه گذشت
امروز میان من ای قیس بسودا	شاد گرد که ام و بگو استاد که است
بر بیاض سینه کن تحریر کرداری خسرو	ز انکه شرم تازه بست از بیم کشته است
کنایه از انفس ۱۳	

جان دادی اگر نه سبب آنان رسد می	وله	دلآله را سپاس که شد موجب حیات
و شنام گیرم از لب ساقی بجای جام	وله	من نیل بر نصیب نمایم بزم دوست
گر گرایم زبیاضم در مضمون برداشت	وله	چیت غم تشنه لبی قطره ز جیحون برداشت
دارش حضرت رشید است گرامی امروزی		از بیاضم همه تا معنی موزون برداشت

این از شعرین گوید تا بعد شصت و ۱۲

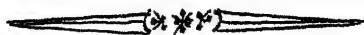
روایین ابجدیم حجه

میزنرخون جگر در دیده بیتاب موج	در بهار از جوشش باران یا زندیلا موج
غرق نشود جسم زارم از تلاطم های اشک	انگشت خا و خسک را بر کنار آب موج
در طح چشمم بود سه دره سیلاب اشک	میشود و بیرون کجا افتد چو در گرد آب موج
از کجا بندد و فسر و مایه مضامین یلند	بر نخیزد از میان و جلله کلم آب موج

بهر خون دل بچو شد تری از بگرستن	سمنه رلفظ هندیت یعنی قلمم
چون بجیسند در پریشکال ز سمنند آب موج	

راستی کن شیوه با پاکان که گودی بامداد	وله	میشود و غرقاب کشتی چون شود با بحر کج
گر چه میداند مرا از جرم عشقش می کشند	وله	هم بر سر حدیث غوغا گویند و اند نه هیچ

نقد عمرم بر فست در شش و پنج	
با خستم تنی و بهفت در شش و پنج	

ردیف الحاکم مہملہ حطی

شمع روئے تو فروخت ز تاب دم صبح وایکن چشم کہ بیدار غمایت ترا غافل از خیز صبو حے زن از یاد خدا بیگان دولت بیدار بیا بے در روز	زلف شب رنگ تو گردید نقاب دم صبح ساکن چشمہ افلاک ز آب دم صبح مے برد کلفت شب جام شراب دم صبح گر ز غفلت نشوی مایل خواب دم صبح

در جهان نیست بصد غور غلامی دیدم
جز فروغ رخ آن ماه جواب دم صبح

ردیف الحاکم معجمہ

کن خدنگ نگاہ تو در جگر سوراخ ردان چو تار سر شکم بدین روش باشد مدار نوک مژہ بردلم کہ مے گردو رسد چو درکت من کاغذی و خامہ شیخ	شود و ز نوک سنان چونکہ در سپر سوراخ شود چو روزن سوزن چشم تر سوراخ ز تار آہن پولاد در گسر سوراخ ز خون چشم نویسم بیار نامہ شیخ

بعشق لعل لب یار تر کیا صحیح ؛
بریش بست خنار لب عامہ شیخ

چون موج بکشد رو اگر از روئے آب شیخ   ولہ
لفز چراز جوعہ جام شراب شیخ

مرد بد باطن شود معلوم وقت امتحان دله میشود ظاهر سحر بزر خردن کجا باد ام تلخ

روایف الدال مہملہ

آخر در انتظار تو شد چشم تر سفید کی شسته میشود دل تاریک غیر کو نیست از نور شعر من دل یاران جلا گرفت دلم پر شمع رخسار تو چون پروانه میسوزد دله	مانند برف گشته همه موی سر سفید کز شب بزم سنگ جامه شود بیشتر سفید چون تیر و شب بود ز خیال قمر سفید تم از سوزش عشقت چو آتش خانه میسوزد

کنون از پال بر برسد غلامی آتش بهر ش
ندانی شعله چون افروز بوقت خانه میسوزد

خون باد دل که از غم عشقتش حذر نه کرد بی وصل بوسه دزدان دهد چه سود	از جان گذشت و لیک ز کوشش سفر نکرد تسکین خویش تشنه ز آب گهر نکرد

ختر کی نه چاک کس شکمش چون صدف کند
بر آن کیسه کیسه خویش از گهر نکرد

روی من ای گل شاد زرد تو چون دینار زرد همچو ز می دارم از بی مهری آن سیتن رنگ من بگرفت از رنگ تو رنگ زرد چوب یکدم در زندگانی فلان فرصت نداد دله	ز آنکه می باشد چرخ صبح می ای یا زرد چشم زرد و جسم زرد و دهر چهره چون بیمار زرد وز گل صد برگ دارم روی خود بسیار زرد تا محروم زین شش و پنج آسمان فرصت نداد

۲	خواستم گریزم می آیم غلامی و در حرم لیک جذب الفت سائر نشان فرصت نداد	
تاز سیر میکند ام اتفاق افتاده بود ای اجل منت که او بار غم کردی سبک شب ببحر آب غم بر دی یار اندر سجود گر نشد خاقان نظم بر جهان چرا ساکن دیر و حرم را خانه و احد کرد می آسمانش سرنگون آخر بزی خاک کرد	کز خسار باره چشم من بطاق افتاده بود ورنه بر فرقم گران سنگ فراق افتاده بود واعظ شهر از هزاران اشتیاق افتاده بود لرزه در گوهر عرقی و عراق افتاده بود در دل هر دو شریک از نفاق افتاده بود در سر آنکه نشو و راه طوطی افتاده بود	ای طاق افتادین نبات ضعیف
	شب بسوخته خانه چو رنم دیدمش حجره اش بی بام دباشم بی راق افتاده بود	
بر طرت کرد از سیه کاری مرا موی سفید میکنی از کوته اندیشی چو اردیش سیاه گم سیه از دسمه و گم از خانه خورش کنی مرده چون دیدیم هم سالان خود چند شتم	گشت از یاد الهی ره بنما موی سفید برترین کرده است چون قدر ترا موی سفید کی مگر خواهد شدن از تو جدا موی سفید هست بیشک قاصد ملک قضا موی سفید	سکنا یا ز سیه
	الفت زلفت سیاهش کم نگردد از دلم تر کیاست گر چه با من آشنای موی سفید	
چیت گریخت دل بیتاب بازی میکند	لبک از نظاره محتاب باز میکند	

دل درین دار فنا هر کس که بر باز بچم بست بخرش لبکست از من چه و گردن بنزد طفل اشکم در هوای قامت دلجوی دوست	هست طفل پیخ در خواب بازی میکند یار در شطیج با احباب بازی میکند چون شناور هر نفس در آب بازی میکند
کس بجز خالق نمیداند علای را غیب پیش تو کا هن با سترلاب بازی میکند	
ز که در تم چه پرستی که دلت نزار باشد مکن از خدنگ مژگان دل خسته نیم سهل مه من شد است ثابت ز دروغ وعده پاست بود از خیال جانان بدلت نه دید و کاشا بسخدا بنجانه مخفی چو زنان شود و گرامی نه بغیر لعل میگون خطا سبز یار بوسم بشاب گر نه خور دی می عشق زن به پیری بشمار سبزه دانه نگذارم از خیالش	چه زنی قدم بر باهی که دروغبار باشد چه کنی شکار او را که خودت شکار باشد که فزون ز روز محشر شب انتظار باشد در خانه بسته باید که بهر چو یار باشد رُخ معنی ام بمر دم اگر آشکار باشد که کند نه نشانی گمش چو شراب خوار باشد شکنش که از صبیوحی چو زشب خمار باشد که دلی یار باید چو بدست کار باشد
دل داغدار ترکی چه عجیب گستا است به خندان نه خشک گردونه ترا ز بهار باشد	
خط من مشتاق بجانان که رساند در بته زمین خانه دشمنه سر راهی	با گل خوبرو از بلبل نالان که رساند امشب می و پیمان بهستان که رساند

این بیش متاعی به بدشان که رساند حال دل درویشش سلطان که رساند با ذره نروغ خور رخشان که رساند با آهوی او چشم غمزالان که رساند باطوبی او سر و گلستان که رساند	لعل تو گران مایه و کم مایه خریدار در خدمت معشوق که گوید غم عاشق گویم ز جمال تو نه اوصاف بیو صفت این شعر در لغت آورده ۱۲ نار سر زلفش که بتا تا ز فرد شد پیوند نماید خط سبزش که بر حیان
سکنا یزد حضرت عیسیٰ علیه السلام	ترکی بجز از حضرت بطاهر معالی نه با پای من پایه سخندان که رساند
گرانش یار گل سازد ز اکت این چنین باید نیز دازم بجال خویش عزت این چنین باید شکار اندازم معنی را طبعیت این چنین باید که دارد هبه عشق آنکه ملت این چنین باید که با سر بستان عشق ذلت این چنین باید مروت آبخیزان واجب ملالت این چنین باید شریعت آبخیزان اعلیٰ طریقت این چنین باید بمان در سینه مثل دل که خلوت این چنین باید	رسد پیش ز نور ماه طلعت این چنین باید نیم آگه هست و نیست غفلت این چنین باید شمار صید گاه خویش صحرای معانی را سر اندازم بپای شیخ دیو هم برین دوستی پس من دلف زمان خلقت بپای از آه سر تسلیم خم از ما دور دستش علم تیغ بجز حق سرفرو نام مگر در حضرت مرشد قدم مگر از بیرون زاهدان گوشه خلوت
	بکشتی نفس سرکش راز دم چون بر زمین ترکی خروش از آسمان بر شد که بهمت این چنین باید

دوستان از دم عشرت که فراموش کنند ابلهان پند بزرگان چو نگینند بیا گبر کیش اندک آتشکده روشن دارند جام کوثر نه ستانند بحشر ساقی دارد در زیر کله سر ز بیاض مارا	خلعت داده حق را بدر از دوش کنند حلقه گوی و غلطان بدر از گوش کنند شعله نار حسد را که نه خاموش کنند تشنگانی که زلال لب تو نوش کنند دور از نعمت الوان که نه سلبوش کنند
همچو صائب شود البته اجابت تری هر دعالی که در آن صبح بنا گوش کنند	
بد نهادی که بیگان ز شرارت شتر کرد رایست فضل و کرامت بدو عالم از خست در دم نزع روان منعم مسک میگفت هست دانه خطایت چو عاقلش نکنی	آتش قهر خداوند عسلا را بر کرد قبضه آن کس که با قیلم قناعت در کرد با کس افلاس نکرد آنچه که با من زر کرد از سه سه خطای تو عزیز می گر کرد
تا بلرز نسیم از گریه تری که شود شهر غرق آب گرا دیده خود را ترک کرد	
شراب تیز بدینسان کجا لگو گیرد لعط کرده طهارت بپوس عارض یار مرو بباده کسان و اعطا که میگویند کسی دماغ ندارد ز میکشان جرمن	لب مرا که گد بوسه لعل او گیرد کسی که بوسه ز مصحف نه بی وضو گیرد شمر زویدن انمار رنگ و بو گیرد بجای جام که از خمره سبو گیرد

	طنب طول امل ترکیا بکن کوتاه تر که مارگشته بجاکت نه تا گلو گیسرد	
اعمی مبتدلی نه بغیر از عصاره و در مجلسی که ذکر ناشعار مارود بو کز کلا شب شیشه چو گردید و ارود		غافل لبوس حق نه بجز ز بهنهارود گرد و صدای زفر من مر جابلند ماند غنچه تا کنشاید دهن ببنم
	ترکی گداست که چو عویش مگر چنانست که بجهالتجانه بر باد شاه رود	
که مر خفت بر سچون مردم بیدار نشینند که با شوئی نکو کاره زن بدکار نشینند که جز آویزه گوشت گل گلزار نشینند که جز گرد قدم بر صورت دیوار نشینند چاکه آنصورت دیوار خود ناست که با طادس طنا زامعی خوشخوان نشینند که جز زراغ وز غن ملبر سر میدان نشینند		لب طر مردم همیشه از ناهشیار نشینند نخینند و از بر اهل سخا چون دولتینا معطر شد دماش از شمیم کاکش شاید نباشی تا غبار آلوده ترک خود نمای کن نشد زنگ خصومت بهشتین طبع رنگینم نداری که هوای حیفه نمیدانم نتخته تا
	لب خاش ز کج بختان نیاید ترکیا ایذا که کس با صورت و بیای گفتار نشینند	
ز غیرت نیلگون فیروزه از لداخ می آید ز بت مشک ملی فیروزه از لداخ می آید		بعارض تا خط سبز تو چون گلشن می آید ز حسن بنروز لعل عبقریش گشت تا شهرت

زینہ کے چوہا عطا بہت دستار یا گفتم بنا شد تو دہ خاکستر کا رخ برین کتر زینہ گر یہ تسلیم نام شاعر^{۱۲} خنوب گود	بسر برداشته خون و تہی طبناخ می آید کہ خاک و از گون گشتن بشکل کاخ می آید بر آستانہ طفل و مہج گستاخ می آید
گرستم در غم ترکان مستش اینقدر تری کی کہ جای آب از چشم کنون او سناخ می آید	بیم و خون^{۱۲}
زیب تن پوشاک کرد آن گلبدن تاسرخ زرد مست گردید از می رنگین چو چشم سرمدش سرزندہ خون سرشک من اگر تازو سے یارو از رنگم تاشا کرده شد	ہر گل گلشن شد از شیرند گہا سرخ و زرد شد بزم از الفعا لش چشم مینا سرخ و زرد چشم مینا کنایہ از آرزو سے مینا^{۱۲} گرد و از بے ابرو کے موج وریا سرخ و زرد لاله و صد برگ و صحن چنہا سرخ و زرد
بسکہ سے نوشتم بیا و چشم میگویش مدام تاشو و تری کی بدستم جام صہا سرخ و زرد	بیم و خون^{۱۲}
ہر سبز خرقہ را بدعا امتحان کنید بینید نطق من بحر یغان مجالے ادش گل نگہ دہد بوسے گل مگر ترو انم اگر چه من اسے زاهدان خشک زمرگان ترک اور درست تیغ حیدری دارد ولہ فند بختک چون تیر ہوا ی سرنگون آخر	طوطے جو اندہ را البصدا امتحان کنند کنایہ از مجلت^{۱۲} این تیغ را برو ذعا امتحان کنید اوصاف ماز معنی ما امتحان کنید سبزی ام بروز جز امتحان کنید ز خطر رخسارہ خویش خط بیغمبری دارد سے کہ کو تہ اندیشی ہوا سے برتری دارد ہوا و آتش^{۱۲}

مجاوسے طالب کج و طریق راستی آرد	چو چنچ چنبری پیسے کہ پشت چنبری دارد
شراب ندر تخم معنی کہ میدارد غسی ترکی ندارد جفتے نے ساغے نے کوثری دارد	
ندول و حبس لوه حسن صنم بجان گنجد از ان ز سینه من را و عشق جبت برون مرا مخوان چو بود پیش تو قیب بزم بروز دل غم فزنت نویدم یا شود بصفت و دیوانه صوفی تو بوج و خان آه من است این حجاب قدر نیست به پیش قامت بالاش سر و سر کشند	نه جان تن شب وصل دل شان گنجد که خانه تنگ چو باشد نه همان گنجد که که دو تیغ نیکان بیک میان گنجد بباغ فصل بهاران کجا خندان گنجد میان کوزه نه دریا سے بیکران گنجد گمان مبر که در ایوان آسمان گنجد بود بچای که طوبانه خیزد ران گنجد
بیار شیر و شکر اشیم چنان ترکی که نیست جای سر موی در میان گنجد	
مترگان ننا شک میکند از چشم زانند بنشسته ام بجای ز شرم بر پیشانی گنجد درون سینه نه سوز و گداز عشق از بی زری نهفت سر من درون جیب مفستی نه عذر میکند از روزگار	سیلاب میشود نه بخاشاک و خار بند در نه بزند گے که شود در مزار بند باشد کجا بخیر من پیغمبر شرار بند دست نیل چون اندر کتار بند در روزگار گشته چنان روزگار بند

ترکی بگریه ساز چو خواهی صفای دل
در خانه بوشود چو بود آب شاربند

عزل و صنعت که حسن و مفرد و روی نیامد

لاله لب تو هر لقامی بیند همیشه شب منتظر چشم تو باشد که لب مستند لب تو نیست فلانے تنها کیسه بر چشم تو شد شیخ سر مو چپ کم کند فتنه مگر پیش قیامت بر پا جسم من گشت بد نیکو نه علامی الاغر چشم تو ز گس شهسلا خم گدو سنبل طوبی بخسلد برین همچو نسیم گلشن	سنبل کاکل پرنج صبا می بیند هر سحر حسن ضیا مهر سما می بیند سرخ لعل تو هر شخص با می بیند نقد گم گشته کجا حیث کجای می بیند محشر قامت تو حشر بجا می بیند خانه خانه تن من بیک قضای می بیند چین مونا فیه پر شک خطای می بیند عمر قد بلا خیزه ز شام می بیند

غیر شب قصد مکن جانب قصر شر حسن
ترکیا خصم تو نقش کف پای می بیند

دست رقیب از بد لب جدا نشد نگداشت فکر طریح سخن طبع ناز کم مردیم و بیچکره معنی ز لب هنوز	از گنج شایگان سر از در جدا نشد این ریمان ز روزن گوهر جدا نشد یعنی که بوسه باده ز ساغر جدا نشد

یارب ز کینه سنبل کا فرج داند شد لب تشنه بر زرات و ز کوثر جدا شد لاله داغ غمت بجان دارد یا مصروع ز بوستان دارد معنی ام جاد و ن جان دارد که کنیت ازین بزم که دنیا خیزد مثل زاده اوعصا نین ز دنیا خیزد کو خیزد و نه بجز برگ ندینا خیزد	بیرون گردید جان قریب از حرم دوست در مردی چون محمد دلاور بشو که مرد عذیب از لبست فغان دارد وله نقص سے گبگیرد آنکه یکے جان بقالب اگر چه جا گرفت هر نفس شور بهین از لب دنیا خیزد وله زور اصلاح بهیمین ز نه بخشد جودیت زشت گو زال جهانست و لیکن بزر
تر گمانست غباری که بصبح خیزد هستم بر بر آسمان دارو بخور وله در صدف این در شهوار تماشا دارد اشک در دیده خونبار تماشا دارد هر قدم آفت رفتار تماشا دارد برست که سبب دوتا تماشا دارد سبزه عارض دلدار تماشا دارد	خاک من هست که در گرد و سببش گردد فقد من خمر و جهان دارد لکنت اندر دهن یار تماشا دارد نی شود خشک و نه از جوش روان بگیرد تا بپازیش آراسته پامی نلکینش یک سبخواند یک طشت گوشتش تازه هر فصل بهاری و خزان بماند
نفسی زنده و نه مرده شمارد او را حالت ترکی بمبار تماشا دارد	

برنگ تیر پرواز آنکه از بال دگر یابد قباے کشته بخشش کن که بهتر عرض گیری مرا از علم و فضل خویش هیچ حاصل چه خواهد شد سبائی معنی شایسته ناشایسته کی داند ترک دنیا نشد نخواهد شد سفسله هر چند سر برافرازد بلهوس عاقبت نمنه خواهد از زیند و مایه چشم جود مدار	بنجاک رهگذر افتاده خود را تو دتر یابد برنگ مرغ کز ریشش سر نوبان پریابد نصیب از بار و برگ خود کجا شاخ شجر یابد شمار دبی بصر آهین ز رخسار یابد هیچ از مانده نخواهد شد پست بالانده نخواهد شد کور بینانده نخواهد شد قطره دریا نده نخواهد شد
در پس صائب عجبی ترکی چون تو پیدا نشد نخواهد شد	
آناهال قدت ای سرور روان می باله سر بلندت بجز ادا و ضعیفان نشود شوق بالا که تو مخفی بدل افزو د جهان	شاخ طوبی نه بگلزار جهان می باله تیر سو که فلک از دور کمان می باله نترن شاخ که در خاک نمان می باله
زیننه بام فلک گشته نماید ترکی در شب از آتش آهیم چو دخان می باله	
بهار حسن چو خطارد مد نمنه ماند غزال میرود از بیشه که شیر رسد	فضا به باغ چو گل می رود و نیم ماند جنون عشق چو خیسند و خرد نمی ماند

از چگونگی کند پند و ستان بدلم	ز سوزنی که نشان در نمد سنی ماند
سحر بربیر نهالان بوستان دیدم	یکے بسرو تو اسے لالہ خدی نمی ماند
دل ز نوک مژدہ یا لب بریاو آید	بیگنا ہے چو سر دار لب بریاو آید
از فراق گل روے تو نہ چون میگیرم	بلبل از دورے گلزار لب بریاو آید
آبچنان منکر تعلق لبغض نام دارم	کاشتر پیر چو از بار لب بریاو آید
میکنند دل از مردم آزار آلوده	چون تیری تر نار لب بریاو آید
چون نسالم بفرق لب میگون بگا	میکش از صدمہ مخار لب بریاو آید
بزم می پرستان اہل دین شست و نشیند	برندان صوفی خلوت گزین شست و نشیند
کلاغ اسے دل نمی نباشد رفیق بلبل گویا	زغن باطلی لبستان نشین شست و نشیند
یا من از سرخی پان تا بہن رنگین کند	دل باوصاف لب لعلش سخن رنگین کند

تر کیا خواهد عروس تیغ قاتل دمدم
دست و پا ہلکز خامی خون من رنگین کند

ہر کس کہ عیب خویش تصور نہر کند	در کار کا ملان بحقارت نظر کند
چندان ستم بکن کہ پس مروت مگر	دو چار روز با تو با لفت بسر کند
لب واکند بفقیر تحسین بجای نقص	دانا اگر مجبستی نادان نظر کند
زناداری مشو عکین کہ دیر آید درست آید	بلکہ صبر خوش نشین کہ دیر آید درست آید

دہر گر دشمنت اید اتحل باید اسے سر کی

	ظہور غیب رامی بین کہ دیر آید درست آید	
کہ چون در وقت مردن زندگانی یامی آید		پرسکرا پنجان مار اجوانی یامی آید
	بجنت گر چه عیش جادوان دیدم مگر گم گم غلامی لذت دنیا سے فانی یامی آید	
مصیبت ہمہ عالم براسے من باشد		یقینم است کہ تاجان درون تن باشد
	اگر چه نیست غلامی جواب خاموشی نہ تر مرد و لیکن بجز سخن باشد	
این ندامت کہ کجایم رود و سے آید		گر چه دل از برامے رود و سے آید
	بسنگر از عجز غلامی بحضورت شہ حسن ہر زمان ہجگو گداسے رود و سے آید	
پس برآمد ز نگاہے تو نہ گاہی امید دارم از وے چو بہ نخلین و کلاہی امید این قدر ہست چو از حشمت و جاہی امید		چشم منداشت ز چشم تو نگاہے امید چرخ بی تھر سرد پای مرا می شکند شاید ای خواجہ پس از مرگ بگوش بری
	دوش از بادہ تراست غلامی دیدم بودم از تو نازین سخت گناہی امید	
مسافر چو بشوق دیار سے نالہ قسمار باختہ اندر کنار سے نالہ		دل ز فرقت کوی نگار سے نالہ رخت نہفتہ نالہ چکو نہ از غم یار ۳۲ سے خودی

بناله کار چنانم ز طبع تیر خود است بعد شیب بنالم چنان بیاد شباب نه چون زگر و دکه در است یار مینالم قنار ز نشتر عشقت کند رگ جانم	که چون ز تو سن کم رو سوار می نالد که می کشی چو بوقت خمار می نالد بچشم هر که بیفتد رغبار می نالد که یاز ضربت مضرب تار می نالد
	برفت از بیم آن کلمه ز آتاشگر می دو چشم راز چو ابر سار می نالد
مردم بے هنر چه خواهد کرد ز آتش آه دل کجاسوزد گو بزخواجه را جهان شد رام پارسای نفس پرور با خدا کی میشود راه عقیقی را چه پرسی از گدای که کوچه گردد گر کنم ناله بوصف قد و دلداری بلند همش سبت ز باطن نظر می آید دست خیس پیش کس بر نشود نمیشود چشم ستمگر تو گر تر نشود بگریه من گریه کس نمیکند در دل و دانه زاب هیز باغم کس ز بهر صبران من پیدا نشد	تیر بے بال و پر چه خواهد کرد با سمند رشر چه خواهد کرد وقت مژدن بز چه خواهد کرد آشنائی غیر از حق آشنائی میشود هر که خود گمراه باشد رهنما که میشود دو دایم شود از خانه چو میسنار بلند دارد آن کس که لظا هر در و دیوار بلند گاه برون ز جیب او ز نشود نمیشود گوش تو هم ز شور من کر نشود نمیشود چوب چو خشک میشود تر نشود نمیشود چون صیف م نعمه از مرغ چین پیدا نشد

طفل اشک ارمیل غم در چشم تربیداشد	زمین صفت از ابرینسان هم گهر پیداشد
کی بغیر از سینه کوبی دودول آید برون	تا نیفتد سنگ برسنگی شر پیداشد
دلدار که دام است که اغیار ندارد	گل نیست بگلشن که بر خا ر ندارد
بیرون نشود صاحب کاشانه گور	این خانه همانان در ویوانند
پابند تعلق شدن از عقل نباشد	مزدور خوش است آنکه بسر بارند
دیوانه نه از کوچمه دلدار بر آید	مستانه کجا از درختار بر آید
سهل است که بیرون شود از جسم رویش	لیکن ز کلفت خواهد نه دینار بر آید
عزم چمن آراسته تا قیامت رعناش	سر و از پی تعظیم ز گلزار بر آمد
چون تو بیدردی ز درد من چیه پیرسی دگر	کم بود و دل من یا بود بسیار درد
از غضب سوئی من شوریده سر دیدن چه بود	باو شهر را از گدا که خوار بخیدن چه بود
منعم بملکس چه ز ریاضاک هم پسند شوند	خواجه را بر دولت دوروزه نمانیدن چه بود
چاره سازم گر بود در دکر یا در سر	چون کنم باشد چه در دل از عزم دلدار درد
چاره مد چون کتان حسن تو جانان پاره کرد	تا خطت گل کرد گل از شرم دمان پاره کرد
تا دل بیمار من گردید خند نگار و رو	خلعت آه و بکامی یا بدایه کارد
تا بمقتل هر دهن آمد از بجه و دواع	در وفاداری کس از یاران چه جولا نمید
ببخوف رود و طار دل پیش نگاهش	این صید عجیب است که از تیر نگردد
چپش بگریه من گر قریب خندد	که شور و عو ک پیاران و چند میگردد

عاشق لے شیخ نداند که ملاست چه بود	وله	هول محشر چه بود ترس قیامت چه بود
کشته سوز شمع رویا نم	وله	روشنی بر مزار من نمکیند
کردم از لطفش جنون زین گونه تبیر کن	وله	در چین از شاخ سنبل پا بر بخیر مکنید
رسمان بر خود پیے مردان زار و رسته کرد	وله	در کمر کان نجیبه همیان پر ز رسته کرد
مے شکاف آره دست جفا آخر ترش	وله	چون صدف اندر شکم هر کس که گوهر سینه
غیر از دوزکس کار طلب باید کرد	وله	همیچ چیز یار نه ز غیا طلب باید کرد
آنکه با خلق آشنا شد از خدا بیگانه شد	وله	با خدا اگر آشن شد ز اشنا بیگانه شد
حالات حرم از من مستانه می رسید	وله	یاران خبر شهر ز دیوانه می رسید
نفس در سینه اندای ریاضت میکشد	وله	سگ شکم پر چون کند سر از اطاعت میکشد
چشم من بعد از گرفتن سر بر گرد سفید	وله	چون شود سقوط باران ابر تر گرد و سفید
سینه تاریک را روشن کند پاس نفس	وله	جاده چون از نقش پای رهبران گرد و سفید
هر لحظه سوز و فتنش آتش بجایم در زنند	وله	در هر نفس تیغ غمش بر سینه ام خنجر زنند
گشت از سفیدت موی سر گردن کشای خنجر	وله	مرغی که ریزد بال دپر کی سوی بالا پر زنند
تا دم مرگ این گدازان شاه دور افتاده ماند	وله	ذره بیقدر از خور آه دور افتاده ماند
هرگز مر از زشتی دنیا خبر نبود	وله	سخت این جنیت پریش عقوبت خبر نبود
نیست چون حاضر دلت از سیمه گردانی چه بود	وله	گر کنی ظاهر سخن از ذکر پنهانی چه بود
نیست در ویش آنکه از خود ما دمن ببرد	وله	در حیات این نفس کافر از تن ببرد

دل در برم کیست و دارم نزار در د	ولہ	از ز قشش شود بدل بیتی سر اردو
لیک می میرم اگر جام و سبور البکند	ولہ	نیست باک از محتسب گیرم اور میکشی
می وز چون باد هر خار و خشک پزان شود	ولہ	قلّ عالی بهتان و امانده را در مان شود
غله چون گردگران نزع شراب از ان شود	ولہ	خوش و قحط غله می باشند میخواران از ان
شگفته تان شود غنچه بوئے آید	ولہ	بهار طبع بجز گفت گوئی جوشد
چرا که از گل انسرده بوئے آید		شگفت نیست به پیری جوشد بهار سخن
از ان فغان دلم تا گلوئی آید		جگر شگفته تیغ سر به رنگ تو ام
نسبت زلف تو با مشک هفتن واجب بود	ولہ	از قدرت پیوند با سر و چین واجب بود
هر که افتد پیشش یا برداشتن واجب بود		پیش پا افتاده مضمونی از ان گیرم بدت
ترکی خوشگو شو که بطور دیگران بر زمین خویشین طرح سخن واجب بود		
هرگز بود نه کسوت آئینه جز من	ولہ	دارد ز دل کس نه روشن بنگاه عار
خوشم بمرگ وصالش چو یکدمان شمشید	ولہ	خضر صفت نه مرا عمر جاد و رانج شید
میخواره را ز بوسه دهن امتحان کنید	ولہ	مرد و ظریف را به سخن امتحان کنید
نقشه می افرازد آن کو بجم پوشیده شد		معنی رنگین از ان در سینه میدارم نهان
صد خانه بیک گردش خود ز بر و زبرد	ولہ	تا عمره چشم تو بتاراج نظر کرد
قصر تو که عنقا سر با منش نه گزر کرد		ای خوابه شد از مرگ تو دیرانه بوسان

سرتک نیست که از چشم تر فرو ریزد چو شد بهار جوانی ستاب بلبت درش	عرق ز شرم این را بگذر فرو ریزد درخت فصل خزان بار و بر فرو ریزد
سرش بخاک درآید تنش شود پامال چو خاک پای تو هر کی ز سر فرو ریزد	
ای بیا که غم تو دل خون شد چه فزونهای کنی که چشم ترا در غم عشق بس رنگینش شبه نظر نجم زلف مشکفام تو بود بخاکدان همان مانده ز بهت بپست	دیده از گریه رود و جی خون شد دیده هر که دید مفتون شد سینه ام از خراش گلگون شد ولہ اسیر طائر نظاره ام بام تو بود وگر نباشد اوج خاک مقام تو بود
نثار خدمت عشق تو کرد جان آشنه و فاشعار غلامی عجب غلام تو بود	
ز شکی اعمال ز مردن مرا معلوم شد ولہ مردان حق پرست خدا را طلب کنند ولہ از خراش دل بخوبی بفریاد آید ولہ چون بغفلت شود از نشئه بنالده عاقل دل ز گیوس دلارام بفریاد آید ولہ از جفايش دل ناشاد بفریاد آید	این حکم قاتل پس از خوردن مرا معلوم شد قارون صفت نه دولت دنیا طلب کنند بیل از گل فتد و در بفریاد آید مرد دنیا چو شود کور بفریاد آید سے قند مرغ چو در دام بفریاد آید چون غریب بے که ز بیداد بفریاد آید

در شب ای ترکی همی با چو فریاد کنی
لبش نو د آنگه بکاس تو بفریاد آید

دل	می شود سوز دلم افزون ز سیلاب سحر شک
دل	می معانی خود را عیان بکن پس عمر
دل	بد بود ناکس از درون و بیرون
دل	حدیث در دمن اشب بت خود کلام میزند
دل	دلم خال رخش بر پشت می پالم سر زش
دل	اشب آن شوخ بلا نیز چو قیامت افزاست
	غم ز دست فلک جو بر بندش برسد
دل	غیبت خالق خود میسکند اظهار بخلق
دل	شکوه در عسرت و شادی بفرخی نسزد
دل	وضع نیکان را بغیر می کنند انداپسند
دل	می پوش عارض خود هر طلعتا بقاب
دل	بغیر از دوستان تنها نشوید پشت پادشاه
دل	سخنی بغیر ز رای ممکن چه کار کند
	ز دست چیز چه آید باین تنومندی
	بذکر رب جهان مائل از نه دل باش
دل	کار روغن میکند آبی جوشش تیز شد
دل	بود پشتم فزون با ده گر گمن باشد
دل	گوشت زراغ هم سیه باشد
دل	بر بهمن زاده را بست گر سخن ز اسلام میزند
دل	چو آن کوی بصحن اقتاده را برابر با هم میجوید
دل	قننه بر تنه قیامت بقیامت افکند
دل	کس زیاران چو بمن چشم محبت افکند
دل	آنکه از بخت بد خویش شکایت دارد
دل	مردانست که هر حال قناعت بکند
دل	فصل باستان ز تب فصل زستان بشود
دل	که کس نه جانب خورشید چشم اندازد
دل	اگر سر چشمه حیوان غلامی چون خضر باید
دل	چو تیر نیست بر کش کمان چه کار کند
دل	به جود دلیر نباشد توان چه کار کند
دل	و گرنه لطف ساس زبان چه کار کند

لاله پیش خست یاد نمی باید کرد	وله	با قدرت نسبت شمشاد نمی باید کرد
شکوه سیل است و تنی باید کرد		گر قلم خورده کند حرف تو ناما محروم شس
ذکر از کعبه و تخانه تنی باید کرد	وله	سجده غنیمت از در جانا نه نمی باید کرد
دل مستان ز بر بیدون برآمد	وله	ز می تا ز گسست گلگون بر آمد
می نرزد آبر و مروی مگر سر میدهد		تا بوسه روی بسلت کی غضنفر میدهد
زهر و شمن چون دهد با شیر و شکر میدهد		دل منه ز نهار بر شیرین کلام مدعی
می نگرید طفل تا شیرش نه ماورسیدهد		گر نگردی روز و شب گردون نه بخشد رویت
دیوانه بسوسه پری خانه میسود	وله	دل از برم بکوچمه جلانه میسود
وز درد تو خون گرچه بگرشده باشد	وله	کوار و غمت از دیده ترشده باشد
در تیغ تو دل ریش اگر شده باشد		گرود هفت از تیر تو گر سینه بگردد
در یاد تو و ز عمر بگرشده باشد		جا تم بلب از حجب تو گر آمده آید
هر چند نفستم مگر از جوش برآمد	وله	از درد تو آه دل خاموش برآمد
از پاشنه ام کنه نه با پوشش برآمد		تا آبله از غنیمت میغلان نیفتاده
این قاصد ته از ته سر پوشش برآمد		بعضی بگفتار عیان شد و اعظا
که چون از غارت زهرن سره کاروان ترسد	وله	بکوبش تا گذافتاد دل در چنان ترسد

و مد چون صور غوغای قیامت زادم ترکی

زمین از کوه و کوه اینچرخ و چرخ از لامکان ترسد

گفت ایمن از ناز فلانی که چه شد	گفتم چه دهم شمع ندانی که چه شد
گویم بصد افسوس غلامی دم پیکر	بر غفلت ایام جوانی که چه شد
غبار سر چو برافراز آبی باشند	از خم چو شش زخوی اش گلابی باشند
بر پیکر چون غم از عرشه دهر کار می آرد	کنون از یدیم از خوف خدای خویش تر کی
بجای نقل ز لغت دلم کباب نویسد	بطاق بروی جهان اگر شراب خورید
گرچه آتش ز آب کمتر می چکد	تشنه از آن لعل لب تر می چکد
حلقه بر حلقه خم نخم دارد	چه بلا زلفت آن صدم دارد
آنکه در کیسه یک دوم دارد	از تعلیست همسرت ارون
گویی چون از ضرب چو گان سر بالا می کشد	سقه را از سز زلش گرد و تخت تر بیشتر
ز یک قبیله بستر کلاغ و سگ هستند	حسود رانه ز شیطان جدا بکارید
نوز در دیده مرموز سیاهی باشد	از تجلی نبود رتبه نطمت کمتر
تا زن بپزند بستی بر لاشش بشوهر میشود	زندگی بی یار و شوار است ترک و جهان
در حیات غریبه را مانع بشکل خار بنویسد	بکافه شخ کلکم چون خط گلزار بنویسد
که میگرد و قلم ناکاره چون لب یار بنویسد	نه از طبع کن مشتقان برون مضمون نو آید
ز اعجاز کلام من زندگیا ننگ با ترک	شبیبه بدیل از نقاشش بر دیوار بنویسد

کتابه از زشت زشت ناخن ناخن با جام ۱۲

حجاب شیشه ز روی شراب بردارید	وله	سحاب را ز رخ آفتاب بردارید
عاقبت مرگ بجان قوط خواهد شد	وله	حزین عمر عزیز تو تلف خواهد شد
گر بدین گونه سر و سینه بگویم لغزش	وله	سر چو طنبر شود سینه چو دوت خواهد شد
لغیب از خفا مد کا غذب گرنش چه بگویم	وله	که کار رشته و سوزن رخا و مونس آید
سنگ بر دیوانه طفلان این قدر کی میزند	وله	غالباً از جرم غشش سنگارم میکنند
چنان زشت است شکل دخت حجام	وله	که هر کس ببیندش ناخن گدازد
بنود از فخر اندر رخا کارے	وله	چرا از خاک آدم آف دیدند
پیش هر دوست چون روم در سر	وله	تا کشایم دهن شکم خار
سبز خطی بروی یار آمد	وله	یا که در گلستان سبها آمد
چاک کردند نامه ام در حشر		چون گنه هسانه در شمار آمد
زشت زشت خون ترک مرگانش ترکی خسته هم بکار آمد ۱۲ کتابه از زشت زشت ناخن ناخن با جام		
زاهد ریش گاد در پیشم	وله	خسرو خود را دراز می بیند
یارگر زلف بر شکن تا بد	وله	ریسمان از براس من تا بد
دخت رز در بیزری زمیگلان باز نا	وله	حیف کین محاله در عسرت زیاران با زمانه
زودترینی که باشد در شب غم مستلا		آنکه در روز طرب از دوستداران باز نا
شاید از سوزد و روم چشمه افلاک سوخت		

ترکیا زین سرزمین کا سال باران بادا

دل برشته ز علت لعاب میخوابد	بیا که سوخته آتش آب می خوابد
دو ترک مست تو تازند تا بخون و دم	که باد هر که بنوشد کباب میخوابد
نظر برده تو دارد دل خسار داده	مگر ز ساق حشمت شراب می خوابد
نام گرامی ز شاکر دیم شد گران	دگر نه همان مست و دیوانه بود
حشم غالب شد چو برزانه پندارم قضا	تایع نادان شود چون مرگ دانامیرشد
بادشاها را غلامی حرم شاهی میخورد	مرگ ماهی میرسد چون مرگ ماهی میخورد
سحر گاهان اگر ناپدید دو گانه میخورد	صبوحی کش بندوق ساغر و بیانه میخورد
میفشان در دل بدطینتان تخم محبت را	کجا اندر زمین شور ترکی دانه میسودید
چون بمن ملحق نگردد هرگز بدنگدست	باز می بشکست در گردن حمال می شود
ز بار مغلسی فرم چنان پیوست بازانو	که چون زانو سے بی کالا ز سر ما شکم چید
ز قوس ابرویش تادر جگر سوزان نشیند	چو بسمل از طپید نه ناول افکار نشیند
از دست بوسه دل سے غنچه دهن میخوابد	بوسه گل بلبل شیدا ز چمن میخوابد
چه شد ز گریه اگر روشنی بشد از چشم	که ابر در لپس باران سفید میگردد
هست همچون حباب خشم ضعیف	آتش حسرتا بے میه و
بوسه گل خوش رنگ ز رخسار تو یابند	تنگ شکر از لذت گفتار تو یابند
هر مرده شود زنده ز انداز خرامست	اعجاز مسجودم رفتار تو یابند

پیشتر سوز جگر از آه سرود و در تنه	وله	آتش ندارد و تنه در تن که با سر سازد
در پس دو هفته آخر تن بکا هیدن دهد	وله	چون مه دو هفته آنکس ناز با لیدن کند
محبت نیست گر با سخت روز گلین طبعیت	وله	ز تن چون بیشتر رنگ خیار روی سر آید
بر سر زندانیان چاکر مشوا ^{کنایه از قید یاق ۱۲} نه بختند	وله	پا بپایان پای تبادان نیز با پای بند
سیاه از صحبت فاسق دل بر لور میگرد	وله	که چون در خانه تاریک بینا کو میگرد
هبر کو خشت تگرزید شرم از لب طفلان		منادی چون آواز دهل مشهور میگرد
تخته بیهادر اگر دست از شوت ببرد	وله	تیر می زندان سگ اکثر شود از لقمه کند
میشود روشن بخت تیره از آب کرم	وله	داغ مه از بارش یاران کجا زائل شود
کباب گشته دل من کباب میخواید	وله	از آنکه تپ زده آفتاب میخواید
شاخ گل از نازک اندام تو یادم میدهد	وله	ز کس شمل از بادوام تو یادم میدهد
سنبل از زلفت چلیپای تو یادم میدهد	وله	لا لاله گلشن دلبهای تو یادم میدهد
بوقت بستن لب عاقل از دهن بکشاد	وله	ره ملامت موم خویش تن بکشاد
چنان نهفت تن لا غرم تبار کفن		که کس ندید چو رو سمن از کفن بکشاد
کم مایه رانه معنی عالی رسد بدست	وله	بر میخورد و ته پست قداش شاخ سر بلند
صله حصول ز سر کش شود بجا یک چو	وله	بضرب سنگ که ریزد بر از درخت بلند
چرخ را با کامالان ضد است فی بانا قصان	وله	داغ غم زائل شود چون رو بکا هیدن دهد
مردن عمر نیست چو ترک ز زلیستن	وله	دو دو چرخ کشته چرا رقص می کند

دو یکتای چنان هر دو دست از من دور ماند	دله	فصل تابستان بخت پنبه کرتن دور ماند
بود چون گل تا رخت بزم تو از من دور ماند		در بهاران بلبل شیدا ز گلشن دور ماند
ش چنان در انتظار دوست نور دیده ام		کز بنگاه بی بصر مرآت روشن دور ماند
در گوش من بگفت دورنگی دوستان	دله	یک در جهان نه کسی آشنا بود
میرد هر کس از فلک زده	دله	نفستد پاله ماه چون کا حد
چنان از شعله آه بدم فلک میوزد	دله	که شاخ نخل سیر از آتش خاک میوزد
زاهد بز به خویش اگر بے ریا بود	دله	ترکی حنر گواه که مر حنر بود
در پیش سائل آتش ز افکند کجاست	دله	از پس کسکه آب ز سیم در خورد
مرد را ز خشم بر حسین افتد	دله	همین را داغ بر سرین افتد
نشود از کسی خلاصه او		هم که در قید ما وطن افتد
قوت باز دات عمر زمانند		مرغ بے بال بر زمین افتد
ببخشد و این ار غم چرخ است		خسرنه در بند آهین افتد
ز عکس زلف تو در چون شب اگر نگردد و گریه کرد	دله	شب از ضیای رخ نصیرت سحر نگردد و گریه کرد
نفس ز سوز تب فراقت سحر نگردد و گریه کرد		بدوق لعل تو خون سربا جگر نگردد و گریه کرد
لفکروندان یاد مضمون گهر نباشد و گریه کرد		بذر نو خشین لبش معانی شکر نگردد و گریه کرد

در لغت

چمن ز سر و قد چانت ارم نگردد و گریه کرد	ز فیض پای تو بنگه ها حرم نگردد و گریه کرد

آنکه از حد خویش افزاید	وله	همچو ناخن سرش بپا افتد
از دل خیال یار بختن نمیرود	وله	زین شیشه بوسه می تیر بختن نمیرود
نفساندر گریه کرد و درت ز خاطرش	وله	زین تیره ره غبار بختن نمیرود
خونم ز تیغ او نه بصیعتل شود جدا	وله	زنگ خاز دوست بختن نمیرود
ز افشادگی نه خوی تعلی شد از دم	وله	کز شیشه بوسه می بشکستن نمیرود
از سینه نگاهش دل بهشمار بدزد	وله	دزد از گره خفته چو دنیا بدزد
دزدیده نگاهش چه دلیر است که در دزد	وله	ناموس بیایم سر بازار بدزد
قدرش شود البته گرامی جوگر احمی	وله	هر که بیایم هم یکبار بدزد
ز پند بر دل سوزان که آب میریزند	وله	نمک بر آس مزه بر کبابی
همت عالی نباشد صاحب اولاد را	وله	بچه کش مرغی ندارد زور پر و از بلند
شب چنان غمش کردم از ایش کلاه	وله	همدمان آینه ام پیش نفس میداشند
زلف تو پریشانی عشاق چه داند	وله	بید روز در دل مشتاق چه داند
غار تگر چشمتو بکس جسم نیاد	وله	دل خستگی قافله تنه ارق چه داند
از کوی یار سوئے گلستان که می رود	وله	در مجلس طرب بر بیابان که می رود
چشمی که بروی تو نظر داشته باشد	وله	شاید که ز پولاد جبگرد آشته باشد
فصل شباب دین پی دنیا مکن بباد	وله	این بلوغ را بموسم گل ماکن بباد
همچون نگین ساده چو خواست بلبند نام	وله	اول جبگرد شکافته رویت سیاه کنند

نفس داند مردم بیدرد که سوئے گاوشیر گرسنه هر باغی بیند دم مژدن رخ هر خولش چون بیا می بیند چون کس از من لجام نیست در گوهر بلند زیر پای لفظ در آب جرح سبز بلند همچو نیلوفر شود گل لاله چون سوسن شود	وله وله وله وله وله وله	تاله اندر در گم چون نه ی و بان قدر اشکم ترک نگاه یاری بیند چو خیمه از برش نیم رقیبان را بان جهرت چیت غم گرفته شد از من لبیم در بلند نه نشین بالا نشین کرد و به پیشان با صفا از عتاب تو کنز کرد و گلشن رود
روز روشن تره گرد و تیر شب روشن شود موج دریا همیشه لطمه بساحل میزند گیا بختی که ده ام یار غیاث دزدار چه بختی که ده ام یار غیاث این دانه تسبیح بز ناریناید جز زهر برون کرد و همن ماریناید بلبل بر غنچه بگفتاریناید بر خاطر یاران دلی باریناید این بوی خوش از نافه تا آلتیناید	وله وله وله وله وله وله وله وله وله	گوهر بود وصف زلفت و عارضش اندر شود می کند پامال هر کس بر کنار افتاده را ساقی می و پیمان مرا کلیناید دل می برد از سینه نگاهش سر محض از رسته زلفش دل صباره گریزد تا سرزند از دشمن بد خو سخن تلخ تا نغمه بوضعت لب و لدار سرایم شاطر بود آن یار که از طبع لطیفش چنین سر زلفت تو صبا گر بکشايد
میخانه بدین قرب بود دوزخ مرگی حیف است که بلبل سوگلزار نیاید		

شهرتش باشد بعالم مرد کامل چون شود دل ز هم آغوشی خوبان نگیرد و تازگی لب نه بکشد پدیده روغن بمیرد و کبریا شمع و رد داری در حسن چون با فضی نام علی دل بدوق جان فشانای با کند از منجست تلخ کام از صحبت حذب اللسان شیرین بود دست طلب لبشوق شد از هر طرف بلند از پست پست تر همه خود را شمرده اند بی مغر جز زدن نکشاید و بان خویش	میرود و پوش بهر سوطه را ز گل چون شود گل شود افسرده در گردن حسا ل چون شود جان چسان باشد بحسبش مر و سایل چون شود خارجی کردی و لیکن حل مشکل چون شود سر بقربانش علم شمشیر قاتل چون شود سم تبر زو میشود یا قند شامل چون شود ساقی چو کرد گردن مینا بکشد بلند در خلق زان سبب شده نام سلف بلند چون بچوب میخورد شود آواز و ت بلند

ترکی روم بعرق کس از میر و دزبای
جاسی بود گرا و در شاه تحف بلند

رویف الراء مہلہ

نه با کمال شود ناقص از کلان دستار چنان رود تن زارم ز جابد و نفس جو برق سوخت گردد ز پنج تابالا ز تار زلف تو گر نکستی صبا آرد	کسے دلی کہ نگر دد ز قبر گنبد دار لگان شود کہ خسمی پرو میان غبار اگر ز سوز در دم فستد بشر بچهار بچشم زندہ بود خون مرده مشک تار

شدم چو کشته نازت مکن به تیغ حلال برنجیت بر سر خاک آبرو سہوی سفید	کہ زج صبح مسیح کندنہ مرده تنکار ز بحر فضل دم صبح ہر کہ ماند کن
بنیہ ز کس خوابیدہ بتان حرکتی کہ اقمختہ بغارت بردول از بیدار	
از جنون دارم گریبان زیر پابالای سر حلمہ جنت سخا ہدائت میدارد و دای از نور گریہ چشم تر من سے رود بستر گہما مکن در ریت خود بچرم گ از دید نہایت و آخر ز جوش و حشمت اے گل اندر جاوہ پر خا غشقت ہر قدم از درازی رشتہ تر نسج شیخ باریاست در شب تاریکے باشد فوج عارضش از زمینہ افتندہ و آنا سماں با آفت	چون بود دستارستان زیر پابالای سر از غبار کوے جانان زیر پابالای سر آب چون سیل بہاران زیر پابالای سر خاک چون مینی ز دوران زیر پابالای سر تار تار حبیب و دامان زیر پابالای سر میخلد خار مغیضان زیر پابالای سر چون طناب دار بازان زیر پابالای سر چون ضیاء ماہ تابان زیر پابالای سر سہ دم باشد عمر زان زیر پابالای سر
چون سمنہ تر کیا دار و دل بیتاب من آتش از آہ سوزان زیر پابالای سر	
غافل ز چشم لبہ سحر گہ مدارد خند دلش بر دوزج صبح آنگہ کہ چشم	بچ نمنال زرق مکن فضل باربر از خوف کردگار شب بے تار تر

لعل بکسر لب خندان
 صافی خلعت از تن
 نوش گراں از زبان
 بادی من تقدیر
 خوش بخت و بخت
 و دایم بخت
 خصل لب و لب
 گر بکسر لب
 از آن است خواب
 شیخ حسن جان
 و چون زود
 سبب نماند

شیرین بکن ز بلوسد دماغم دگر من رسوا کنی به پیش خدا و دمرده را فسد اشد و زنا رجتم خلاصیت	چون کوه کن ز غم بسره کوه سار در جاس فاقحه جوئے بر مزار زار امر در پاکسار کنی چون شرار شر
غافل مباشش در سن پنجاه تر کیا خوروی بسے و چل نہ غم کردگار	
ماہتاب آمد نظر یا آفتاب آمد نظر یا به بیداری که یارب یا بخواب آمد نظر دام یا قلاب یا سر حلقه جور و جفا لعل یا گل لاله یا تنگشکریا انگبین جام مے لبریز یا پیانه آب حیات سرو یا شمشاد یا طوبی که نخل سر بلند آفتی یافتند یا هر گامه محشر پیا ظلم یا قهر و ستم یا جور و یا خشم و غضب	آن پری بیکر که یارب بے نقاب آمد نظر یعنی آن مه پاره اشبے حجاب آمد نظر یا کمند کا کشش یا تیج و تاب آمد نظر آن لب نازک که یارب گلاب آمد نظر چشم میگوش که مخمور از شراب آمد نظر نونهال قاتشش یا در تباب آمد نظر موج رفتارشش که یادر اضطراب آمد نظر یا که آن ترک نگاهشش بر عتاب آمد نظر
عیشش دنیا تر کیا با درد و غم تبدیل شد چون بکفت روز جزا فرد حساب آمد نظر	
عامل از ظالم بود بر خلق فرمانش مدار عادت غیبت کند هر کس ز باناش کن قلم	خار میر و دیگر از نخله به بتانش مدار سگ بچرم گرفت ز زنا رندانش مدار

جامده در بزم خود آن کسکه ازدانش تهیست از صفت شیران برون کن بزولان راز جنگ از تنگ ظرفی کند یاد آنکه خیر خویشتن نباشد نور مثل عارض تو ما هت تاب اند ^{وله} چنان دماغش از سینه ام پیدا است و پیری کشیف از صحبت پاکان مکدر بشیر گردد بنوعی چشم محمود تو دار و غمره را پنهان برون کن از بیاض سینه شعر پست مضمون را	استخوان باشد اگر بیغیر برخواستش مدار تیسری بیکان اگر باشد بقربانش مدار گردن خود زیر بار طوق احسانش مدار لطافت نیست چون نازک لب برگ گلاب اند سپیدی چون نماید در بن موها خضاب اند خورد زنگار آهن را چو می افتد آب اند بماند نشک پوشیده چون جام شراب اند بناید مصرعه بکون نوشتن انتخاب اند
چنان شوخش جا کرده ترکی در دل بریان هزاره رفت از سایه همار فزون ز برگ گلابست طبع ام نازک لبشوق تاندا نشاند که بطلب نروم مراز خانه بدوشیت هر سحر ترکی از گستن میزند چشم تلاطم بیشتر دشمن خم پشت را عاجز مدان گر عاقله داغهای سینه ما را به بین در تیرگی	شک پیوسته میماند نهانی چون کباب اند چو بخت نیست بولعل کفش پای بر سر گفتند جاس من اهل کمال تا بر سر گدا بگردم یک چشم و باد شابر سر اجاق کفچه بکف سنگ آسیا بر سر میشود بر از تهی گردیدن این خم بیشتر میستد تکلیف با مردم ز کزدم بیشتر می نماید در شب تاریک انجم بیشتر
چون نیسگریم غلامی بر نفس در پیش یا مرد در یاد دل شود از جور گردون زار تر خشاکش جسم ز فکر روزی طفلان چنان	میکند برگریه من او تبسم بیشتر تاب خورتن را بکشتی میکند بسیار تر کز عرق حمال سیگردد زیر بار تر ^{مذخبات}

از غبار نشاء فسرده نخل قامتش ور قیاست خندهات از گریه نگر مفتی عوض		گو خزان باشد بهمانه سر و در گلزار گر کشی چشم تو از یاد حنای یکبار تر
باشد خیال دولت و اقبال در دهر هر چه تشین معالج بالانشین شود	وله	کاندر جهانست کثرت اموال در دهر یابد شفا ز دار و سه اسهال در دهر
هرگز مننه بگفته کوک مزاج گوشش ترکی مسلم بزین بمضایین زلف و حال		خیسته زد که از فسانه اطفال در دهر باشد خیال زلف و غم خال در دهر
مرد کم بین میکند از دنیا بیشتر دولت بیدار گر خواهی بغفلت شب مبر	وله	چون بود اهل نظر را خوف عقبی بیشتر بر هفت تیر دعا برسد لپها بیشتر
پنجه کاران غم بر مال جهان کی شود پست پیش کم سخن آخر شود بسیار گو		نازش از خامی بود نود و نماند بیشتر بهمچو سیلابی که میجوشد دریا بیشتر
از بر ذی همتان لبر ز خیزند آدمی بشکنند در گلو ماما آب	وله	ابر از کسار گر آید بسیار در بیشتر زانکه ما ایم تشنه دیدار
نعمت دنیا چون افزون بود پیش خیس ترکی قریب تان به فهم زبان من	وله	بار و بر بسیار میباشد بشاخ خار دار دنیا لبغاری نگذارم به پیش یار
قرب پاگان میکند از قلب دور آلاشی ظالم سرکش نیابد در جهان عمر دراز	وله	خشک میگردد لب زخم را باند زابا تر شعله زن آتش شود خاک تر از زودتر
اے خوش آن روزی که فرمائی نظر بر سرم زود آکه مسانم زنده	وله	چون خور خشنده ام آئے نظر در نه می سرم چو دیر آئی نظر
درد دل خود جامه نادان هوس برایشتر	وله	از چه می رانی درین ره این فرس را بیشتر

خوش مشوای پیغمبر از لذت اموال خویش
 در خموشی لذت بے باشد زبان را بیشتر ^{وله}
 کاسه دسّم اربود حنّالے ^{وله}
 بر کنار از اهل عالم شو که دل جوش بر بند
 ز درخت رز بگریزم ز شرم موی سپید ^{وله}
 مرگ نیکان باشد از دست بد آیین بیشتر ^{وله}
 سر بلند ان راز شیء نبی نباشد بهره
 سایل از بام بلبت همسکان خوش میشود
 بت بیوفا سوس گوی بکن از برای خدا نظر ^{وله}
 هزار عجز جز گویش بوسن گوی بکرم بین
 سر خود نم جو پای او نکند بنار بن نگه
 نالان شود ز کار زبردست زیر دست ^{وله}
 فغانم از چه بکوه گران کند تاثیر ^{وله}
 دور کن از دل خودی وصل خدا خواهی اگر ^{وله}
 ز کج خانه دنیا بے دون ولا جزینر ^{وله}
 چو خود ز عیب کلام تو پاک نیست دگر
 دمی بسفرد خاصان کرد کار نشین

انگبین زنجیر با گرد و گس را بیشتر
 میکند این انگبین شیرین زبان را بیشتر
 نلکم کاسر بند خواجہ عرص ^{کتابت از طلب ۱۲}
 معج خیزد کز دل دریا با صل بیشتر
 و گرنه مثل تو زاهد نخورده ام کافور ^{وله}
 میشود آری کبوتر حصیر شاہین بیشتر
 نیشک را زیر از بالا است شیرین بیشتر
 چون سربابی میدهد آتش تسکین بیشتر
 چه عجب بودا اگر افکند رشتہ کامران بگرد نظر
 پس عمر میکند آن هین بکمال جور و جفا ^{نظر}
 چو بره شوم گوی روبرو دشمن ہم کند زحیا ^{نظر}
 گردد کمر شکسته ز بار گران ^{وله}
 مگر نه در دل سخت بتان کند تاثیر ^{وله}
 کشته شود در جستجو این کیمیا خواهی اگر ^{وله}
 درین مقام فنا جا پے دوام گیر
 خموش باش ز کس حرّت در کلام گیر
 همیشه لذت پس خورده عوام گیر

مرد و هر نامزد وقت صفت زدن آید نظر	وله	ورنه یکسان صورت زناغ و زغن آید نظر
ترک چشمش میشود از جوش می خونریز تر	وله	چون بود ز نور را نیشی بگر مایه تر
در جوانی آدمی را می شود بسیار قدر	وله	چون بود شاخ شجر را فصل برگ و بار قدر
هر مصیبت در پس خود راحتی دارد نهان	وله	میرسد باران چو گردگر می خور بیشتر
پیش بادامی تو نرگس کور می آید نظر	وله	شمع از عکس رخت بی نور می آید نظر
چون نگاه اولین نفست ببالایش بزم		کز چمن سوسنی از دور می آید نظر
گرچه محرکی نایم ^{محرک} از جوهر ششمان خفتی		
لیک از بی جوهران معموری آید نظر		
الم زمانه ز روز طرب بماند دیر		لبس رخسار ز صبا می شب بماند دیر
فزون بهر تر شوزید ز شیرین کام		ترنج بر سر شاخ از عنب بماند دیر
نشیند کسینه چون بر کاخ	وله	کاه را جبا بود سر کاه
یافتم با خود چو دشتش رو بر رو بر	وله	در ددل گفتم پیش مو بکوس بر
باش شاکر بر نصیب خود مگو ای بوالهوس		کو بکویید بر بدی می سوسو بود بر
بخشش یکباره بیدار دیتی بسیار را	وله	کم زمین بیدار بگرد چون خوابان بود
ببازار کبوتر تهلل هر دوکان دار	وله	مکسها می پرانند بے خریار
از زبان دل بگو تسبیح ^{ناظم در جوهره شده ۱۲} گزافه است آن	وله	مے فتد در آج در دام بلا از ذکر هر
چون قدم بعشق نهاده ز صفات ذات نیکد	وله	جو سرت شکست زنگ غم ز نشاط عیش طرب

بشر فز کعبه بلند ز صفا ز خلد زون ترین	دله	بجریم یا چو اس صبا گذری کنی تراوب گذر
نیست ز زاندر کش آنکس که دل دوار و کچر	دله	بر لب دریا بود جزئی نه نقل میوه دار
مرگ صدره خوشترین زان زندگی باشد مرا	دله	دست برداری ز خونم گم کرد زوش ما غیبه
سپاس حضرت یاری که در دم قسم	دله	قبول خاطر جانان نشد شفاعت غیر
نیست گشیر و شکر با تلخ کامان آسمان	دله	قطره آب گهر چون آنگند در گیسو نور
گر نه جسم چسبانی بدل	دله	ورنه در دل چسبانای نظر
روایات الزامی معجم		
آخر عمر است و از حق بے خبر هستی هنوز	از این روایت منقول است	رختی صبر گریه بے برگ سفر هستی هنوز
غافل شیر ابله که تاخوت خورد		حیف تو بے غم بفکر گاه و خیر هستی هنوز
از قناعت هر کس یک آستان بازیده است		تو چو بیک لیک از هوس ماور بدر هستی هنوز
کوچکان نازنده بر نقد مهر بسته و تو		در کنسالی چو طفل بے مهر هستی هنوز
گدیز بوسه کعبه و گدیز بوسه او خوانم نماز		گدیز بزدق می پرستی چسار سو خوانم نماز
دل میخواد که سر از سجده بردارم دگر		چون بحراب خم ابرو سے او خوانم نماز
تاز خون دل وضو کردم دگر نشکسته است		این مدان کشی خاک که شاید بے وضو خوانم نماز
رخ لبوسه کعبه و دل در خیال روسته یا		
که قبول فتنه غلامی چون در خوانم نماز		
از سر زلفش چنان هراتی باشد دراز	چون بر همین زاده راز تار می باشد دراز	

ہوش گفتن با من و تاب گفتن با تو نیست

سمک دل گر صید خواہی کم کن ہفتار ^{۱۲۵} سبک باغ بختین ہر روز ۱۲۵

کم کن دست ہوس اے واعظ و روان دانا ^{۱۲۵} ولہ

درد افگن بدل غم خوابان رنگ سبز ^{۱۲۵} ولہ

بر لب از موسے میان تو ز نام است ہنوز ^{۱۲۵} ولہ

کجا بکشتہ تیغ تو جان در آید باز ^{۱۲۵} ولہ

نہیں در خوردن تے نسبتش نہیں پیدا

نیواری جان دہد کہ کہ او بچ سفر سہ

باب اشک از دل کم نگردد گرمی آہم

اے عس بادہ را چو آب مرز ^{۱۲۵} ولہ

تف مکن واعظا بنام شراب

بیا اے جان من با جان من ساز ^{۱۲۵} ولہ

مردیم دست ذکر ز اشعار ما ہنوز ^{۱۲۵} ولہ

رنگ نو پیدا کند دشمن چو میگردد کمن ^{۱۲۵} ولہ

سوے در ہر دوست بیند بچہم تعلق ^{۱۲۵} ولہ

دوستان فرستند ہرج دہم باز آند

بمغرض نمنہ با کمال محبت آغان ^{۱۲۵} ولہ

قصہ درد و فراق اے یار مے باشد دانا

مرغ ماسے خواہ را انقاسی باشد دانا

کز تو کل ہست شرج آئینہ تر آن دانا

نام خیار تا شدہ مشہور رنگ سبز

ز آنکہ در وصف دکان کو کلام است ہنوز

سیح گر بزمین ز آسمان در آید باز

اگر گزشتہ سخن بر زبان در آید باز

نمی باشد ازین تڑکی نفس خانہ نشین ^{۱۲۵} گز

نیر دانش از باران زنگ آتین ^{۱۲۵} گز

ریز غم مگر شراب مرز ^{۱۲۵} ولہ

خاک بروے آفتاب مرز

میسائے اگر در مان من ساز ^{۱۲۵} ولہ

از ماتیت در دل ہر دوست جا ہنوز

مار بوحی میشود چون سیکند عمر دانا

ہمچو مہمہ بیدارن نیام کرد خلوت ^{۱۲۵} دوسہ روز

من بطوف خانہ ہجون آسپاہم ہنوز

کہ میدہندہ بخریکہ چو سبب آواز

در دکان
اگر بچہ بکشد در دکان
است آواز ہکا و
غیر این کم

روایت السین مہملہ

صحیح گلشن را ندیدم غیب دیو نفس	نہستم از برگ گل واقف بجز خار نفس
خانہ نگذار دہرا نکس پرورش در خانہ شد	ولہ ہے پرورد نفس مرغی کہ زاید در نفس
مگر کیا نال دلش از شرم عمر رفتہ	ولہ ہر کرا در نزاع افزون سے شود و خود نفس
عاقبت گفت طیب کہ مرا بیچ ہر پرس	ولہ دارد سے درد تو مرگ است دوا بیچ ہر پرس
آخر شفقہ جو سنبل دل بیتاب شدی	بارہا گفتمت از زلف دوتا بیچ ہر پرس
تا گرفتارم بعشق نو خط	ولہ ریش خود تیر کی ندادم پیش کس
تا زود ندان سگان کوے اودا مان رہد	ولہ فرق من بکشت سنگ کو دکان از پیش پس

عینش خود بخور
شیں چہ تن کا پڑ
قد نہایت

روایت الشین معجبہ

گرچہ چون رستم از زال جہان ہتیار باش	زین کمں روباہ اسے شیر ثریا ہتیار باش
غافل از یاد حسد اور دامن شبہا مشو	صبح پیہر میر سداے نوجوان ہتیار باش
موج ز اسباب جہان مگردان کہ بہر غارتش	گردش افلاک می آید دوان ہتیار باش
نعمت مابل مزین جز ذکر حق اسے مرغ دل	کز تقاباز اجل ید نمان ہتیار باش
تا نگاہ در ہزن دینا سے دون راہ ترا	ہر دم از نقد عمل سے کار دوان ہتیار باش
بہشتی ہی بر خستہ تی بارہا موسے شید	کشتہ عمرت ازہ کنواریا ہتیار باش

سبز خط این نگردد عارض تو رسته است تاج نفس پلید خود مشو تا برد دست	میر رسد و گلشن حنث خزان هشیار باش در نگردد چیره دست این خصم جان هشیار باش
در رباط دهر دل بستن علامی غفلت چون تو میدانی که هستم معان هشیار باش	
توبه را پس افکنم جام شراب آید چو پیش پس ز باد آتش لغض آب بخت میچکد کز مهر سر کشان نفرت ندارد خاکسار بضبط عشق تو ای بت شد چنان خاموش چو آفتاب خست نیست شعله ز آتش ز سخت دل نه نماید کسے شرارت دور	وله تشنه را باشد تبا صبر کج آید چو پیش از رخ حشا ذکر بو تراب آید چو پیش سایه چون گردد پس شپ آفتاب کج آید چو پیش زبان بریده بماند چو هر زمان خاموش شده بتابش حسن تو بتلا آتش کجا ز آهین و خارا شود جدا آتش
بشب بزم ز سوز پیش غزل خواندی ز دی حجبان و دل ماکه تر کیا آتش	
درین زمان که بخوید چو کس بکس پرخاش	چه جوی اے بت بد خوین تو بکس پرخاش
در لعل مرّ غلامی چه نیک خومیداشت نه دوستی با کسش بود نه بکس پرخاش	
خدا گواه نه بینم از سگار دوش چو دیدگان جو کل نشسته مے مانم	وله فند ز گردش خشت به نیت ما گردش نه بجهردانه کنم مثل سیا گردش

دلم بود جدا آید چو صوفیان ز سماع	نمی دهند بر سر که جام را گردش
بکام مانده چکاند سپهر قطره آب	نمی دهند بر سر که جام را گردش
رها نکردش گردون شود نه روشن دل	نصیب شمس و قمر هست دایما گردش
هیچ خیزد نکند خواه اگر منعش خویش	دل را لگان مهر تو دل بکند محنت خویش
عاقبت است تیر زرنالی ز تور پای خویش	دل خاک بر تارک چه افشانی ز گرد پای خویش
برزین آهسته روانه در منزل رسی	در نه چون اشتر کنی گم ره ز گرد پای خویش
منزل عالی نیکو در نصیب سفله	دل زان را چون باز نشاند کسی بر دست خویش
زموج باد کشد دست از چرخ زانده خشک	دل اگر بر آب روان تر نمی شود پایش

روایت الصاد و محله

از مژه تیغش کند خون دل بیتاب قص	میکنند از ضربت سنگ گران چون کب قص
پا چنان کوبد ز تحریک سر شکم آن قمر	میکنند از آب جنبش سایه متاب قص

گردشش عکس مژه در و طه چشم چنان
میکنند خار و خشک تر کی که در گرداب قص

نه چون حر لیت بدست تو ز زخم در قص	دل بشوق کرفت پای تو ز زخم در قص
غم مخور از مرگ که فکر جهان باشی خلاص	دل جهانی شکر است این که زمین بند گران باشی خلاص

روایف الضاد مجمه

ماہ یستم کہ جمال عارض	کو کب صبح کہ خال عارض
برقنداز باز بدست از لال زیر دست	سرخ نیخورد ز درد اندر شکم نقد قیض
گر چه من قیدم بدست دشمن افسردہ مغز	باغ باغم زان کہ در باغ منم با این الغرض
ز عکس سبز خط او نگین الماسش	ز قمر دی نگش آید چنانکہ آب بجوش

روایف الطاء مطبقه

سوئے من ننوشت او یکبار خط	گو فرستم پیش وے صد بار خط

روایف الطاء مجمه

در دل من نام آن بت همچو قرأت حفظ	نسخہ رخاں خطش چون شرح ایالت حفظ

روایف العین مہملہ

گشتہ دودا شب بنبوت فرات خواب از چشم شمع	تا سحر در انتظارت ریخت آب از چشم شمع
سیاہ افکن ترک خمورش اگر باشد بزم	جائے آبای یکشان ریزد شراب از چشم شمع
زنگ میگردند نور طبعم از روے رقیب	خیر میگردند چشم آفتاب از چشم شمع

رویت الف

دارم خد کش در جگر نیم این طرف نیم آن طرف بگذر ز دین اسے بخیر دنیاوی دون خواہی اگر از فعلِ نیم تو شش اُفتد عینِ رحیم دو بارہ می سازی جگر زان گو نہ از تیغ نظر در خلق یا خیر البشیر گشت از کمال تو خبر بر خطِ مسطر شد رقم ہر مصرعہ شعر چنان	مرہم نہ اسے چاہ کر نیم این طرف نیم آن طرف اُفکن نہ چون احوال نظر نیم این طرف نیم آن طرف مانند خاک رہگذر نیم این طرف نیم آن طرف چون جہیز اسازد تیر نیم این طرف نیم آن طرف چون شد ز اعجازت قمر نیم این طرف نیم آن طرف چون تار باشد در گہر نیم این طرف نیم آن طرف

ترکی چگفت این مصرعہ جو بستہ دہندگی
 ہے ناک میں مرغی کے پر نیم این طرف نیم نظر

بت نوجوان چو نگیرم از ضعفِ چوبِ عکبات بنجد اخلاص نمی کنم در دارِ قباے زلیستم مکن مکن دل زارم ہفت بیتیر مژہ نشسته در شب یلدا بکنج تنہائے سیکرین اظہار خود را تا کند تعظیم خلق آنکہ گویا شد بکنج خانہ ماند پوچ گوے خنایہ زرتہ بگرے سدا یاد	چہ گرفتہ سپے کشتن من زارتیج جفا بکت ہزار جہد گرفتہ ام سر دامن تو بیا بکت مزن مزن تن لائے بتنا زیادہ زلفت سر و چشم سرایم گمے ترانہ زلفت دست چون بیند بالاب سرنگون گرد و نظرت خامی اندہ میوہ باشد شجبتہ جوان گردہ اخلاص آزاد نامہ نیست چلی لب

روین القاف تازے

عاشق خستہ چو بسد مثرہ بارشوق سجدہ پیش تو کند ز اہر دیند البشوق بچین نظر و شبنم گل تر کند ز حیا عرق کہ گرفت شمع ز محبت تو زرق تا کف پاعرق	ولہ	گر زنی تیر ہو سم لب سون البشوق گر بہ بند خنم آبروے تو محراب نما بفشاندہ تارخ نازک تو ز بار زلف دو ماعرق مکن ز نقاب برون صغرم مد روی خویش در آئین
	چہ قدر بدیم غلامیا کہ بحشر آتش باد بکمال شرم بخت از رخ خود زویدن ماعرق	
کہ دارد از گل و شمشاد با چسمن رونق ز تاب چہرہ تو آفتاب بے رونق	ولہ	شکت رونق بزم تو فرستہ تار ز حسن عارض تو ما تبا بے رونق
	یگو بگو کہ چہ شد مگر کیا ترا بخند کہ ہست روے تو فصل شباب بی رونق	
ہر قدم سحر مند در سجدہ ہا از اشتیاق بگذرا خنم بر زمین ہر گز نہ پا از اشتیاق کزیراے خاطر تشنہ خود در آب غرق چنانکہ مردم تا بہہ میسر دیان ناحق نام شہر دل چون گردو بالاب می خود در آب غرق	ولہ ولہ ولہ ولہ ولہ	تا دلہ عزم طواف آستانش کردہ است منزل تو کو می خواہم کہ طے از سر کنم شیوہ بخشش منور از دل و چہ آموختن سگان بگ نہ پی آتخوان در آویزند می پود رنگ سلاست دل چو شد بر زحوص

خاکساران را مکن پامال کرد پاش خاک	وله	چون بختش سے درآید می افتد بالای فرق
میزبانِ فلس از مہمان باندیشد چنان	وله	کرده غم باران تبرسد صاحب دیوار شوق
خواجہ از غایت ہوس تافرق	وله	گشت در بحر آرزو ہا عسرق
بگذرے از پل از سبکساری		خس نگر دو بقعر دریا عرق
بر دمضمونم از گرا ^{پیل مرط} ^{۱۲} ^{۱۳} ^{۱۴} ^{۱۵} ^{۱۶} ^{۱۷} ^{۱۸} ^{۱۹} ^{۲۰} ^{۲۱} ^{۲۲} ^{۲۳} ^{۲۴} ^{۲۵} ^{۲۶} ^{۲۷} ^{۲۸} ^{۲۹} ^{۳۰} ^{۳۱} ^{۳۲} ^{۳۳} ^{۳۴} ^{۳۵} ^{۳۶} ^{۳۷} ^{۳۸} ^{۳۹} ^{۴۰} ^{۴۱} ^{۴۲} ^{۴۳} ^{۴۴} ^{۴۵} ^{۴۶} ^{۴۷} ^{۴۸} ^{۴۹} ^{۵۰} ^{۵۱} ^{۵۲} ^{۵۳} ^{۵۴} ^{۵۵} ^{۵۶} ^{۵۷} ^{۵۸} ^{۵۹} ^{۶۰} ^{۶۱} ^{۶۲} ^{۶۳} ^{۶۴} ^{۶۵} ^{۶۶} ^{۶۷} ^{۶۸} ^{۶۹} ^{۷۰} ^{۷۱} ^{۷۲} ^{۷۳} ^{۷۴} ^{۷۵} ^{۷۶} ^{۷۷} ^{۷۸} ^{۷۹} ^{۸۰} ^{۸۱} ^{۸۲} ^{۸۳} ^{۸۴} ^{۸۵} ^{۸۶} ^{۸۷} ^{۸۸} ^{۸۹} ^{۹۰} ^{۹۱} ^{۹۲} ^{۹۳} ^{۹۴} ^{۹۵} ^{۹۶} ^{۹۷} ^{۹۸} ^{۹۹} ^{۱۰۰} ^{۱۰۱} ^{۱۰۲} ^{۱۰۳} ^{۱۰۴} ^{۱۰۵} ^{۱۰۶} ^{۱۰۷} ^{۱۰۸} ^{۱۰۹} ^{۱۱۰} ^{۱۱۱} ^{۱۱۲} ^{۱۱۳} ^{۱۱۴} ^{۱۱۵} ^{۱۱۶} ^{۱۱۷} ^{۱۱۸} ^{۱۱۹} ^{۱۲۰} ^{۱۲۱} ^{۱۲۲} ^{۱۲۳} ^{۱۲۴} ^{۱۲۵} ^{۱۲۶} ^{۱۲۷} ^{۱۲۸} ^{۱۲۹} ^{۱۳۰} ^{۱۳۱} ^{۱۳۲} ^{۱۳۳} ^{۱۳۴} ^{۱۳۵} ^{۱۳۶} ^{۱۳۷} ^{۱۳۸} ^{۱۳۹} ^{۱۴۰} ^{۱۴۱} ^{۱۴۲} ^{۱۴۳} ^{۱۴۴} ^{۱۴۵} ^{۱۴۶} ^{۱۴۷} ^{۱۴۸} ^{۱۴۹} ^{۱۵۰} ^{۱۵۱} ^{۱۵۲} ^{۱۵۳} ^{۱۵۴} ^{۱۵۵} ^{۱۵۶} ^{۱۵۷} ^{۱۵۸} ^{۱۵۹} ^{۱۶۰} ^{۱۶۱} ^{۱۶۲} ^{۱۶۳} ^{۱۶۴} ^{۱۶۵} ^{۱۶۶} ^{۱۶۷} ^{۱۶۸} ^{۱۶۹} ^{۱۷۰} ^{۱۷۱} ^{۱۷۲} ^{۱۷۳} ^{۱۷۴} ^{۱۷۵} ^{۱۷۶} ^{۱۷۷} ^{۱۷۸} ^{۱۷۹} ^{۱۸۰} ^{۱۸۱} ^{۱۸۲} ^{۱۸۳} ^{۱۸۴} ^{۱۸۵} ^{۱۸۶} ^{۱۸۷} ^{۱۸۸} ^{۱۸۹} ^{۱۹۰} ^{۱۹۱} ^{۱۹۲} ^{۱۹۳} ^{۱۹۴} ^{۱۹۵} ^{۱۹۶} ^{۱۹۷} ^{۱۹۸} ^{۱۹۹} ^{۲۰۰} ^{۲۰۱} ^{۲۰۲} ^{۲۰۳} ^{۲۰۴} ^{۲۰۵} ^{۲۰۶} ^{۲۰۷} ^{۲۰۸} ^{۲۰۹} ^{۲۱۰} ^{۲۱۱} ^{۲۱۲} ^{۲۱۳} ^{۲۱۴} ^{۲۱۵} ^{۲۱۶} ^{۲۱۷} ^{۲۱۸} ^{۲۱۹} ^{۲۲۰} ^{۲۲۱} ^{۲۲۲} ^{۲۲۳} ^{۲۲۴} ^{۲۲۵} ^{۲۲۶} ^{۲۲۷} ^{۲۲۸} ^{۲۲۹} ^{۲۳۰} ^{۲۳۱} ^{۲۳۲} ^{۲۳۳} ^{۲۳۴} ^{۲۳۵} ^{۲۳۶} ^{۲۳۷} ^{۲۳۸} ^{۲۳۹} ^{۲۴۰} ^{۲۴۱} ^{۲۴۲} ^{۲۴۳} ^{۲۴۴} ^{۲۴۵} ^{۲۴۶} ^{۲۴۷} ^{۲۴۸} ^{۲۴۹} ^{۲۵۰} ^{۲۵۱} ^{۲۵۲} ^{۲۵۳} ^{۲۵۴} ^{۲۵۵} ^{۲۵۶} ^{۲۵۷} ^{۲۵۸} ^{۲۵۹} ^{۲۶۰} ^{۲۶۱} ^{۲۶۲} ^{۲۶۳} ^{۲۶۴} ^{۲۶۵} ^{۲۶۶} ^{۲۶۷} ^{۲۶۸} ^{۲۶۹} ^{۲۷۰} ^{۲۷۱} ^{۲۷۲} ^{۲۷۳} ^{۲۷۴} ^{۲۷۵} ^{۲۷۶} ^{۲۷۷} ^{۲۷۸} ^{۲۷۹} ^{۲۸۰} ^{۲۸۱} ^{۲۸۲} ^{۲۸۳} ^{۲۸۴} ^{۲۸۵} ^{۲۸۶} ^{۲۸۷} ^{۲۸۸} ^{۲۸۹} ^{۲۹۰} ^{۲۹۱} ^{۲۹۲} ^{۲۹۳} ^{۲۹۴} ^{۲۹۵} ^{۲۹۶} ^{۲۹۷} ^{۲۹۸} ^{۲۹۹} ^{۳۰۰} ^{۳۰۱} ^{۳۰۲} ^{۳۰۳} ^{۳۰۴} ^{۳۰۵} ^{۳۰۶} ^{۳۰۷} ^{۳۰۸} ^{۳۰۹} ^{۳۱۰} ^{۳۱۱} ^{۳۱۲} ^{۳۱۳} ^{۳۱۴} ^{۳۱۵} ^{۳۱۶} ^{۳۱۷} ^{۳۱۸} ^{۳۱۹} ^{۳۲۰} ^{۳۲۱} ^{۳۲۲} ^{۳۲۳} ^{۳۲۴} ^{۳۲۵} ^{۳۲۶} ^{۳۲۷} ^{۳۲۸} ^{۳۲۹} ^{۳۳۰} ^{۳۳۱} ^{۳۳۲} ^{۳۳۳} ^{۳۳۴} ^{۳۳۵} ^{۳۳۶} ^{۳۳۷} ^{۳۳۸} ^{۳۳۹} ^{۳۴۰} ^{۳۴۱} ^{۳۴۲} ^{۳۴۳} ^{۳۴۴} ^{۳۴۵} ^{۳۴۶} ^{۳۴۷} ^{۳۴۸} ^{۳۴۹} ^{۳۵۰} ^{۳۵۱} ^{۳۵۲} ^{۳۵۳} ^{۳۵۴} ^{۳۵۵} ^{۳۵۶} ^{۳۵۷} ^{۳۵۸} ^{۳۵۹} ^{۳۶۰} ^{۳۶۱} ^{۳۶۲} ^{۳۶۳} ^{۳۶۴} ^{۳۶۵} ^{۳۶۶} ^{۳۶۷} ^{۳۶۸} ^{۳۶۹} ^{۳۷۰} ^{۳۷۱} ^{۳۷۲} ^{۳۷۳} ^{۳۷۴} ^{۳۷۵} ^{۳۷۶} ^{۳۷۷} ^{۳۷۸} ^{۳۷۹} ^{۳۸۰} ^{۳۸۱} ^{۳۸۲} ^{۳۸۳} ^{۳۸۴} ^{۳۸۵} ^{۳۸۶} ^{۳۸۷} ^{۳۸۸} ^{۳۸۹} ^{۳۹۰} ^{۳۹۱} ^{۳۹۲} ^{۳۹۳} ^{۳۹۴} ^{۳۹۵} ^{۳۹۶} ^{۳۹۷} ^{۳۹۸} ^{۳۹۹} ^{۴۰۰} ^{۴۰۱} ^{۴۰۲} ^{۴۰۳} ^{۴۰۴} ^{۴۰۵} ^{۴۰۶} ^{۴۰۷} ^{۴۰۸} ^{۴۰۹} ^{۴۱۰} ^{۴۱۱} ^{۴۱۲} ^{۴۱۳} ^{۴۱۴} ^{۴۱۵} ^{۴۱۶} ^{۴۱۷} ^{۴۱۸} ^{۴۱۹} ^{۴۲۰} ^{۴۲۱} ^{۴۲۲} ^{۴۲۳} ^{۴۲۴} ^{۴۲۵} ^{۴۲۶} ^{۴۲۷} ^{۴۲۸} ^{۴۲۹} ^{۴۳۰} ^{۴۳۱} ^{۴۳۲} ^{۴۳۳} ^{۴۳۴} ^{۴۳۵} ^{۴۳۶} ^{۴۳۷} ^{۴۳۸} ^{۴۳۹} ^{۴۴۰} ^{۴۴۱} ^{۴۴۲} ^{۴۴۳} ^{۴۴۴} ^{۴۴۵} ^{۴۴۶} ^{۴۴۷} ^{۴۴۸} ^{۴۴۹} ^{۴۵۰} ^{۴۵۱} ^{۴۵۲} ^{۴۵۳} ^{۴۵۴} ^{۴۵۵} ^{۴۵۶} ^{۴۵۷} ^{۴۵۸} ^{۴۵۹} ^{۴۶۰} ^{۴۶۱} ^{۴۶۲} ^{۴۶۳} ^{۴۶۴} ^{۴۶۵} ^{۴۶۶} ^{۴۶۷} ^{۴۶۸} ^{۴۶۹} ^{۴۷۰} ^{۴۷۱} ^{۴۷۲} ^{۴۷۳} ^{۴۷۴} ^{۴۷۵} ^{۴۷۶} ^{۴۷۷} ^{۴۷۸} ^{۴۷۹} ^{۴۸۰} ^{۴۸۱} ^{۴۸۲} ^{۴۸۳} ^{۴۸۴} ^{۴۸۵} ^{۴۸۶} ^{۴۸۷} ^{۴۸۸} ^{۴۸۹} ^{۴۹۰} ^{۴۹۱} ^{۴۹۲} ^{۴۹۳} ^{۴۹۴} ^{۴۹۵} ^{۴۹۶} ^{۴۹۷} ^{۴۹۸} ^{۴۹۹} ^{۵۰۰} ^{۵۰۱} ^{۵۰۲} ^{۵۰۳} ^{۵۰۴} ^{۵۰۵} ^{۵۰۶} ^{۵۰۷} ^{۵۰۸} ^{۵۰۹} ^{۵۱۰} ^{۵۱۱} ^{۵۱۲} ^{۵۱۳} ^{۵۱۴} ^{۵۱۵} ^{۵۱۶} ^{۵۱۷} ^{۵۱۸} ^{۵۱۹} ^{۵۲۰} ^{۵۲۱} ^{۵۲۲} ^{۵۲۳} ^{۵۲۴} ^{۵۲۵} ^{۵۲۶} ^{۵۲۷} ^{۵۲۸} ^{۵۲۹} ^{۵۳۰} ^{۵۳۱} ^{۵۳۲} ^{۵۳۳} ^{۵۳۴} ^{۵۳۵} ^{۵۳۶} ^{۵۳۷} ^{۵۳۸} ^{۵۳۹} ^{۵۴۰} ^{۵۴۱} ^{۵۴۲} ^{۵۴۳} ^{۵۴۴} ^{۵۴۵} ^{۵۴۶} ^{۵۴۷} ^{۵۴۸} ^{۵۴۹} ^{۵۵۰} ^{۵۵۱} ^{۵۵۲} ^{۵۵۳} ^{۵۵۴} ^{۵۵۵} ^{۵۵۶} ^{۵۵۷} ^{۵۵۸} ^{۵۵۹} ^{۵۶۰} ^{۵۶۱} ^{۵۶۲} ^{۵۶۳} ^{۵۶۴} ^{۵۶۵} ^{۵۶۶} ^{۵۶۷} ^{۵۶۸} ^{۵۶۹} ^{۵۷۰} ^{۵۷۱} ^{۵۷۲} ^{۵۷۳} ^{۵۷۴} ^{۵۷۵} ^{۵۷۶} ^{۵۷۷} ^{۵۷۸} ^{۵۷۹} ^{۵۸۰} ^{۵۸۱} ^{۵۸۲} ^{۵۸۳} ^{۵۸۴} ^{۵۸۵} ^{۵۸۶} ^{۵۸۷} ^{۵۸۸} ^{۵۸۹} ^{۵۹۰} ^{۵۹۱} ^{۵۹۲} ^{۵۹۳} ^{۵۹۴} ^{۵۹۵} ^{۵۹۶} ^{۵۹۷} ^{۵۹۸} ^{۵۹۹} ^{۶۰۰} ^{۶۰۱} ^{۶۰۲} ^{۶۰۳} ^{۶۰۴} ^{۶۰۵} ^{۶۰۶} ^{۶۰۷} ^{۶۰۸} ^{۶۰۹} ^{۶۱۰} ^{۶۱۱} ^{۶۱۲} ^{۶۱۳} ^{۶۱۴} ^{۶۱۵} ^{۶۱۶} ^{۶۱۷} ^{۶۱۸} ^{۶۱۹} ^{۶۲۰} ^{۶۲۱} ^{۶۲۲} ^{۶۲۳} ^{۶۲۴} ^{۶۲۵} ^{۶۲۶} ^{۶۲۷} ^{۶۲۸} ^{۶۲۹} ^{۶۳۰} ^{۶۳۱} ^{۶۳۲} ^{۶۳۳} ^{۶۳۴} ^{۶۳۵} ^{۶۳۶} ^{۶۳۷} ^{۶۳۸} ^{۶۳۹} ^{۶۴۰} ^{۶۴۱} ^{۶۴۲} ^{۶۴۳} ^{۶۴۴} ^{۶۴۵} ^{۶۴۶} ^{۶۴۷} ^{۶۴۸} ^{۶۴۹} ^{۶۵۰} ^{۶۵۱} ^{۶۵۲} ^{۶۵۳} ^{۶۵۴} ^{۶۵۵} ^{۶۵۶} ^{۶۵۷} ^{۶۵۸} ^{۶۵۹} ^{۶۶۰} ^{۶۶۱} ^{۶۶۲} ^{۶۶۳} ^{۶۶۴} ^{۶۶۵} ^{۶۶۶} ^{۶۶۷} ^{۶۶۸} ^{۶۶۹} ^{۶۷۰} ^{۶۷۱} ^{۶۷۲} ^{۶۷۳} ^{۶۷۴} ^{۶۷۵} ^{۶۷۶} ^{۶۷۷} ^{۶۷۸} ^{۶۷۹} ^{۶۸۰} ^{۶۸۱} ^{۶۸۲} ^{۶۸۳} ^{۶۸۴} ^{۶۸۵} ^{۶۸۶} ^{۶۸۷} ^{۶۸۸} ^{۶۸۹} ^{۶۹۰} ^{۶۹۱} ^{۶۹۲} ^{۶۹۳} ^{۶۹۴} ^{۶۹۵} ^{۶۹۶} ^{۶۹۷} ^{۶۹۸} ^{۶۹۹} ^{۷۰۰} ^{۷۰۱} ^{۷۰۲} ^{۷۰۳} ^{۷۰۴} ^{۷۰۵} ^{۷۰۶} ^{۷۰۷} ^{۷۰۸} ^{۷۰۹} ^{۷۱۰} ^{۷۱۱} ^{۷۱۲} ^{۷۱۳} ^{۷۱۴} ^{۷۱۵} ^{۷۱۶} ^{۷۱۷} ^{۷۱۸} ^{۷۱۹} ^{۷۲۰} ^{۷۲۱} ^{۷۲۲} ^{۷۲۳} ^{۷۲۴} ^{۷۲۵} ^{۷۲۶} ^{۷۲۷} ^{۷۲۸} ^{۷۲۹} ^{۷۳۰} ^{۷۳۱} ^{۷۳۲} ^{۷۳۳} ^{۷۳۴} ^{۷۳۵} ^{۷۳۶} ^{۷۳۷} ^{۷۳۸} ^{۷۳۹} ^{۷۴۰} ^{۷۴۱} ^{۷۴۲} ^{۷۴۳} ^{۷۴۴} ^{۷۴۵} ^{۷۴۶} ^{۷۴۷} ^{۷۴۸} ^{۷۴۹} ^{۷۵۰} ^{۷۵۱} ^{۷۵۲} ^{۷۵۳} ^{۷۵۴} ^{۷۵۵} ^{۷۵۶} ^{۷۵۷} ^{۷۵۸} ^{۷۵۹} ^{۷۶۰} ^{۷۶۱} ^{۷۶۲} ^{۷۶۳} ^{۷۶۴} ^{۷۶۵} ^{۷۶۶} ^{۷۶۷} ^{۷۶۸} ^{۷۶۹} ^{۷۷۰} ^{۷۷۱} ^{۷۷۲} ^{۷۷۳} ^{۷۷۴} ^{۷۷۵} ^{۷۷۶} ^{۷۷۷} ^{۷۷۸} ^{۷۷۹} ^{۷۸۰} ^{۷۸۱} ^{۷۸۲} ^{۷۸۳} ^{۷۸۴} ^{۷۸۵} ^{۷۸۶} ^{۷۸۷} ^{۷۸۸} ^{۷۸۹} ^{۷۹۰} ^{۷۹۱} ^{۷۹۲} ^{۷۹۳} ^{۷۹۴} ^{۷۹۵} ^{۷۹۶} ^{۷۹۷} ^{۷۹۸} ^{۷۹۹} ^{۸۰۰} ^{۸۰۱} ^{۸۰۲} ^{۸۰۳} ^{۸۰۴} ^{۸۰۵} ^{۸۰۶} ^{۸۰۷} ^{۸۰۸} ^{۸۰۹} ^{۸۱۰} ^{۸۱۱} ^{۸۱۲} ^{۸۱۳} ^{۸۱۴} ^{۸۱۵} ^{۸۱۶} ^{۸۱۷} ^{۸۱۸} ^{۸۱۹} ^{۸۲۰} ^{۸۲۱} ^{۸۲۲} ^{۸۲۳} ^{۸۲۴} ^{۸۲۵} ^{۸۲۶} ^{۸۲۷} ^{۸۲۸} ^{۸۲۹} ^{۸۳۰} ^{۸۳۱} ^{۸۳۲} ^{۸۳۳} ^{۸۳۴} ^{۸۳۵} ^{۸۳۶} ^{۸۳۷} ^{۸۳۸} ^{۸۳۹} ^{۸۴۰} ^{۸۴۱} ^{۸۴۲} ^{۸۴۳} ^{۸۴۴} ^{۸۴۵} ^{۸۴۶} ^{۸۴۷} ^{۸۴۸} ^{۸۴۹} ^{۸۵۰} ^{۸۵۱} ^{۸۵۲} ^{۸۵۳} ^{۸۵۴} ^{۸۵۵} ^{۸۵۶} ^{۸۵۷} ^{۸۵۸} ^{۸۵۹} ^{۸۶۰} ^{۸۶۱} ^{۸۶۲} ^{۸۶۳} ^{۸۶۴} ^{۸۶۵} ^{۸۶۶} ^{۸۶۷} ^{۸۶۸} ^{۸۶۹} ^{۸۷۰} ^{۸۷۱} ^{۸۷۲} ^{۸۷۳} ^{۸۷۴} ^{۸۷۵} ^{۸۷۶} ^{۸۷۷} ^{۸۷۸} ^{۸۷۹} ^{۸۸۰} ^{۸۸۱} ^{۸۸۲} ^{۸۸۳} ^{۸۸۴} ^{۸۸۵} ^{۸۸۶} ^{۸۸۷} ^{۸۸۸} ^{۸۸۹} ^{۸۹۰} ^{۸۹۱} ^{۸۹۲} ^{۸۹۳} ^{۸۹۴} ^{۸۹۵} ^{۸۹۶} ^{۸۹۷} ^{۸۹۸} ^{۸۹۹} ^{۹۰۰} ^{۹۰۱} ^{۹۰۲} ^{۹۰۳} ^{۹۰۴} ^{۹۰۵} ^{۹۰۶} ^{۹۰۷} ^{۹۰۸} ^{۹۰۹} ^{۹۱۰} ^{۹۱۱} ^{۹۱۲} ^{۹۱۳} ^{۹۱۴} ^{۹۱۵} ^{۹۱۶} ^{۹۱۷} ^{۹۱۸} ^{۹۱۹} ^{۹۲۰} ^{۹۲۱} ^{۹۲۲} ^{۹۲۳} ^{۹۲۴} ^{۹۲۵} ^{۹۲۶} ^{۹۲۷} ^{۹۲۸} ^{۹۲۹} ^{۹۳۰} ^{۹۳۱} ^{۹۳۲} ^{۹۳۳} ^{۹۳۴} ^{۹۳۵} ^{۹۳۶} ^{۹۳۷} ^{۹۳۸} ^{۹۳۹} ^{۹۴۰} ^{۹۴۱} ^{۹۴۲} ^{۹۴۳} ^{۹۴۴} ^{۹۴۵} ^{۹۴۶} ^{۹۴۷} ^{۹۴۸} ^{۹۴۹} ^{۹۵۰} ^{۹۵۱} ^{۹۵۲} ^{۹۵۳} ^{۹۵۴} ^{۹۵۵} ^{۹۵۶} ^{۹۵۷} ^{۹۵۸} ^{۹۵۹} ^{۹۶۰} ^{۹۶۱} ^{۹۶۲} ^{۹۶۳} ^{۹۶۴} ^{۹۶۵} ^{۹۶۶} ^{۹۶۷} ^{۹۶۸} ^{۹۶۹} ^{۹۷۰} ^{۹۷۱} ^{۹۷۲} ^{۹۷۳} ^{۹۷۴} ^{۹۷۵} ^{۹۷۶} ^{۹۷۷} ^{۹۷۸} ^{۹۷۹} ^{۹۸۰} ^{۹۸۱} ^{۹۸۲} ^{۹۸۳} ^{۹۸۴} ^{۹۸۵} ^{۹۸۶} ^{۹۸۷} ^{۹۸۸} ^{۹۸۹} ^{۹۹۰} ^{۹۹۱} ^{۹۹۲} ^{۹۹۳} ^{۹۹۴} ^{۹۹۵} ^{۹۹۶} ^{۹۹۷} ^{۹۹۸} ^{۹۹۹} ^{۱۰۰۰}	ہست دریا تاک نزل غوطی فرق	
کس ندیدم چو آفتاب رخس		
رفتم از غیب تر کیا تا شرق		
رویف الکاف تازی		
باز در راهش دل دیوانہ می افتد بجاک		باز این وحشی بہر دیوانہ سے افتد بجاک
می جد بیرون نزل باز نہائی وقت خشم		دیگ چون درجوش آید وانہ می افتد بجاک
پاکش از پیش دشمن ناسر تو نش کند		جنبہ از بینا و سقہ خانہ می افتد بجاک
گر ز تاب عارض او بر زمین غلظ چہ شد		شمع چون روشن شود پروانہ می افتد بجاک
بر دم بخویشتن چو بسا آرزو بجاک	وله	پراز امید ہست دلم تا گلو بجاک
در جامہ جسم دون رخشا مد چنان نمدود		بالد ز

هزار بار گفت که گذار عشق غلامی
سر تو شکسته شد آخرش که نبود سنگ جفاک

می طعم از سوزش عشق تبان در زیر خاک هست داغ سینه من هم عیان در زیر خاک بر مزارم سایه جز دو چراغ کشته نیست از زمین گنجینه مدفون برون آراسی بخیل ز آتش آه نشسته دل بیتاب خشک کی شود اگر گریه آب دیده بر آب خشک پُر کند پیچانه دل هر که از آب هوس با صفرا نمیت سیرانی نصیب از بحر خلق کردم از سوداوش در پیری گریه بان چاک چاک شانه و ماتا بتا گیسویش دل بسته ایم کاغذ بادی صفت منشور اقبال مرا چون گل شب بو کند هر روز بر بام فلک داسن دل ز کز ششهای نگاهش پاره شد	نیست با من بعد از آن هم امان در زیر خاک ماند با من بعد برگ این گلستان در زیر خاک هست با من آسمان هم گران در زیر خاک پیش زان ساعت که خود باشی همان در زیر خاک کی بود از تابشش خور پاره سیاه خشک تا نمر منم خواهد شد این سیلاب خشک وقت گردیدن بود چون کاسه دلاب خشک در صدف ماندید ریگ هز نایاب خشک چون کند سپاه را طفلستان چاک چاک اگر بیان چاک و ماد ایمان چاک چاک کرد چرخ پیر سر مانند طفلان چاک چاک صبح او شوق بناگوشش گریان چاک چاک چون کتان گردد ز نور ماه تابان چاک چاک

نامه مردم دین از مدعی ترکی چه چاک
کرد فضل بے خرد فرمان سلطان چاک چاک

کار مردم گردان داری شود جایت بفرق دشمن چو شنده را خون کن ز گرد انکسار	در نه همچون سوزن بشکستی یافتی بنجاک سر بیا دالتش چو زوالبش بزن از مشت خاک
چسب با پنجگان بود دشمن	وله میوه حسام کم فتنه بر خاک
نه ترک پاس نمک کن که میشود بهر شب	وله سگه ز صاحب خود با سبان ز پاس نمک
من از نظاره نوشین لب تو می خنرم	وله چنانکه پاسبان بلغزد و پوست لغز نک
کسیکه زیر نگردد بر دواز صد کس	وله تمام شب توبه بالاش میکند یک کیگ
ز شیر زنگر نرم و یک بگره نرم	بگویدم چو کس در رسید اینک کیگ
چه غنم ز سختی خشم را چه لا غنم ترک که قطع می شود آهن ز رشته باریک	
رویت الکاف پاری	
بشکنم شیشه ایابر سنگ	برزخم جامه ریابر سنگ
عاشقان می زند در حجت	سنگ بر سینه سینه بابر سنگ
نکیه بر خاک از روی خالین باش از نام جنگ	وله کس نبر با غیر سرتخی زند به کام جنگ
رویت اللام	
سرسر بیا د از خیمه سوی او دارم بدل	قصه زلفت در از نشن موی بود دارم بدل

ز خون من علّامی نیست خوفِ محشرش بگز	وله	بان مانده مختار است در روز جزا قاتل
هر چند که از نشتِ عزمِ خونِ رعد از دل	وله	ز نهار نه سودا سے تو بیرونِ رعد از دل
تا منعی ز لقبِ تو به تعجیلِ به بندم		ترسم که این مصرعہ موزونِ رعد از دل
شجاعِ راجه بود حاجتِ از قد و قامت	وله	که کس نبرد بر سرِ حنیفِ زند کجاک چون پیل
خاکِ رهش بیدۀ خونبارم انگنید	وله	بستید زود تر ره آبِ روانِ بگل
چنان ز لعلِ دلش محو می شود یاد م	وله	که چون ز صفحه کافِ خرد و کفِ کاکِ غنا
لاغی از دستِ سربِ دارد کمال	وله	کس نه بیند بدر را همچونِ هلال
دشمنِ اهلِ کمالست آسمانِ کج پسند	وله	تا بشکلِ ماهِ کامل نیست داغِ اندرِ هلال
کاشکے جلالتِ حرامِ شدی	وله	کردی ایزد مگر شرابِ حلال
میکنند گردنِ کجا در نعمتِ سرکش کمی	وله	از عمر خالی نمنے ماند وختِ تا جیل
چون دلم چو شانِ نباشد از سحابِ گریه	وله	جوی بارِ خشکِ کز بارانِ شود پر موجِ پیل
ز رهنمائے مُردمِ کناره گیر اے شیخ	وله	بسانِ جاده نباشد که تاسرتِ پامال

ردیف المیسم

یارِ رسولِ اللہ گویم عاشقِ زار تو ام		بنده لیک از بندگانِ کفشِ بر دار تو ام
اے شفا بخش از میسایندم چشمِ بهی		دارد از دستِ خودم دروه که بیمار تو ام
کلمہ تام شبے روشن کن از انوارِ خویش		شد بسیار ز می که من مشتاقِ دیدار تو ام

بہجو ترکی نیست یا دم راجتی قصر بہشت تا بخاک افتادہ زیر کاغذ دیوار توام	دشت دریا کنم کہ یا نکستم حشر بر پا کنم کہ یا نکستم بامیسا کنم کہ یا نکستم رخ بصر را کنم کہ یا نکستم	نالہ بر پا کنم کہ یا نکستم اسے رفیقان ز زار نالے ہا گفتگوئے ازان لب جان بخش لے جنون مژدہ بہار رسید
یار من تر کیا بخواب آمد دیدہ را واکستم کہ یا نکستم	این رسن تدبیر کردہ در گلو انداختم تر کش پتیر کردہ در گلو انداختم تا حسرت خیر کردہ در گلو انداختم شمنہ را تعذیر کردہ در گلو انداختم شیخ را تشہیر کردہ در گلو انداختم تکیہ بر لغت تدبیر کردہ در گلو انداختم این دہل تدبیر کردہ در گلو انداختم	کاکلش زنجیر کردہ در گلو انداختم سینہ لبریز از خندنگ نوک خراگانت یا چون حمایت آن گفام شب از عمل می پرستان برد میخانہ شب و ستارہ نش تار و تاربت کافر طناب دار سان لقمہ ز ہر فراق یار صنگام وداع مدتی بود از غم اوطیل در زیر کلیم کنایہ از زاری و غم
لقل تر آن رخ خوش خطا و از خطا خوش تر کیا تحسیر کردہ در گلو انداختم		

زبرد میدان خط نگار سے ترسم	برنگ بادخزان زین بهار سے ترسم
زموج آب دم تیغ تیز سرکشم	مگر پنجبر مرگان یار می ترسم
الم بود نه ز برگشتن زمانه مرا	مگر ز گردش چشم نگار سے ترسم
جواب آن غزل سے بہت متحرک کیا کہ بگفت بہر تقی کہ ازین ذوالفقار می ترسم	
از شہر تا بگوشہ صحرائستہ ایم	بے فکر از تعلق دنیا شستہ ایم
بر خاستیم فی پے تعظیم کس دگر	تا روکشیدہ از ہمہ تنانستہ ایم
تنگ آمد ز جنگ تو یار دگر کنم	خط ثبت زانستہ بنکار دگر کنم
آخر ز ترک تازی چشم تو شاہ سن	ہیچون گدا سمنر بدیار دگر کنم
یادم عذاب گو خود آید غلامیا گر ناگهان گذر یزار دگر کنم	
بوصفت آن خط سبزش سخن سبزمیدارم	چو پستہ از شکر خندش دہن سبزمیدارم
زابر دیدہ نمناک دایم در غم چشمش	چرا گاہ عتزلان ختن سبزمیدارم
پریداندر ہواس حسن سبزش طایر جانم	برنگ بال طوطی تا کفن سبزمیدارم
نمی بوسم غلامی بے سبب چاہہ بخشش ز آب بوسہ ہا سبب ذقن سبزمیدارم	
کہ شمش ہجاکند کی رزق انسان پیش کم	از دوا باشد کجا عمر طیبان بیش و کم

گر چه گردیدند مثل سیاه روز شوب گوشه گیران را خدا از غیب وزی میزد چاک شد پیر این مردم ز خازن فتنش	هم نشد پاک دانه از زرق عزیزان بیش کم دیگدان کی می نماید کوششش نان بیش و کم تا کنم از باغ و صفاش گل بدانان بیش کم
چپ شد روزی گرامان یا بزم از دست اهل تر کیا پس می کنم ترتیب یوان بیش کم	
کی پے طاعت حق حلقه در می بندم گر چه از ضعف سنجید و ز سر خاک تنم بسته ام چشم نه از روی جهان به ریا این سگ نفس من از حرص کجا سیر شود	معصیت شیوه شد از خلق نظری بندم هم بوضع قد بالاش کرمی بندم از پے نفس لعین راه گذر می بندم گودانش بد و صد نعمت زرمی بندم
دل ازین رونه غلامی به بشر می بندم	قرب ایزدند بجز دوری مردم کردو
صد تو به کرده نیست دیگر بنا کنم دل ریزه ریزه کر شود از سنگ فاقه ها بنیم نه غیمه سایه تاج سد بفرق از ظلم گنگ لبش و زانده می نریم اے سر و خوشترام بان ره که آمدی بی تعلق تا شد گشت از سر من باکم	جست قبله رخ تو من از ازا دانم مانند کو هسار نه جنبش زجا کنم گر سر بزی سایه بال جهانم در روز حشر محشر دیگر بی کنم دل را کنم تار که جان را فدا کنم بعمر دن چون شود بمیا را آزار کم یعنی در ۱۱

تا وقت سحر گردانی شود زاهد محوش پیشتر پاکیزه وضوئی نمی آید بدست سالها دل در غم زلف معبر داشتم ^{وله} شب همه شب بر امید و عده های باطلش شبهه مکرر خاطر از لوث تعلق با مرا خورم آن روزی که دست من بدست یار بود	گسترده صیاد چون دمی کند گفتار کم غوطه زن را سوسه رسد در کف در شهوار کم مدتی از گیسویش زنا رو برداشتم چشمها تا صبح هم بر حلقه در داشتم ^{رعایت چشم با حلقه غلط بود} ورنه در پاکیزگی طبعی چو گوهر داشتم خوشتر آن وقتی که پیرانوی او سر داشتم
بر تنم گویا غلامی اثر در چپیده بود لبسته تا اندر میان همیان پر زده داشتم	
در گوش گل ز حسن تو ای گل خبر کنم از خاک مال فک که شد خمر من نصیب ^{نقد بر این نصیب}	وز زلف تاب داده بسینل خبر کنم با حاملان بار تجر بمل خبر کنم
شکر کی ز زلف های گلو سوز دل کشت با روح پاک بیل ^{بیل} خبر کنم	^{له} کنایه از اساطیر طالب آملی ۱۲
بیانه پیر خنثای که دست تو بوسم خوش آنکه تو با من دمی از نشه چو دهنام یکبار بر جای کما و شوق نشینی چین را بزمین زلف تو ایثار می کنم ^{وله} هر نفس در همچو صورت دلواری شود ^{مناسب نه نظم}	وز مستی او دیده مست تو بوسم من لعل لب با ده پرست تو بوسم صد بار من آن جا می نشست تو بوسم تیر بان بتار موس تو تا تاری کنم آنجا که نقش نظم خود اظهار می کنم

بادوستان دوست نه زیباست دشمنی	تا تپچو یا رطاعت اغیارے کتم
شکر کی مدان کہ زیر زمین در کسم نهان خاکی بفسدق درهم و دینارے کتم	
لے میساجان بلب از شوق دیدار تو ام شخنہ پنجاک نچیت شہابی کہ داشتتم پیش از دور و زمانہ زنگ سیه بمو سرمہ اپنا شہ خاک زیدلدار بچشم کافر عشق تو گرد و چوبیدین دنا گ دقصر درہر رتبہ و جا ہے نیافتم چون تاخت ترک غم زہ او بر غاتم بزور ناتوانی گرز راہ یارے خیر نم بغیر از چند تار نیست امانی کندار	من مریض لا دوا از چشم بیمار تو ام دینا شکست از منے نابے کہ داشتتم آخر گر نچیت رنگ گریخت خضابی کہ داشتتم روشنی کردہ عبارت دم یا بچشم زنگس مست تر از ابد دیندار بچشم جز تاج فرق خولیش کلا ہے ندا شتم بے کج گور هیچ بنا ہے ندا شتم فستم چون نقش باہر جانہ دیگر بار بچشم بپا بر سید ہر جا کش گریبانی کہ مندارم
بہر دم تازہ تر کی بہت داغ سینہ ز شرم نہ آسب خزان یا بد گلستانی کہ مندارم	
شب نظر بر قامت آن غول پسند انداختم گرچہ من پسیر دلتوان شدہ ام در غم چشم سرمہ سامی کسے	گرچہ چشم چشم بر جاے بلند انداختم خادم عشق نو جوان شدہ ام زار چون میل سرمہ دان شدہ ام

کوه یار مشب چو شل بر خاک غلطان آمد	تاسرخ من درگیر قیوب روسیاه
گنج شیرش حبت در گوشه گیر یافته	دولت صد باو نشاهی در قیوب یافته
انچه می جستم بر بنای بر پیکر یافته	چون خطش آمد بن هم از شد اما چه سود
شبه ای مه چین کرد تو گردم	برنگ باله میخواستم که از شوق
بد شود خط نگو گر ریشه آید در قلم	خط گو یای نمائند چون زبان لکنت کند
بریز خون که بگذاری خوش ستم	کنی لطف از بیا زاری خوش استم
جنم بان سنگ نه از جازور چشم	بیرون ز خانه می نه می یازور چشم
کارم چو شپک شده دارد از در چشم	بینا بر تیرگی ام و کورم بر خوشی
خاک بر سر در بدر حیران و سرگردان شوم	از در تو دور تا از گردش دوران شدم
بجستجوی تو مشل غبار گردیدم	پیاده در پست اسه شهسوار گردیدم
مگر تیر نگاهش شکار گردیدم	ز کوفت سیم اسپس سرم بر خیزد
تماشا کن که سرتاپا چمن در پست میدارم	چه گلها از غمت ای گلبدن در پست میدارم
این قیام بس فر بود نیدانستم	مرگ در زیست بس بود نیدانستم
اشک من خون جگر بود نیدانستم	شعله مسودم هست که خواهم آهش
کز سر خویش گرانی دارم	تن چنین کاست ز بار دنیا
که نان گر بر مسکین بپیر میدوزم	چنان شکم شده سیرم ز مهمانی چرخ
گر بر آید و داع یار روم	سخت جانم زن چو جان نرود

کنی اردو غ و عده زوصال ہم نیرم دله نشینده که دنیا بامید هست قائم

مطلع غیب منقوط

اول اول سر دعا کردم مه چین را بهمنشین آورده ام دله از پئے انتظار او هر بار دله شد بنوعی سوز نخت دل فزون از آلتک دله بر سر خصم کمن قابو نیابے زودتر دله بحر دبر را ننگه اردو بر آید آسم دله بگفت از ناز آن نا آشنا نکلیت چون خوش دله بنوعی میزند با من سخن نا آشنا گشته دله بیا حق چون چشم دل از درون بندم دله بعدی ندید نقش پانچ پنجه من دست دله بسزم یاد ده گویان کپور نام شهر دله کنم در دم جو زنگی کاغذ ارشدر دله شب گامستان عذرش از شوق دله میل چرخ گردوی دست زنده دله	هوس دور مدعا کردم آسمان را بر زمین آورده ام دله گاه بر بام دگر بدر آیم دله چون ز باران بیشتر تابد پرشتاب کرم دله گرگ باران دیده می افتد ز شواری بدام دله خنک در حلقه لب زود چو فریاد آسم دله ترا من می شناسم لیک نامت شرفا می شوم دله که گویا پیش زین گاهے نه باوی آشنا بوم دله چه می شود چو در دیده از برون بندم دله که کوسه او جوروم نعل از گون بندم دله نه غیبه از کل کل حرفے شنیدم دله کم از کلک فرنگی نیست کلکم دله همچو تر آن درق درق گشتم دله کجا پس خم از هیبت او زخم دله

ضعف میگردد و زن از گردش قسمت مرا	دله	هر کجا ترکی برآید آب گردش میرود
ساقیا بخت دل برآید کباب	دله	به چو مینا در آستین وارم
درشت پوشیده بماند لباس نیکان	دله	تلخ بادام چو در کسوت شیرین بادام
میشوی شیرین سراپا اگر رنگ نیشکر	دله	به ستمت بر کند داز تن هر غزنی کس تلخ کام
کوچه گرد آشفته می باشد ز خلوت خانه	دله	شیر باشد پاره پاره چون رود اندر کف
ترکی کلاه فقر بر تانها داده ام	دله	ز انوار حاضرت سلطان نجی ترا
در ره میخانه گرد اعظا شود بامن دوچار	دله	تا به سر سگد گواش حضرت عیسی میرود کم
بدشنام لبش بود آرزویم	دله	نصیب غیر شد چون بوسه آن هم
بامن از ضعف تاب جنبش نیست	دله	زنده ام لیک مرده را نامم
ناصر دین گمان که گرفت نصیحتش	دله	من سزگون ازان که بکوش چنان دم
شرم می آید که یار آید اگر بر تر بستم	دله	نیست جان اندر تنم تاب از قربالش کنم
نخبت از فراق نامه آن دل باکسم	دله	صد باره تمامیم صد باره داکنم
انجام تا کلام مخاطب می شود	دله	مانند کوه نه بسجن ابتدا کنم
شعله آه ضعیفان که بچو شان دلش	دله	آتش اندر تن نیفتد از پر شب تاب گرم
امروز سه عمر از آن ماه من آمد	دله	شاید شده آگاه که همان شبی ام
ترکیا بنگر مشهور اعظا ناسته رو	دله	جامع المتفرقین را میکند دلاله نام
گه بخون از خنجر مرغان خونخوارش طیم	دله	گه بخاک از آتش گلنار خدایش طیم

چشم میدارم که وقت قتل از بالای بام	او کند نظاره دمن زیر دیوارش طلم
ماهی بے آب سان هر شب آب گرم شک	تا حسرتی بیا چشم بجارش طلم
هست موزی را بموزی از ازل همی گلی	دیده ام تا ز غبار کوی جانان روشن است
بچشم خاک درت ای سوار سے رویم	قدم قدم ز سر شوق از مژه جارب
بیا که از مژه خاشاک و خس زویر ترین	زر بگذارتو اے شهسوار سے رویم
روین النون	
آنجنان مضمون نواز فکر من آید برون	گر رود ذکرش سجا کشته تیغ بخش
یا سیر بوستان بیا در انعم سے دید	رازق اوست شاید غیر خیر الرزاقین
در و عشق افزاید از در مان بیدردان چنان	لے نام و تخلص شاه و کن ۱۲
اول از داغ و گرامی پریش ترکی خبر ۱۳	انجا خبر یعنی حدیث ۱۳

چون نسیم آن کسکه از باغ دکن آید برون	
عطس که ز گل با هزاران بیج و تاب آید برون سایه میگردد عیان چون آفتاب آید برون مست کی از موی دریا می شراب آید برون بخت و اژدهم کجا از انقلاب آید برون آب در وقت برشتن که کباب آید برون کز زمین سخت بی کاش نه آب آید برون نالایه صربت نواز تار باب آید برون از لب بر زخم من بوسه شراب آید برون بعد مدت که صدف در خوش آب آید برون که ز طشت انگبین پاشی نیاب آید برون	معنی رنگین کجا از دل شتاب آید برون تا شود از جلوه اشش بیدار تن گم گشته ام چون نباشم غرق در فکر لب میگون یا تا نباشم منقلب چون مژگردنهای چرخ تا چکد خون دل پر شورم از سوز غمش طرح مشکل میشود سیر جز وقت کجا جز علامت هانمی جو شد دل شوریده گان گشته ام سبیل ترجیح چشم میگویش از ان نوع و س طبع زاید معنی نادر بدیر لب چش لذات دنیا می نگر دور استگار
تا به پیچیده تر کجا دل غ غمش در دل بود آنگاه از باغ جهان فصل شتاب آید برون بیست و هجدهمین مثنوی	
کاسه از گردش دولا ب نیاید برون از فلک مشعل مهتاب نیاید برون تا زمین را نکتی آب نیاید برون نغمه بی سیله مضرب نیاید برون	خواجها از عالم اسباب نیاید برون آفتاب خورش از بام چو گرد و طالع میرسد دست بمعنی نه بجز کاش طبع ضربت عشق کند فکر تورنگین که ساز

از سر کا کل پرتاب نہ تاب گوم ز یاد ازادہ ناپاک کجا پاک گوم	تا روان تن بیتاب نیاید بیرون در غوش آب ز سیلاب نیاید بیرون
تا تن و جان دل ہوش و حواس باقیست ترکی از خطہ پنجاب نیاید بیرون	
نظر دارم بروے یار پنهان بدستم دست او در بزم لیکن بہوشم لعل میگویش نہانے کنم مخفی دل خون گشتہ تاکے عیان گردید را ز عشق آنخس بود نادان زند کو بادہ ظاہر	چہ گلیا چہ نیم از گلزار پنهان دو چشمش چار باغیان پنهان کہ مے را میخورد میخور پنهان بود تا چند این انگار پنهان چو جان گوگردش بسیار پنهان کہ دانا مے کند این کار پنهان
دگر رہ صبر چہ باد باد تر کے روم اشب بکوی یار پنهان	
کند خون پاک از فرکان گریبان آستین دهن برم پیر من خویش را سلامت از سنگ گوشت جنون نگذاشت بہر حیدن گھمائی گلزارش ز روے تیغ خود می شود از خون مرا قاتل شب وقت چو ہمد روان سرشک چشم پر خونم	بکار آید شب ہجران گریبان آستین دامن بدو آخرش در بان گریبان آستین دامن بتن پیرانہم یاران گریبان آستین دامن مگر کے باشندش پنهان گریبان آستین دامن بشود تا سحر گاہان گریبان آستین دامن

۱۵۱
حسن غزل
حاجہ صاحب
حسین جان نواز
میرزا

کنم تا قطع از جوش جوشش باقیامی من دل دیوانه ام چیدنگ باغش اگر باقی نه وقت میکشی جز گوی تبناغم سس گیر نمایم بر قهوه دخت رزش یاد دم قدم	نمی دوزند خیاطان گریبان آستین من بود از بچه مطلقان گریبان آستین من که من دادم نه بے تنبان گریبان آستین من کنم فرش رهستان گریبان آستین من
بزمش باز دل ظاهر شود بر غیر چون ترکی کند ز چشم خون افشان گریبان آستین من	
نه خیزد تازه فکر از طبع یاران کهن شد ز پیکان تو هر لوح عظام سینه ام در دل فروت نمی کجند کجا عشق جوان تن به تنگ آید ز جان چون سال عمر افزون شود در دم پیس کبره حلوایم از لب بوسه با کی جواب خشک با سایل دمی ای خان نو	میوه کمتر رسد در نخل بستان کهن کرم خورده چون بود او راق دیوان کهن بر قناد بار چیس جز جامه دامان کهن باردوش میزبان باشد که مهمان کهن نرم می باید غذا اگر به سردندان کهن بشنوی گزدر فیض خان خانان کهن
نیست آن روز و شب یلدا که بر من تر گیا نوبلا بار دونه از گردون گردان کهن	
نیاز من نکرد ناز ناز نینان بین کند بسینه من کارفش عقر بها دماغ همسری ام می پزند بمغزان	فداگی من و سه کشی ایجان بین حرف نیشت بر پند بهنشینان بین خیال خام حرفیان کوته بینان بین

	زپاسے مالی ہر روز شب بشتہ ترکی تنم غبار رہ تو سن حسین حیدر بن	
روز و شب محو تماشایت نہ من صد بچو من از فروغ مهر سیمایت نہ من صد بچو من کشتہ تیغ ستمایت نہ من صد بچو من بسمل تیغ ترائیت نہ من صد بچو من		اے فدائی سر بالا یت نہ من صد بچو من ڈرہ سان تابستہ گردید نماز با تالفرق در میان خاک و خون افتادہ اندر کوسے تو زخمی تیر امید و صلت افزون از شمار
	ترکیا گفتی غزل چون وقف غزلینا تشنہ شیرین سخنها یت نہ من صد بچو من	
بسہ گیسوی پچانت نہ من صد بچو من وز دل و جان گشتہ قربانت نہ من صد بچو من تم سے سرو خرامانت نہ من صد بچو من		خستہ شمشیر مرگانت نہ من صد بچو من مسید ہجہا ہر کسے در سینہ پیکان ترا عند لب گلشن حنت ہزاران گشتہ اند
	ترکیا شد نقش نطرت بستہ دل ہای خلق حرز جانہا کردہ دیوانت نہ من صد بچو من	
ایران گرفتہ است بجا گیسو شمر من ناخن زند بسینہ ناشر شمر من پر پیچ شد چو زلف گرہ گیر شمر من برنا شود چو غنود پیر شمر من		در ہند گشت تابخ ہر تیر شمر من بر دل اثر ز شونجی طبع نمادہ دست در فکر تاروے تو تاول بتا فستم از بسکہ صفت ہای قدرت گفتہ ام بے جوان

	شکر کی بزاوم ارچہ ہندوستان مگر ایران گرفتہ است بجا کیسہ شعر من	
بروند بخود مردم ایران سخن من اے بیل خوش لہجہ بہستان سخن من تا پیشہ از لعل بدخشان سخن من بشنید چو در بزم حریفان سخن من در بزم سرائند بہستان سخن من		در ہند نہ تھا است بسیاران سخن من ہر مرغ چین قص نماید چہرے از بسکہ ثناے لب لعل تو بگفتم کیا در دیدند بیاض از سر خجالت بنگر کہ بصدخون بقانون دریا بے
	نایم زور خانہ بروں گرچہ غلامی رفت است مگر تا بصفہ ان سخن من	
باشد میان کوسے تو ذکر چنان جنون آید بر آستان توجسجدہ کن کنون		وصفت قمر بروے تو داند زبان زبلون زادہ کہ از خودی نہ کیجہ در آمدی
	محموم اگر کند غلامی چو نقش پا حاکم کجاشود ز رو دلبران بروں	
خور نباشد بر آسمان روشن تا شود چشم عاشقان روشن		روے تو ہست آن چنان روشن اے صبا خاک پاے یار بسیار
	اے غلامی ز آفتاب سخن نام من گشت در جہان روشن	

روشن بجان گشت چراغ سخن من شهباز معانی زند بنجید بر دلش	چون مہ بفلک هست دماغ سخن من بگرفت ہران کس کہ کلاغ سخن من
با دُر حریفان نکلند میل خلایمی با کشید ہران کس کہ ایام سخن من	
خجہ حرف ملایم بر عدد باید زدن تا نہ بکشا بغیبت مدعی تر خسم دہان تا نہ سوزد گرمی اوسینہ اسے ساغر کشان چون قضا آید ز دنیا ہر بشر آید برون سخت گفتارت دل دشمن بچویش آرد دگر کثرت نعمت نشان مرون دوان بود با خموشی میل کن تا لغز گفتارت شود کی درم از تنگ و ست مسکان آید برون زین کمین بزمی کجا باشم بجز مرون برون نگر زدا ز تنگ نامی دہر نفس فریاست بچشم خلق مشکل نیست اسے دل ببارا بود کجا رسم سمانست اسی کاغذ بغیبت از تو ہمہ رویگان نباید زشت آئین داشتن	کفش منت بر سر آن تند خوابید زدن بر لبش از سوزن احسان رفو باید زدن بادہ آتش صفت بر آب جو باید زدن نیست مردی کو ز مردن بیشتر آید برون بزرگی گر رنگ بر سنگے شر آید برون میدہ جان چون ز جسم مور پر آید برون بستہ چون ماندہ صدف از وی گہر آید برون شہد نگار دگر گس از تن چو جان آید برون تا خزان ناید نباشد بلبل از گلشن برون کہ غم از رشتہ کرواز روزن سوزن برون مگر پیش خدا شود اربا باشد با خدا برون کہ در دل دشمن جانی وظاہر آشنا بودن نیست لازم کمینہ را با مرد بے کمین داشتن

ترش روی کردن و لب های شیرین داشتن همرو چوب زهر یا شود آهن بیرون بروی ماه می زبیده از شمع سخن گفتن ثنای سرو باغ و خوشی مشک ختن گفتن که هم عیشی بود عیبی ز مردان کن گفتن	وله وله	غیر زین شکر دانهان غیت آیین کس از گران بار سبکسار بناخته کمند ز گل باید در گوش تو وصف می سخن گفتن نزدیک باقد بالا از لعل عنبر افشاست نه عیب رفگان بر گوچی عیب است گفتار
مکن آلوده لب از غیبت زلال جهان ترکی نبساید مرد و دانا را سخن از تجربه زن گفتن		
طفل هر شسته را بنید از دشتاب اندر دهن تا نیاید در نظر بعد از توری دیگران که باید حریه گردن شکن را بهر خوردن که افزون تشنگی می باشد از شهد و شکر خوردن فرج می بخشد آخر گریه باشد تلخ در خوردن که بی تقسیم و حسب نیست تنها نوشم خوردن چنانکه بهر خورشش در لایله رمضان کین گریه با سه سخت چرا می کن فریاد غلامی که صدای جرس است این خوشنما هست این قبا بر من	وله وله وله وله وله وله وله وله وله	چسیت ز دور نظر و نشر از بر نماید یا ده گو کاش می باشم بهجت مبتلا در در و چشم نخواهم تیغ مرگان ترا غیر از جگر خوردن لب من خشک میگردد چو بوسم لعل شیرینش پست عیشی بود از پند من کین با ده دیرین بهر جامی فرستم تازه معنی را بر یاران شوی فرشته چو دایم براس حق خیز از خنده گاه این بت سنگین دلم گلف بانگ ز مسلمانست که ناتوس برین زیر و بالا است یوریا بر من

چون گدایان کو چسکر گردنیم	مے برور شک باد شاه بر من
از غم حجب تو گر مانم سلامت بعد زین	نام خوبان را نگیزم تا قیامت بعد زین
من از آن بر خود آر حسین بشعرت میکنم نادان	که به باشد ز تحسینش اگر دانا کند نقرین
دل تھی دار از هو سها اگر سلامت آرزوست	دلو خالی تا بود از غرق باشد در امان
مخ بسوسے تہ نشینان کن کہ گردی با ملو	دلو در چہ سید و دلو خالی د پڑ آید برون
بنو در گچہ خدای سخن ولی سیداشت	بد و ز خویش خطی از بچہ سکر دل من
مصرعہ جربستہ از طبع چنان آید برون	تیر قدر انداز کر شست کمان آید برون
آخرا ز کاشانہ جسم تو جان آید برون	عاقبت همان ز قصر میریان آید برون
نیست بی برگی اگر مقرض الفت از چہ رو	بیل از گلزار در فضل خزان آید برون
بر دل نازک گران با عتاب انداختن	جان من سنگیت بر جام جباب انداختن
بی زبان گویا ز تاشیب ورم پاکان نشود	از نئے قلیان صد خیمہ و ز آب انداختن
بد گم از صحبت پاکان نباشد با صفا	بوسے می زائل نگردد از گلاب انداختن
بر سپہ نظر آفت می کند حاسد چہ شد	خاک بر روی فتد از آفتاب انداختن
اشب از شمع بر غم غیر رشوی	تا بحر خانہ مے گنم روشن
چشم روشن گشت تا شد چار چشم آن جوین	ویدہ کم بین شود آری ز عینک دور بین
آفت رسد ز رحمت بی وقت تر گیا	باران بلا بود پی رکشتی نشگان
برنج و صد مے باشد سخاوت پیشہ را کاری	بنار و بر نمل بار و بر مسنگہا باران

۵ روزی میس
نوب نظام الدین خان
جلال الدین علی خان
گرجی بخش برای نزد
آورد و در خدمت
بیاد بخش و در اختیار
نمود و صفت قلیان
خود و جان و در نوب
قلیان بر صاحب خود

۱۲
صاحب من می از نوب و در خدمت می دوی من تا صبح روز ۱۲

درین ناسوز زخم بیشتر کم گو را کن	وله	نغم درن بدل ای بے خبر کم گو را کن
تا نشه بخشد از طرب نمی باو نمی بمن	وله	نساقی بده جام غنیمت نمی باو نیس بمن
می بخشد این شیرین رطوبت نمی باو نمی بمن		دارد شریک آن مه تقا در بوسه با من غیر را
که بو و روغن خون درایاغ دیده من	وله	ازان نه گل شده بی تو چو سیرغ دیده من
که عاجز است نظردر سیرغ دیده من		نشان حلقه حشمت چنان زگریت داد
ترکیبت حیات تو خانی ^{یعنی بسیار کم} سناخن	وله	بگذار کنون و سکه که از دست ضعیفه
نبرد دارم ^{یعنی بسیار کم} سیر جزایای جانان	وله	چو ^{سکایا و فخر کز آن} شکر کی میسر دم در خانه فکر
می بیند شش هر آنکه زنده است کشین	وله	مشکین خط تو دو وزنج چاه آتشین
یارب کند زیار ^{یارب یعنی زیاد} ما هر زمان زمین	وله	خوردیم بسکه سنگ جفا بستان تن
وز زلفت تاب واده بگردن رسان رسن	وله	از ناوک نگاه دلم را نشانه کن
ترکی میسر لذت لعلش که چون نهاد		
شب بردم آن بت شیرین دمان بهرن		
مور بردارد گران بارے ز بار خفشتن	وله	می سترسم از حریت فربه گوچندم ضعیف
سرخار است از کا هیدگی هر تار پیرا هن	وله	مرا که گرانست از ضعیفی بار پیرا هن
کشم بیرون ز جسم ناتوان کز تار پیرا هن		تعجب نیست که چون سوزن پیرشته کم گردد
و آنکه رخ می تابد از رویت نه سولیش رو کن	وله	آنکه کم در حسرت شد آرزوی او بکن
برنگن بار خود آرا — اگر آزاده		

شانه زان گشتان غلامی باش ادا ز بکن		
رسد مرغ جال تو از زمین بسبب	دله	که چون شعل خور از آسمان بر دے زمین
عشق خالق چیست از مخلوق بی پروا شدن	دله	حُب دینا د آشتن نے مائل عقلی شدن
حق دست دهر سر کوبیش ہو سالی دگر	دله	آنکه خواہد ہر فرعون در دنیا شدن
شہر شہباز فکر مست دست مسمکان	دله	در نہ مرغ صدرہ میگشتی شکارم بیگان
ہیر دلمہ تیر فر گانش بو تیر قضا	دله	تا کمان خود بلند آدخت آن ابرو کمان
بگوشت غم نہان اگر تو باشی و من	دله	نہایت دل سوزان اگر تو باشی و من
بشرط آنکہ باشد رقیب ہر ماہست	دله	روم بسیر گلستان اگر تو باشی و من
دعی خواہد پیہم زبان ما شدن	دله	قطرہ سیدار و تمنا ہمسرہ دیا شدن
بر کینم از جا اگر وقت تما شایش نچواب		
چشم من اشب کند تر کی خیال داشتن		
باغیر بخشی بوسہ کر لیکن مدہ دشتا ہما	دله	کین تحفہ ہر تر کی مداح باید داشتن
دل اگر سداست سوزانم باب گرم اشک	دله	چوب تر باشد اگر باید بروغن خوشن
تن زخم پیش زبان آور نہ در جیت سخن	دله	تر کی مال بندم از کج سخن متشا عین
روی ز ملکین را کہ بودی میکند روز سیاہ	دله	تا نما ید جامہ نگار و شب گیر کن
نعت		
زہی عز رسول اللہ کہ لولاک آمدش فرمان		
خفی قدر معلی ایش کہ محتارش بشد فرمان		

چو جن صلوة علیہ گفت صل السجوان مگر می که به زین از غانی نیست بهر سر و دوران	
گل چو باشد خشک باید بقدر آب بخت سنگ گرد رقصه باشد باید بشن ندختن	عمر پیکر کن لب و صحبت شکر لبان وله نیست لازم یار دشمن دوست را افراختن وله خانه در تنش برای خوشنشین بر یا مکن وله اسخیزین لجه حرص آب در کلا مکن
بر کنار از بحر عشق اگر دلت ناماشناست زور زنت چون نیست ثابت میر از دیا مکن	
ردیف الواء	
درین مقام فنا عیش جفا و دانه مجو بر اے نان جوین از کد اهرسانه مجو بیام هر چه که باشد بصحن خانه مجو و گنبد نزل دنیا بنا ے خانه مجو برگر ریز بگلزار آشیانه مجو سجلیق جز در خلاق آستانه مجو	دم نشا با بهر ناست از زمانه مجو وله بفقس کشت خود میدهی چو شیر و برنج چو زنی تست بگردون مگر در زمین بنائی قصر تنّت خود چو حضرت بناد است کنایه از نظم فی السار ۱۲ چو شربها جانے بر آذ مقص جهان تمام عمر بیکدم قیام گر خوا هے
ز خاک گور علما می نخواه دولت دهر در دین کلبه مسکین گدازانه مجو	

له مصحح است
چیزی که نیست را
لن مظهر پیش
نیست نماید ۱۱

دل پستاب حلقه نشکین کند تو معنی شکار کا دست شهباز فکر است	عالم خراب غمزه آفت پسند تو اشوخی کشیدن از رم آه پست در تو
آه این چه طالعیت که برشته کوکبان ترکی قسم خوردند به سخت نژند تو	
در وقت مفلسی بد را شنادو پرگر بود ز دانه گوهر کف کسے	جان ده زور و دفاقه و لیس کن ز جامدو مانند آسپا بقالی شس ز جامدو
خواهے بخلق مثل علما می جو قدر خویش غنی را طلب بمجلس شاه و گله امرو	
بریم ہی ماتم سر اشد چون غبار خاست او وای برست پس از عمری جو تنها دیدش نوجوانی گر جو در باز بچه چون طفلان گذشت پاک طبع از هر کسی آمیزش خود میکند گر کمائی قیر سان از کج اداے خود مشو شد چو سوئے تو مفید آینه را بر طاق نہ ساستی شیوہ لازدال بود	نہ چکس در پلو نیم شست تا بر خاست او تا بگویم درد دل پیشش زجا بر خاست او در کمن سالی زحق اے پر خطا غافل مشو آب در هر شے کماندازی شود ہر رنگ او سرکش از ہر کس بدین پشت دوتا می خود مشو دسمہ را مالیدہ مقتون برلقاے خود مشو کس ندید است آره بر سر سرو
ترکیا از پیشی ہر شے خرابی رود صد کشت ریگستان شود مایاب چون افتد درو	

۱۷ غائب نہ حسین
میان نمی ناز بودند کہ
وین طبع بسیار دیدن
و یکجہی نمی آرد ۱۷

ردیف الهامی هوز

بیل شیدا بروی گل که یا دار و نگاه دانه را تا چند سنگ آسیا دار و نگاه گا و را درنده شیر تاجا دار و نگاه چون که اندر ناف آهونا فداوار و نگاه عضو عضو من ز فرقت تابا دار و نگاه یارب اینک بر که آن زلفت و قنادار و نگاه کز گل داغ برص تن را قبا دار و نگاه	بر جمال عارض او چشم ما دار و نگاه تا یکی مغز است چرخ و قنادار و نگاه عالم بیدار ساز و رعیت را تبا عارف کامل بدل سر خدا پنهان کند لب بلب چشمت چشمت بر بر دار و نگاه غمزهش تاب و تو انجم ز نازش جان دل عیب مردم را پوشش از پرده چشم پنهان

دو تر از آن خرمی هم خطا با خطا
هر که در فعل تو ترکی از خطا دار و نگاه

بر زدا چشمش خون چشم تر پوشیده پوشیده چه بندی در کس به میان ز پوشیده پوشیده که شامی زیر برگ آرد تر پوشیده پوشیده ز غمش کماش در جگر پوشیده پوشیده	دلدار و دروس او نظر پوشیده پوشیده ظلم از مهر غارت بندش و ز دیده دیده نماش نارستان را چنان پرورد محرم من اول روز بودم با خیر احسن جان پوشش

بخو چون من سلا خشک نان خوشین ترکی
نه چون طامع بخوان کس نگر پوشیده پوشیده

صرف کن ای خواجہ مسک زبیر اندوخته	دله	تا بکی داری نظر بر مال مردم دوخته
جلوه حسنش بود در روز روشن چون شب		در نظر از دور آید آتش افروخته
صحبت پیاکان و دہداز آتش عصیان نجات		تا بود آب سے سوز نہ عضو بخوخته
از دکان آہ من فوق السما گردویاہ	دله	چون زرد و خانہ رنگ سقفا گردویاہ
مہرا اناہ زخارش ضیا گردویاہ		ماہ را بر آفتابش چشمہا گردویاہ
سرخروی کم شود از خست لاط بیشتر		گر باندیر تر رنگ خنار گردویاہ
بر خط سبز بتان گر بچینین دارم عمل		فردا عالم چہ زلفت شک سا گردویاہ
میکنی ناحق سفیدار گشت موسے کہنہ	دله	کا خرا ندر کار سے آید اتو سے کہنہ
ہست اندر کو چہ قاتل رن خون من نشان		بر زمین چون نقشہا ماند ز جوے کہنہ
تو عقل از سرہ و چون آدمی دیرینہ شد		مغرمی باش کہ جاندر کہ دے کہنہ
بعد مژگون از دم جاری بود رہچہ دوست		بہجو زخم تازہ خون آرزو سے کہنہ

میگر نزد دولت دنیا ز پیشم تر کیا

چون عروس نوجوان نہ آغوش شوی کہنہ

اے خواجہ گر چہ لذت دنیا گردنہ		ہیج است گر نہ تونہ عقبہ اگر نہ
صاحب نظر بقیمت یکجہ نئے خرد		مالی کہ از ہزار تنہا گرفتہ
امروز خوش بہاش بازار دیگران		در خاطر خود در غم نہ را گرفتہ
رستم نفس بخوار روز قناعت زدہ	دله	زال بودے مگر این گرد ز ہمت زدہ

حضرت مولانا
میرزا غلامی
فرمود کہ یک
مغضربین صحبت
از کتب شعر و تر
علا مہر علی نواب
نظام الدین خان
جلال آبادی می فرمودند
کہ بیچ شہری نگین تر
ازین بخت نہ بدینی
شعر ۱۲

آخر کار بود خسته تو زیر زمین	گر چه تا بام فلک خیمه زلفت زده
زنده جاوید علما می بجان باش که تو	بشت پاس ز قناعت سر دولت زده
شد در میان خلق ز شعرم فسانه لے در جهان ز عالم حسنت فسانه سرو از صنوبر تکیا سر کشتی کند متر آن گرازی یا کینارے گرفته زاهد چو خرم پوپے مردم شکار نیست از همه پیشتر بود در حشر عاقبت گشتم بدعا لما شترنده	دارم بدل ز گوهر معنی خزانة مردم دل از خند ننگ بنگاهت نشانة زلفت تو گزند لبش تا زانده نادان گذار کین همه بارے گرفته ابن کنج صومعه بچکارے گرفته نامه این گناه کار سیاه در جهان رسوا در پیش خدا شترنده
دام یک خر مهره گر باشد علما می کنند	آشنا را در دے از آشنا شترنده
رم میکنند ز صحبت رنگین رخان الم کینه را شوی ز دل شکل طایم تیر برترین از گوشه صد ساله ایست نور حق بینی کجا جز مرشد روشن ضمیر دل چو از غناست خالی خرقه رنگین پوش	به از خنا شود کف پاسے چر آبله وابد شوا می شود از تار آبرویشم گره یک نفس بامرو کمال گوشه روے تو دین چو نتوانی بنیر از آینه خود بخود رنگی رس چو میوه گردد پیچیده

لحمه مدعی نواب
حضرت نظام الدین
خان جلال آبادی
بابی از موزون کشف
و تذکره ازین بگین
ترجمه بود ۱۳۰۳

آخر کار بر او حیات تو زیر زمین	گر چه تا بام فلک خمیده زلفت زده
دنده جادید علما می بجهان باش که تو	بشت پاسبان ز قناعت سر دولت زده
شد در میان خلق ز شعرم فسانه لے در جهان ز عالم حسنت فسانه سروان صنوبر تو کجا سر کشی کند تیران اگر از ریایکنارے گرفته زا هد چو نرم پوچے مردم شکار نیست از هم بیشتر بود در حشر عاقبت گشتم بد اعمالا شمرنده	دارم بدل ز گوهر منی خزانه مردم دل از فغانک نگاهت نشانده زلفت تو گر زنده بشی تا دایانه نادان که از کین همه بارے گرفته ابن کج صومعه بچکارے گرفته نامه این گناه کار سیاه در جهان رسوا و در پیش خلا شمرنده
دام یک خر مهره گر باشد علما میسکند	آشنا را در دوسه ادا شمرنده
رم میسکند ز صحبت رنگین رخان الم کینه را نشود دل شکل طایم سیر برترین از گوشه صد ساله ایست نور حق بینی کجا جز مرشد روشن ضمیر دل جواز عرفانست خالی خفته رنگین پوش	به از خاشاک و کف پاسبانے چر آبله و ابد شوا می شود از تار آبریشم گره یک نفس بامرو کمال گوشه روے خود دیدن چون توانی بغیر از آینه خود بخود رنگی رسد چو میوه گردد نیخته

لے صوفی نواب
حضرت نظام الدین
خان جلالی بادی
بانی فرقه قادریه
در سنه ۸۰۰ زین
در سنه ۸۰۰ زین

رنگ میرز و آب ای گل حریف غنچه جو بهر حسین آنگه سے خواندگر شعر را نہ بنت رز رشودا ندر کف بلند ہنم پہنچ خیر سے بر غمی آید ز دست بستہ سے بردہ کس بغارت معنی غیرین من گر بہ تبدیل ہوئی خیمہ از آن آتش مزاج و ادم کے نہاد ز دست تیان کج شر	تا میان ما تو توش بودا فروختہ ہست چون طفل غنچہ از بکند آموختہ چرا کہ سیل نگیر قرار بر سر کوہ کی تواند خمیہ بر ز سوزن بشکستہ گویا نخل خمر دارم برہ استادہ خاک میریزد بجای آب بر آئینہ چند بر زمین بردارد ز دم کلاہ
دست بر سر نہادہ ام سرگی تاشد وار و پور کھلہ	برین کلاہ زین اصطلاح معنی فراد کردن ۱۲
رشتہ زلفش از بدست آید بکوشش دید شب چون حلقہ زر بہر خوانی کہ بنشیند بخورون چو رود سپیدت نیاید نگاہ حردہ در گور چشم بیمارش زابد دہن کشانہ بست و کشادوست سد کند رود در خمیر شکستہ جبا لب کند سرو پای تو محتسب	بیش ریمان کہ نہ تازہ بشد انکشتہ با صالہ ماہ کند زابد شکرا نایف سفرہ بحشم فرو داید آب سیاہ گر تہہ بیند کفن کند بارہ حق را دم نماز بدلان بود نگاہ لیکن نہ فرق نفس سنگہ شکستہ ظالم چنانکہ شیشہ و ساغہ شکستہ

۱۰ بیت در ولایت
 کہ چون کے بعضی دارد
 آب آئینہ سے برفک
 سلامت آئینہ چون
 سلامتی آئینہ از شد خاک
 سے میرزا ۱۲
 ۱۲ بیت در کشتن
 زدن بی اسے از بید
 از دست بکن کشتن
 طعن کن کہ کرای تو کئے
 را دم نہ نگاہ بیا بود کہ
 آہ بعضو نایب خواندہ
 ۱۲ بیت

تا کنم قول تناسخ با دربار بار دیگر	وله	بر سر شاخی خود پیوندد برگ بخت
چون خرد و بخت زنی ز شتر غمزه بر سرم	وله	بدگویت چگونه که محنت مردم کرده
اندکی ایند بود بیا به بر ناتوان	وله	از براس مورسکین سیل گردد قطره
گشت دامان دل شیخ شراب آلوده	وله	دید چون نرگس مخمور تو خواب آلوده
خاکسار از آتش جور فلک ایمن بود گرم تر از تاب خور باشد نه همچون کوه کاه		
رویت یا ستمخانه		
مرگ بازیت و چار است تو هم میدانی		خانه است کج مزار است تو هم میدانی
گریه ام کرد که دست زدنش میشود		آب جاروب غبار است تو هم میدانی
بر خادائی این سخت دلائل نرم شود		بسته درنگ شتر است تو هم میدانی
در دم نزع بده باده بدستم تری تشنه را آب بکار است تو هم میدانی		
بست پای من سودا زده زنجیر کسی		خورد زخمی دل خون گشته ز شمشیر کسی
بشنوم بند تو آن لحظه که گرد من ناصح		بسته زلف کسی خسته ز شمشیر کسی
حیف اندر دل بیدم تو تاثیر نکرد		آه هر صبح دم و ناله زنگبیر کسی
ترکیا به که بفرقت برسد تیغ اجل		

	ایک در سینه زعفران بخوری تیر کسی
کم شد از قطره نگر دودل دریا خالی آسمان کے شود از عقہ دریا خالی تا کلا گشت میسر شدہ پایا خالی میگذارد ز کف گشت چو مینا خالی	اشک از نم نکلند چشم ترم را خالی میشود مجونہ داغ غمش از سینه من یکدم آسودہ نہ از فکر تعلق گشتم کس نگیرد بچیان دست تہیت بدست
	گر نہ مالک کعب افسوس غلامی چہ کنم ماند از نقد طرب دست تمنا خالی
کہ چون بازو بباری طفل کج میج چاروہ ستے کہ بر مصحف بنیدارند پا کان بی وضو ستے کہ چون اندر صف پیکار ترک جنگجو ستے شکم مثل سبزو گردید و چون شاخ کدو ستے بشوخی ماچو بردوشش عدوامی ماہرود ستے زنم تا دروہن گردون بیند و در گلو ستے لبش عشوہ ابروش شویم زابرود ستے	بنوعی نمی زند و دست تکلم بوجوہ دستے ز خون دل طہارت کن باغوش از رخ گیر چنان در سینه من تیغ و ترکان میند قاتل بیایا سے ساتی رنگین کہ اندر انتظار تو بنازم از تغافل گر بفرقم صہ نہی پایے اگر یک لقمہ می یابم بصد محنت پس از عمر زنم پریشانیہ ناموس سنگ از شوخی لعلش
	فدہ چین بر چین خواجگان عصر گر ترکی برون آدم ز چین استین از آرزو ستے
کہ پایے کوئی لغز و کشہ چون از مصداق ستے	ملش ز سارے خافل ز دست زجاوستی

خدا یا بشکند دستم اگر از تنگدستیها میارا ز دل بلبلها معنی و دیده ای سارق بنوعی هر بلا کے آسمان آید بسوی من کجا دست تمنا بر زخم در طامن منعم	بر مشعر بانسرازم برای التجاوستے کہ چون شد قطع سے باید مان زیر قباوستے کہ سوئے لقمہ چون آید فرو در شہاوستے نیفرازم چو در پیش خدا بہر دعاوستے
بنز مشعر بر خوانم اگر این خوش غزل ترکی قلم را بشکند اسلام و خالد میرزا دوستے	یعنی کت دست از افسوس بالہ ۱۲
غیتہ حورو رخسار غلامانے بنوشتند کاتبان قضا در حسان بچو مین بان منشین رحمن روزگار عشاقے	آفتابے کہ ماہ تابا بانے خطر رویت بخطر سیمانے گر براسے دور روز حمانے فتنہ و ہر طاقت جانے
کیست آن شکر کی سخن گستر کہ سزد نبشتن سجا فانی	
پاسے سرکش می نیفتد بر سر افتادگی بر زمین نیست مرا سرکش چنان خواہد زدن بالش پای تو فوق سر بلندان میشود بسکہ میداند ذرات جہانم آفتاب ہمچو مردم جاسے من در دیده مردم بشد	ہست عیش زندگانے در افتادگی خویشتن اگر وہ ام چون ہمسر افتادگی بر زنے گر تکیہ بر خاک در افتادگی تا زخم پیدا شد از خاکستر افتادگی تا کشیدم سرہ خاک در افتادگی

گر آمان ترکی سنجاهی ز آتش خشم عدد غوط بر زن دریم خاکستر افتادگی		
غلامی در دل آزارے کہ داری آزار یعنی درد ۱۲ کدے سر قیامت پائے مالم ز چشمت خون چرامیر ز داسے دل سبک شود از تعلقهای دنیا	خراسش سینه اتخارے کہ داری قیامت خیز رفتاری کہ داری نظر بر لاله رخسارے کہ داری زدوشش انگن گران باری کہ داری	
نظر بنگن بسوے ترکی اسی ترک بان ترکان خوشنوارے کہ داری		
حال زار مر امیدانے این قدر سپج با محور سنبل بسم دوزخ مد بمن د اعطا	کارو بار سر امیدانے زلزل یار مر امیدانے کردگار سر امیدانے	
بالا گرسی سوسی منجان کوز پشازا	دلہ	کچی بگذار با هر کس جواز من راست بنداری
نہان در زلف دلدارم غلامی لیلیۃ القہر عیان اذ عارض یارم بیضیات بنداری		
چہ شود بکلبہ من اگر آرمیدہ باشی	دلہ	بتو درد دل بگویم چو شبے جریہ باشی
تو خواب حال ترکی چو زخیم خود ندیدی مگر از زبان مرموم نہ بے شنیدہ باشی		

زنگ از برگِ خاکِ گرد و نمِ کم از افسردگی	وله	همچنان خونِ دلم چو شد بشوقش بعد مرگ
بوی گلِ زایلِ نغمه باشد که از پژمردگی		هست در میری همان شل جوانی معنی ام
بسوز مگر مصلم اگر خدا خواست	وله	مخوان نماز یا را اگر خدا خواست
گذرا عشقِ بتان را اگر خدا خواست		چو دل کیست ننگِ محبتِ دو کس
نشین بگفته صحرایا اگر خدا خواست		ز حرصِ این سگِ نفس تو کوچه گرد شد است
نخلتِ ده حورِ است جمال که تو داری	وله	طوبای بهشت است نهال که تو داری
در خاکِ نهان ساخته مال که تو داری		شاید که نصیب تو ازان دَره نگرود
تا میسر مگر نمی آئے	وله	از چه ای غمخیز نمی آئے
سر آن رهگذر نمی آئے		در بهشت گرفتار غبارِ صفت
نشد لیکن ره عشقِ برآزارش بسزنی	وله	بسر شد گرچه عمر خوشِ عنانم در سفر نیستی
که شد مشکلِ بدونِ منی بماند از جگر نیستی		چنان نشست در پهلوی خدنگِ نوکِ مرغِ گاش
بگیرم بوسه لب های شیرینش اگر نیستی		بناشتم ملکِ کام از زهرِ سحرش تا دمِ مردن
لاله می داند کسی گلِ کبر تر داند کس	وله	لعلِ نوشین تا تنگِ شکر داند کس
در قفا بیستم ازان شاید که گرداند کس		آن وفادارِ دشمن چو میراند مرا از بزمِ خویش
اگر ه می داند کس و آستر داند کسی		بر سرِ پرتو تن زار مرا از لاغری
دور از قربِ خدا دارد چو عیسی سوزنی	وله	گر بود اندک گفت ز اسبابِ دنیا سوزنی
گر قدر دوست تو در قعرِ دریا سوزنی		باش چون اودم حکم حق که تا آرد سما

دور از قرب خدا دار و رفیق تنگ چشم	دله	سبزه راه عشق شد بهر میا سوزنی
بهر نو آفتاب از بهر من رخسار	دله	فلک چون حسد بر رنگی بعد رنگی
نه چون برگ خنات خون من بخیرت	دله	سرم سائید گردون زیر سنگی
بر کلاه ^{از آفتاب} کلاه زندان ^{کلاه مکاره نون ۱۲} نه	دله	واسه بر عزت ^{این بر شمس در کوه دانه شده ۱۲} سخندان
چه بگویم کنون ^{تا چاه ۱۲} لغیر از من	دله	طفل ضحی کند بنا دان
مرا طوقیست گو اندر گلو از آهن ای قمری	دله	خنو اهی بر دلیک از من سبق خنوی ای قمری
نسازی در بهوای سر و لبان نغمه رو کو	دله	اگر بینی نهال یار من در گلشن ای قمری
اگر به نغمه باشی با من افسرده دل بین	دله	صدای تست رنگین ترک یا صوت من ای قمری
هر چند بقوت ^{بهر غنچه} شکستی	دله	لیکن نه غم در دل مغرور شکستی
لے رستم دوران بجان زال میاویز	دله	گو چرخ سر از بازو پر زور شکستی
فروردند از خجالت ز چشم دقاست یارم	دله	منالان چمن سراغ از لان ختن چشمی
اختلاط کلر خان با سخت رواند بیدر	دله	بر سر ناخن بود رنگ خنات مدتی
نشانم در جهان نگذاشت گو چرخ کمن باقی	دله	مگر گویند یار اتم که ماند از من سخن باقی
دل بدینا بستی و خواهی بقصه دوستی	دله	بگذر از عقبه اگر گوید بدینا دوستی
بر من تشنه وصال میریز	دله	از لب آتشین شکر آب
نامم شده زین و دو نام نامه	دله	ترکیبت یکی دگر عنای
میزند آتش بدل آن کسکه دار آه سو	دله	همچو آب برف کا فزاید ز خور و ن تشنگی

از سرخاری جنگ افتاده معلوم بشد	وله	کو تعدی باز ناید ظالم از افتادگی
تا که در انتظار تو فردا کند کس	وله	تا چند ناله در دل شبها کند کس
نگرد و بالکلم آشنا تر کی حد و پیشم	وله	مگر تاثیر گرفتارم بود قفل زبان بندی
از ان مه خورده ام تار و س دستے	وله	ندارم از کس پامی چسپرا غنی
یریزد آرد دشمن چو یاید دست ای تلوان	وله	عجب بردست او آبی برے دوستی ریزی
ز اید بجاقت بمن از زهر فروشد	وله	من نیز بختی بکنم یار زو شے
دم ز خامی سے زندگی را ز پے تحصیل علم	وله	بعد بختن سے نہ افتد نقش بظن گلی
طنباب شجر چو تار شمع تا فتمی	وله	بهر چرخ ستمگر چو رہبان داوے
بجاست دعوی ہمدوشے اربکعبہ کبسم	وله	کہ جامہ کعبہ صفت پوشم از پس سالی
بیاموز از طریق سایہ آئین ادب ترکی	وله	کہ بنشیند چو نشینی و بر نیز چو بنیسی
کجا از زیر دستان شیو کار و بردستان	وله	بوزو کہ ناخن پای نہ کار ناخن دستے
گشت آن ذو قلم چو ساقی جام می پر گردو گفت	وله	بشکنی ترکی دلم گرتو پرخود شکنی
نشان بہ کلیہ تار یک من اوان کردی	وله	کہ تاز سہو بولیش گئی گذر نکنے
ظالم از مظلوم باو اش عمل بیند مخنت	وله	خادر آتش بسوزد پیشتر از پوستی
یاد ادا سے گل کہ با من رنگ لفت دشتی	وله	ہمچو بوسے ناخوش از اعینا کردی نفرتی
بنگرم سبز رخسار تو گاہے گاہے	وله	سیکرم سیر ز گلزار تو گاہے گاہے

بیاختار

قصاید هر قسم منسوب به گلزار حسین

قصیده اول

در حمد و نعت

و در مدح نواب

حمد از برای حضرت سلطان عالم است
 سوسن صفت کشاده زبان را بذر حق
 یک قطره ایست از لب دریائی قدرش
 بود از همه نخست بود بعد از همه
 احمی لقب نبی که محمد خطاب اوست
 شاهنشاه عرب که غلام حسینم او
 ذات محمد از شدی میزبان خلق
 لولا که از زبان حمد در ثنائی اوست
 نام محمد از قلم کاتب قصدا
 یا بدرود حشر خلاصی زیر دیش

کز نام او تجلی ایوان عالم درست
 هر خار و هر گل که یزبتان عالم است
 رخشنده عارضه منی که زخوبان عالم است
 آن ذات لازوال که سلطان عالم است
 بولیش که هر طرف بگستان عالم است
 برتر لقب در و جاه ز شاهان عالم است
 خلق این شدی نه خلق که همان عالم است
 تا قدر او بلند ز شاهان عالم است
 بنوشته از ازل سر دیوان عالم است
 هر انس و جان که قید بر ندان عالم است

من بعد او علیست که ایزد دلیرش خواند زوج بتول باپ حسن شیر ذوالجمال اکنون حسین وارث ثواب ^{تمام ثواب ۱۲} پدر دین والله ذات اوست سلیمان این زمان صدیق اکبر است زاجداد و کنیزش یعنی حضرت ابوموسی ^{۱۱} جایش بود میان سران برترین ازان خورشید نیمه زره نور جمال اوست و در دهشیه سایه ز الطاف بر سرش	در دستش از نخست که فرمان عالم است مانند او جگر نه بمیدان عالم است یک حاجب سرش که خاقان عالم است کاشمش ننگین خاتم شان عالم است ذاتش که شمع بزم شبستان عالم است جایش که برترین رئیسان عالم است یک لمعه از رخسار متابان عالم است و او از ذوالجمال که رحمان عالم است
	نیکش بکن طفیل محمد مینا ترکی زشت گرچه ز زندان عالم است
	قصیده دوم
	در لغت سرور کائنات
اے بدر زختم شمس عجم را در عرب را بر مردم دوزخ فندار چشم تو یا بند غیر از تو کرا پای که بادست ترحم بر زرق حرلیان چو سحر بریه و منت	و صبح کن طلعت تو طلعت شب را در ساعه خود جاس ز قوم آب طرب را تغیر بر اعدا بکند چشم غضب را از حرب غنیمت بشمارند حر را بلکه گر غنیمت ۱۲

شمشیر میان تو و خاک و دل خارا
 آئینه فرمان و نگین سزاست
 خاک کف پائے تو برص را دم عیسی
 بنی بر شجر از سایه نخل تو دهر
 قربان بچین ز گرس شهلا بگاست
 زیباست نه با قامت تو نسبت طوبی
 مهرت بعر جنت در بسته کشاید
 المنت لله که سر مندا عزاز
 از وصف تو علامه عصر هم سزاوین
 شیرینی نام تو ز لالم بچشاند
 فیضی نشود همسر حر که بگابو
 او شایق اکبر بدو من عاشق احمد
 خیر دو جهانیم ز نعمت شه کونین
 شبها بغم بجز تو ای سر و عالم
 چقماق سراق تو بجان بازده آتش
 تا در ره وصلت ز سر شوق بنازیم
 اے دیرتیم از غم حرام تو آخر

ترکش بکند تیر کمان تو سلب را
 در خطه خود آرد وین را و حلب را
 سر خمیه رخصت است لعاب تو حرب را
 سحر ز کند دست تو هر خشک حب را
 سنبل بخود انداخت ز زلفت تو سب را
 پیونده که باید کند شاخ عنب را
 دوزخ بدید بعض تو جمال حطب را
 از دست ذات تو تشنه ایم لب را
 اگر کب کند جوهر کل علم و ادب را
 و ز دل ببرد نعمت یا دل تو سب را
 بر پشت نگا و در مکر از بد حقب را
 بر چشمه کوثر مفروزید لب را
 بیجان تا نیم حب را و لب را
 بر قبه افلاک رسانیم شغب را
 بر لبه بدلهما سزلفت تو کنب را
 خوشتر ز تفیج بشماریم لعب را
 بر شیشه نازک بزخم سنگ صلب را

با گریه عوض می کنم این خنده لب را بسیم تو از نه نفر و شصتیم ذوب را	گرد دعوت من رو کنی اے ختم رالت حاشا که دم در صله شمر نگریم

بخشند گرم هر دو جهان را نفس را زدم
بے گنج وصال تو کف دست طلب را

در منقبت جناب امیر المومنین علی علیه السلام

حرزیت تولای تو جان را حید را
سوزن نه نشان می کند از پنجه ندر را
همسر منم ساید بر دواہ اسد را
سلمان صفت از نام تو گیرند دورا
پایت چو مشرت بکند خاک لحد را
بر من ز نذر قره حشا و چو حد را
خواندی نب تو حیدر کس ذات صمد را
خواندند کس قصه گشای سپ و دورا
بگزار سر زلفت و خیال خط و حد را
خادم نه بخندم کند داد و ستد را
کردم شرف از دج تو ہم والد و جد را

اے نام تو حل کرده دو صد شکل صدر
از پست دل چاک خواب نه فروش
نسبت بستیزنده گریزنده ندارد
اے دست خدا مومن و کافر بصیدت
بار و گرانگوار خرم آمدن حیدان
تر کی سخن از رتبه و الاش بگویم
گشتی علم از تیغ هدایت نه بدستش
بر تافته تا پنجه شیران رگ گویت
بے مدحت حیدر شود قول تو مقتول
شاهز کفت جائزه شعر بنوا هم
نامی شدم از وصف تو تهمانه بافاق

نقش بر جلد
یوم و دو روز خوار گشته
از بس یاد و نامی ۱۲

معبود و خودت همچو نصیب همه دانند المنت لله که ز حجت تو بجز اے کاشف هر علم چراست باطلی	آگه کم از خف تو گراهل حسد را امید نجات است نکو کاره و بدر را با عقل کل آموخته علم حسد را
خواننده کس قصه اکوان و تهن تا دید بنجیسه ز تو بگردن سدا	

قصیدہ در مدح حضرت سلطان معین الدین چشتی اجمیری

اے کعبه از قدم تو کافرستان هند به زمین کراست ^{یعنی آستان} خنجه که اندا سودا تا سرزمین هند زیارت شرف یافت لت بر زو ند بر سر هرات ^{نام آستان} سومنات جنت نشان لقب نه با قاف یافت هر بر زمین به بست که بر زو جلوه ات هر راج و راس رام تو زاجیب تو کن سلطان عالم ز کرم خویش کرده است گو باید و نه لعل شکر بارت ارشادی و بگفت هر طرک گل ایمان درین چین	و دین حق ز دوسے تو روشن میان هند سنگ در تو بود که سحر ساکنان هند شد برترین ز سپنج برین عروشان هند از جلوه جمال تو مرد و زنان هند سروت چمان شدی نه چو دیوشان هند بها بسنگ و سنگ بفرق تان هند خدا م خادم تو هم خواجگان هند سلطان اولیا سے خطابت میان هند شیرین نغی شدی ز زبانما زبان هند از جو بیا رفیق تو اے باغبان هند

شمس است عارض تو پے ہر مکان ہند ہر ذرہ رست و تاج شہان ہند جاروب مرقدت خیم زلف بتان ہند سر برکشہد حکم تو گر حکمران ہند گر ساکن مدینہ شود مہمان ہند شد ز ادلیا کہ پے توشہ خواجگان ہند بر بام نہ سپہرین آستان ہند دورخ شد است خطہ جنت نشان ہند اے رہنمائے جادہ گم کردگان ہند خواہد ہمین زور گریست ای کامران ہند جاری بکن ز خیم خود ای حکمران ہند نشاخت قدر جو ہر من کس میان ہند اقلیم ورنہ بود کہ دیگر بان ہند گشتی رنج تو شمع سب زم شہان ہند مانند موم شد دل سنگین دلائل ہند	یوسف خطاب خود کہ نغان اگر چہ کرد خاک در تو عنانہ رضا مرغان فرش حریم پاک تو دستار آستان آفتد برے خاک مذلت ز قصر حکم اول رساندت ز حیات البنی سلام ان خواجگان کہ غیب تو آمد معین دین ناز و پایاے بوس تو اے آفتاب دین شہا ہما از گردش چرخ ستم شمار و ستم گرفتہ بر من نزل رسان شتاب ترکی زار و خوار ازین مدحتے صلہ کز وزیم بات لبوی میان حسین دارم اگر چہ کان جواہر بدل و لیک ترکی گلہ کن کنش نخت یا دورت بگرفتہ از تو غم تیرہ کو کبست از وعظ پند ہائے تو اے خواجہ زمن

حضرت مولانا غلام محمد صاحب
بیاد و نگاہ شخصی علی گڑھ
شہر دہلی ہندوستان
نور محمد دہلی
شہر دہلی ہندوستان
روزنامہ آفتاب
دستور روزہ پنجاب

لے نام ہندی کہ سلطان شہ عہد حکومت یافت و ملا نام اہل سلطان شوم زہج تو بر شاعران ہند	لے جے پال چون زام تو عمر ابد یافت بیابانی مشہور ۱۲

منقبت حضرت حسین علیهم السلام بطرز سلام

گشت از قدم لشکر سلطان کربلا
عباس گفت خیمه زوریا بگنزم
بستند صف بروز دهم دشمنان دین
سیارگان چرخ صفت حلقه برزدند
گفتند جان فدای تو پر دانه سان کنیم
یک تن ز فوج شام ندیدی فروغ صبح
دو دو سحاب تیغ سیاه کارشایان
بر حضرت مرم فدا و نقش قدم ز ضعف
ماه یی بجبر و مرغ بروی هوا گریست
مقتول شد حسین هنوز آید این صدا
خواهی نجات ترا تش دوزخ اگر بریز
آب فرات گفت که تر گشت دامنم
از جو بیار گلشن فردوس بعد صبر

صد زره آفتاب بمیدان کربلا
تا سر بخید هم سر میدان کربلا
چون مورچه بگردد سلیمان کربلا
احباب گرد آن سه تابان کربلا
اسه شمع پریضای شبستان کربلا
خوردی کس آب گرز لیران کربلا
پوشید روی مهر درخشان کربلا
عابد چو شد روان با سیران کربلا
بر حال بیوگان دستایمان کربلا
صد شام و هر ضبح زمر عنان کربلا
چشم آب را بجا کشیدان کربلا
از خشک ماندن لب سلطان کربلا
خوردند آب تشنه دها مان کربلا

ترکی خوش آن زمان که تن زان خوش را
پوشم بزیر دامن سلطان کربلا

قصیدہ بدمرح حضرت پیر بغدادی صفا کہ یکی از اولیائے الدربود وارد و صلی

آدم اما بص حال پریشان آدم خار بادور پا ولیکن پاسے کو بان آدم اشک چشم من بشو شاہ گریان آدم تا پدر بار تو بچون داد خواہان آدم تا پی طوف درت ای قبا جہان آدم مید ہد با من ازان با آہ و افغان آدم گر چہ از لاہور در و صلی پریشان آدم پارہ پارہ کردہ تاجیب گریان آدم تا من تشنہ برت ای بحر عمان آدم چون صدوف تابیش تو اسے ابنیسان آدم با مرا دم کن کہ تسبیح جوان نامزدان آدم تا من از لاہور روز پیش تو تازان آدم بہجوشہ تا قمان برت افغان خیران آدم مردہ مسد سالہ تابیش تو ای جان آدم	معا بخشا برت افغان و خیران آدم بسکہ در شوق رہ ناویدہ طے گشت شکست آدم بر آستان تو زراہ دور تر مید ہد چرخ قدم ہر روز غم بالا سے غم دست من بر گیر و از بند فلک پایم رسان غم بغم دردی بدردی رنج بر رنجی فلک باسر و سامان زو ہلی سو سے لاہور رسان بسکہ زو شوق لغایت دست در امان بل قطرہ اسے ابر کرم دریا ز قیضت می شود لو لو سے لالہ شود ہر قطرہ اسے امید من نامزدان پیش تو بیا ز نخیل ز با مراد و ہلی از فیض کرامت ہاسے تو بغداد شد تا ز اولاد محی الدین شنیدم نام تو مردہ بختم زندہ کن چون شاہ محی زندہ کرد

از تر حکم دعا سے نیک اندر حق من فخر دور است سلطان نظام الدین چشت ازیراے غوث اعظم داردے در دم بد نیست در دستم پی تدر کو جز ابتعا چپند چون نہ در شاخ نہال آرزویم برسد	من بدر بار تو بسبب از خیر جوان آدم رد مگردا غم کہ در دربار سلطان آدم اے طبیب با شفا از ہر درمان آدم در حضورت تا جمل سے فخر گمان آدم من بدر بارم یہ شاہ جیلان آدم
گوزید افلاک ترکی ضعیفم ہجو بور غم نمیدارم کہ در پیش سلیمان آدم	
قصائد در مدح نواب شیخ حسین میان صاحب والی منگول	
نسیب کیست کہ بہرام آسمان شمشیر نمی کشد تہمتن و شان بیست کیست در آب و فتر عدل خود از چہ کسری رنجیت شکستہ پشت نہای کہ فتنہ کشان اند چرا بیا سمن و سنبل از خمیر نہا چرا از فطرت شفت کشد ز حجت غلاف زہے بہار کہ عتارت لکہ سموم خندان	چنان نفقت کہ از عشوہ ہوشان شمشیر بہند و سندا و بجا چین و اصفغان شمشیر بکنج و خمہ نفقت از چہ بارمان شمشیر بلرز و از چہ بسر بنجہ شمان شمشیر بباغے نکشد شاخ خیزد از آن شمشیر بفرق و شمن افسردہ سالبان شمشیر سپر کشد بچہ امان بوستان شمشیر

۱۲
 ۱۳۰۱
 ۱۴
 ۱۵
 ۱۶
 ۱۷
 ۱۸
 ۱۹
 ۲۰
 ۲۱
 ۲۲
 ۲۳
 ۲۴
 ۲۵
 ۲۶
 ۲۷
 ۲۸
 ۲۹
 ۳۰
 ۳۱
 ۳۲
 ۳۳
 ۳۴
 ۳۵
 ۳۶
 ۳۷
 ۳۸
 ۳۹
 ۴۰
 ۴۱
 ۴۲
 ۴۳
 ۴۴
 ۴۵
 ۴۶
 ۴۷
 ۴۸
 ۴۹
 ۵۰
 ۵۱
 ۵۲
 ۵۳
 ۵۴
 ۵۵
 ۵۶
 ۵۷
 ۵۸
 ۵۹
 ۶۰
 ۶۱
 ۶۲
 ۶۳
 ۶۴
 ۶۵
 ۶۶
 ۶۷
 ۶۸
 ۶۹
 ۷۰
 ۷۱
 ۷۲
 ۷۳
 ۷۴
 ۷۵
 ۷۶
 ۷۷
 ۷۸
 ۷۹
 ۸۰
 ۸۱
 ۸۲
 ۸۳
 ۸۴
 ۸۵
 ۸۶
 ۸۷
 ۸۸
 ۸۹
 ۹۰
 ۹۱
 ۹۲
 ۹۳
 ۹۴
 ۹۵
 ۹۶
 ۹۷
 ۹۸
 ۹۹
 ۱۰۰

سرشناسی شهر مومنین مگر دارم	که گشت از پی کاظم زبان شمشیر
چنان قصیده بر من ^{محمود} ^{از پنجاب}	بتان کنسند فداش کن ابروان شمشیر
کنم قصیده مرصع چنان بچوهر شمشیر	که نام ملک بخوانند شاعران شمشیر
بیا قصه معانی روم چو بازه گر	اگر چه بسته بود چاه زربان شمشیر
سپهر تبه خدیو زمين حسين ميان	صورتش که بر آرد کاهران شمشیر
اگر بدر گه والا که او گذریا بجم	نهد که سام به پیش ز سهم جان شمشیر
ز طبع مطلع نانی ز تم کنم که نشود	برای شه سپهر و بر دشمنان شمشیر

مطلع ثانی

گرت علم شود ای خسر و زمان شمشیر	نگیرد از منم نو رکبت آسمان شمشیر
کشیده زمین تاهبند تیغ و دودم	نیام کرده تهن لبستان شمشیر
نمان بروز کند در گلو چو شعبده باز	فلک ز بیم نانت ز کمکشان شمشیر
بر نیم زخم تو سیر و ن کشد دل و جگرش	مگر ز سینه خضم است راز و ان شمشیر
منادی ایست ز بهرام آسمان کس	کشد نه جز نشه سنگول در جهان شمشیر
چنان که بدت بر من تو می نوید ملک	ننای زرم تو میگوید از زبان شمشیر
چنان نهیب تو هوش سر حریف ربود	که جای تیر نهاد است در کمان شمشیر
بر لب زرم نکته سریان سخن برون ام	چنانکه جوهر خود وقت امتحان شمشیر

هزار شمشیر شمشیر
راش اگر خوشتر
از تیغ مضامین و
بجز شکار باغ و بار

درین زمانه پس از کسب علم تعلیمی که زنده تابودا مستان نظم شاگردش سخن بیدگر آموختن چنان باشد شهنشانه بگویم که شعر من وزوید مگر چاقاضی دوران تولی چه غم باشد	زند بگردن اُستاد خود از ان شمشیر نظام کار نگیرد کشد از ان شمشیر که کس و پد بکشد دست کو دکان شمشیر به بیم آنکه کشد در زونا جان شمشیر زند که دزد سیه رو پاسبان شمشیر

رجوع بملح ممدوح

کشد بیهوده شاخش غم زهی عمدت نشان دید به ات تا به بست ملک ز نشت ز دیر تشنه خون دل حصود است صدای امن بنواز دل بند خجسته شدی فسانه طغیان نبرد در ستم نال شنید لب بر من تا فسانه عدست ز خوش غلانی تیغ تو می شود ظاهر خوش غلات تو نیست تیغ ^{۱۲} ز به زمان نشاطت که بهر خارش میش خداود چنین فرستاد بر زمین از عرش هنر بر قبضه دستت و بان نمی بندد	ز ناخن اربکشد شیر نیستان شمشیر کشاود از کس خود قرا طغان شمشیر چو برق در کف تو می طلبد از ان شمشیر که گوید شش ز جلال تو الامان شمشیر ز حرب و ضرب تو گفتمی چو داستان شمشیر زند نه بر سرم از غمزه خون فشان شمشیر که ذوالفقار علی بود همچنان شمشیر روان ز بیشه کند در کف شبنام شمشیر عصای حضرت موسی دو یکران شمشیر بود ز خون عدوتانه لاله سان شمشیر

بسیار خوشتر از این مدح است که در این کتاب آمده است

بش قش از نی اسه شاه کامران شیر جنده برق که در قبضات طپان شیر فروغ ماه که باشد پے کتان شیر چنانکه داد بدست جهان شان شیر نشانه ام که بجز ات ردیف آن شیر اگر کن لب تبه چو ترکی نوجوان شیر بگوید از فلک پیشش از میان شیر که زنگ خورده بود که نه بیگمان شیر چنین نه تنگ که باشد ردیف آن شیر	سجاک غیب بر یقده سر حریت چو گو رم غزال که تیر نگاه صیاد است نهان ز تاب رخت تادل ملایم است کشت مرئی مدح تو حق قلم بخشید چنین قصیده بزمست چو خسرو اخوانم سزد که روح ظهیری خطاب فرماید کس ز طبع گرامی جواب این اشعار بنای شعر نه طرز باستان زبید ردیف و قافیه یاران نسخ میجویند

این کتاب در کتابخانه
 شماره ۱۲۰

مجال کیت که ترکی بزعم طبع بلند
 برین زمین کشد از کلاک و دوزبان شیر

باز رجوع بمسح

که بشکنند ز دیناله نیکوان شیر ز بنجه باز ببال کبوتران شیر کشد بغنچه چو مفتار بلبلان شیر مگر کمان فلک گشت این گران شیر	باب سمره ازان تیغ تو شمشیر شود دشکار عقاب عتابت اربکش هوای عدل تو چون خار برگردد ز بنش شبک بروی زمینش کی نبه دارد

برائے کشتن سائل درین زمان بندو چه غم زخم محم برشته گویا نغم رسیده وقت اجابت دعا بکن چرکی همیشه تا که بساز ز آهن آه سنگر بجنگ تا صفت مردان درو و جیش قنان سوار توین نے گشته تاپے بازی سنا ز روزه ادا کرده تا مسلمانان	بجای سیم و درم خواجہ در میان شمشیر کہ سے توان ببریدین نہ لبمان شمشیر کہ تیرے تا بود از نماز دلستان شمشیر برای دست و لب لرن نرم دامن شمشیر بجنگ تا کہ خنجر خنجر از جوان شمشیر ز چوب خشک ترا شنہ کو دکان شمشیر کشند از پی نہ ہب بکاfran شمشیر

چو آفتاب جهان گیر جاودا نہ بواو
 بدست والی ہنسنگڑل جہان شان شمشیر
نام شمس حضرت داود

فی المرح ایضاً

لے باغ عالم از رویت بہار اندر بہار دو جہان بخشانہ دریا بد حساب نعمت اگر صبا بلو یا کند از بوسے گلبرگ تر دایم از سوز ستمہاے سپہر کہ نہ تو گر بنا ریدی نصیب رقم ابر رحمت بار تو از درم ہا سیکنی روئے زمین وقت عطا	دے ز چین ہوی تو صبر سوتار اندر تیار ہندسی یک عمر گر گیر و شمار اندر شمار زلف و لہار مر اگر دستار اندر تیار و جگر چون نگ می دادم شہرا اندر شمار سزدی از خاک جسم من غبار اندر غبار چون زانجسم بر خاک باشد قطار اندر قطار

لشکر غل کرده آرد فوج دشمن را چنان	کز شتر بایسته می باشد مهر را اندر مهر
گر خوردد خواب ز غم تیغ خونبارت حریف	در جگر بیند به بیدار سبزه گار اندر نگار
مانی کلکم شتر چون پیکر مدح ترا	نقش اندر نقش می بند و نگار اندر نگار
هشت اندر هشت می دید پله فرزند من	کمت را ز کتیر به بخشایش چها اندر چها
گر خسرو من نکود آسمان از در گست	خلعتی و خلعتی یا بجم بکار اندر بکار
نیست این جمعیت احد ابدیدان و نیا	هست و نخبه بگره گاه تو شکار اندر شکار
تا قیامت میخورد هر دشمن بیدین تو	در میان کور چون کافرتش از در قضا
تا عروس صبح زلف فصل بر انوار را	روز و شب را تا بود با هم قرار اندر قرار
تا زمین بر آب باشد آب بالا سس زمین	تا ز چرخ آسمان باشد حصار اندر حصار
باد و ایم هم بر تو دوست و اقبال و جاهد	چون بود از عاشق و دلبر کنار اندر کنار
نشم اندر نشه باشد در داغ دوست	در سر هر دشمن جا هست خمار اندر خمار

له بکار نقیض است

بسی خواهی بکار نقیض است

آورده ۱۲

ترکی از دوا در بخوابی حدیو ذی هم

روز و ماه و سال عمر تو هزار اندر هزار

پیش ازین برین زمین کی
طبع نذر نمود ۱۲۵

فی المدح ایضا در تنبیه

بشب در حسن تو آشکارا سحر نکرود و گر چه گردد
ز آفتاب رخ تو پنهان قمر نکرود و گر چه گردد

زخوش حس را م تو شوره زار ارجم نشتی در چه گشتی
 ختن ز موی تو ملک سحر ^{نام ملک از دوی گزات ۱۲} اگر نگردد در چه گردد
 بظلم دست جهان پناه تو همچون قمری کسے گر آید
 سین عمرش دراز همچون خضر نگردد در چه گردد
 ز بحر صفت تو حشر حرقم گهر نباشد در چه باشد
 ز عذب مع تو مستی من شد نگردد در چه گردد
 بره گذاری که می خرامی ز پای بوس تو ذره ذره
 دو چرخ رخشان ز مهر گردن اگر نگردد در چه گردد
 بس زینبی که خضم جاهد تو حکم است از جفائش
 شتر چور دبا و رویه اشتهر نگردد در چه گردد
 بشوق لعل تو شعله از دل اگر نخیزد در چه خیزد
 بدوق حسال تو هر بن موشه نگردد در چه گردد
 چو خار زار است گلستانی که از خرامت نداشت رونق
 بس ز م عیش که می نیای سحر نگردد در چه گردد
 بفرق مع تو مو شکافم اگر بدینسان معانی من
 ز بس نزاکت لبان خوبان کم نگردد در چه گردد
 هوای سروق دت نموده بلند نظم ز نظم عالی
 ۱۲ منت خان عالی

بشوق سپست کنون مضامین شکر نگرود و گرچه گردود
 بیابگاه خند یو گیهان کنتم چو شمع سخن نرود زان
 حرلیت کج مجنسان چو دزدان بدرنگرود و گرچه گردود
 گرا دکلام شکر نشان تو بهر گیسوم نه نکته سخنان
 تمام مرم تبلیغ کامی بسرنگرود و گرچه گردود
 نبه پیش پیل تو چون نقیبان و ده صدای ز فتح نصرت
 غلام خوش توان دل و جان ظفر نگرود و گرچه گردود
 کسی که باشد نه خیر خواه تو از دل و جان بدین و دینا
 بجای سود و بجاے سودش ضیاع نگرود و گرچه گردود
 پے محتبان خیال جاهت سپر نبودی دگر چه بودی
 براے دشمن نگاه تهرت برت نگرود و گرچه گردود
 اگر طمع بلند راے تو گوش حیوان برو نصیب
 بعقل کامل بفهم به از بشر نگرود و گرچه گردود
 ز جشن عیش خدیو گیهان شد آنکه دوزلا جفاے دوران
 خراب حالش ز تیر سخنان برت نگرود و گرچه گردود
 زهر بزن برقی زیدو استے نمی چود استے بلند پایه
 ز پیش پیل گردون بزور بازو زیم نگرود و گرچه گردود

پے لطف سبج چو شہسوار می بر دے زمین خرامی
 خنہ ز قراضہ ز پایی بوس تو زنگدود گر چہ گردو
 ہلال عید از بام گردون پئے مبارک رسد بزمست
 رخس ز لہر جمال پاکست قمر نگدود گر چہ گردو
 ز پنجگانہ دعا بنے پیر کی کہ ہست بہر حسین آقا
 سنین عمرش درازم چون خنہ زنگدود گر چہ گردو

فی المدح ایضاً

زوق و صفت تو قدر اماند	مدحت و نوش خند اماند
ہر حد شے کی مکنی اظہار	معنی دل پسند اماند
تو شخصت تو از حلاوت	پستہ یار قبیلہ نام شہر اماند
قدر تو چون قباد و اعزازت	آسمان بلبند اماند
چون الہت راست گرد از ہمیت	زلزلت یار اکست اماند
مجمد دانش از بیغ و وزے	دل اعدا سپند اماند
جسج تا ڈنڈہ ستم از نہایت	سیر مین گو سپند اماند
طائر کلک من دم پر داز	کبک مشکین پرند اماند
مے نگوید ملائی خویش دلم	طفک درد مند اماند

از گرانبار سے تعلق را نوشته دم اگر ز جو فلک بر سر حص خاک سے ریزم گو بسم از خوش است ایام یک قدم تر کیا مرا از ضعف چون جسم کا وہ با کیت قلم لنگ گشتم بچیتجو سے معاش سزنده آتش از مضایم	گر دغم پاسے بستہ را ماند خفته ام ز مهر خنجر را ماند کفن دستم کند را ماند تیره بخت و زخند را ماند سفر تاش قند را ماند باد پاسے نکند را ماند ورنه طبعم سمت را ماند مستی ام است و زنده را ماند
دوست رسته و شمنت بسته باد تا خم کند را ماند	
فی المدح ایضاً	
غم زمانہ مخور ساقیا و بیار مئی کہ ناپہ صد سالہ ذوق اودار مئی کہ جرعه اُدش چو باکدا بخشد مئی کہ قطرہ او گہر دہ افشانی مئی کہ گرنج و جرعه اش کمنہ سالے	مئی کہ سرخ ترین باشد از لب و لہار مے کہ اولہ اہست کا فرو دین دار یگوید از سر لاف اشہم جہان سالار و مدروان بین او دم سیحار بقضل شیب قدش از شباب آروبار

می که بشکنی از ساغر سفالینش می که جرعه او گر بنهار سجده بخشد می که در بن خنجر بریزی آذوقه می که آب حیات از برابرش دارند می که بوی خوشش باید از فرده دماغ می که لذت دنیا ز خوردنش از دل می که ساقی او هست ساقی کوثر	بجای ریزه او برود گل گلزار بعشق ساقی کوثر شود نصیب کردار دهد ز سبب و عیب خوشترین نمائش نه کس بدیده دزدیده بیندش ز شمار ز سینه اش بر او معانی شهبوار چنان برون جهد از بر که صبح دم و لدار نه آن می که فروشت بند بر بازار
میم بده که بخوانم قصیده زنگین جودش که جهان را بنده است قرار	
مطلع دوم	
سحر گفتم سر و شمع که ای خجسته شاعر شگفت لاله در میان دیامین بچین نشسته بر سر گل شاخ بلبل خوشگو سپهر شد به بهار اینکه دالی سنگدول برند پیشه و لای تحفه از صنعت خوش نذاکند بهر جانب از سبکباد	در آب سیر گلستان که گشت فصل بهار رسیده بر سر پر شاخ نخل لبنان بار بچه صانع چون نموده دامنه نشت بر سر سبزه زیب غرور قار برای نذر خدیو بلاد کاکا^{۱۲} دار بچنگ بر لب و دوت لولیان لاله عذار

چه باشد از زینالش قصیده بر خوانی خطابت چو از خروان امیر سخن درین زمانه بغیبت از تو یادگار نماند چنان قصیده ز بیا بطلع نادر که هر دو مصرعه رنگینش برترین باشد	که هست گوهر گفتار تو در شهروار بند بتارک خود تلج گوهر اشعار ز طبع عرفی و صائب کسی بشهر و دیار بکن زرب مرصع ز طبع گوهر بار سخنوران چو مقابل کنند بیت هزار
بگوش من چو رسید این نوید جان پرور قلم بگفت که مان مطلق سیوم بنگار	
مطلع سیوم	
بلند مرتبه عالی بهم جهان سرکار اگر مبعر که تیغ کفش عزم گردد چو گرد باد دنیا یلظ نه شانتش باز نهیب صیمه رخس تو جوش و شمن بر و نمی شود لب شه آشنا دم بخشش برای منج درین عصر شاعران تازه اند تا سخی که چنان آب نکتہ سیحان نخت که گر بوام دهد شه بد گیران بقال	فلک رفعت و شوکت ملک حسن شکار فقد لبش از زمین گادا سخنوار به بیندار ز سم تو سن تو خضم غبار چنانکه گشت رخس جانب دم بر و بجز هزار و لیکن شمار او صد بار پلنگ گر سته چون می دو و لیدی نیکار که غرق در عرق شهر باشم از اظهار لبشاعی ز سر در نهد بکف و نیاز

شود و به هر دم بر روز روشن گم
 در شاعر است شب روز التماس که کس
 به بخش یا رسی خجسته فرزندی
 که بار فلسی از دوش و سر براندازم
 دعای او چو اجابت شود پس از عمری
 گرفته از کف دیگر لباس دراز و صبر
 نخست بنجد در بان بگوشش و امن
 بعجز از کف او گر برست باز خورد
 بدین گمان که مبادا حر لیت من گردد
 بجزگر بکند او تا دلش منظور
 پس از شنیدن ایات می شود فرمان
 پس دو هفته چو گردد صلاح چارگی
 که هفت و نیم شود وزن او ز سکه حال
 به بند وزن لب ترکیا چه خور است این
 رقم تو حجت او بکنی منیدانی
 عجب مدد که وقت عطا بخت حاجی
 اگر بخشم در آید بیک نگاه عتاب

ز لایع کس تن زارش چو سایه شب تاب
 ز راجگان مسرند نشیند اسے شاد
 که باز شادی و لبند شان نماند
 تتم بک شود از قرص سفگان یکبار
 درین امور که کردیم پیش و کم از کار
 رسد محبت و وقت چو بود بر سر کار
 بگویش که بر کبیتی میا ز نهار
 بشاعر که بود ذی وقار و دربار
 به تیغ شعر من از داخل او سر زنگار
 شود قصیده او پیش حضرت سرکار
 بعا طان که صله از سپس دهد قرار
 ز ضرب کوئل اش میدهند و دیندار
 هزار بار ازین شاعریست متغفار
 ترا چه سود ازین قصه و ازین تکرار
 که هست مثل خشک پیش او گل وینار
 جهان و هر چه در دست بخشدش یکبار
 نماند سر خویش و دل نه فلک بکار

چنان بتیر خر خرم بشکند در جنگ فلک چگونہ نہ امر و زو ستم گردد کہ آفتاب خطایش بشد حسین بیان چنین قصیدہ در آویزم ارکعبہ منراست کہ تا ز طبع گرامی کدام مکہ شناس سخن چو زلف حسینان و راز شد ترکی بگو کہ تا ز خلائق طراز فروش ز نیست	جنگ نام روم این شعر تقدیم طلب است رام نام راجہ و سرت اگر چون کمان جنگ را بدست رام اوتار کہ گشتہ ام بدل و جان ز مدت اویا کسی بروے زمین نیست ہمسرش ز نما کہ پاکش است ز سبوعہ معلقہ گفتار بگویدار سیر دانش جواب این اشعار کنون دعا ہے ممدوح مختصر بنگار مزمین است کہ تا سقف چرخ اوتیار
بواور و نق بزم جان سین میان بجق شبیر و شبیر و حیدر کرار	
فی المدح ایضاً	
اے یسایے تو قربان آفتاب و ماہتاب اے بدل و صفت تو گویان شتری وز ہرہ کس نہ میدور جان بعد از سلیمان رام کرد میشود روشن مرا از روشنان آسمان کہ بغرب سیر و گاسے بمشرق میدود برزمین افشانند بہر قبائس نور تو سنہ ۱۲۰۰ گزشتہ	وے پاپوس تو نازان آفتاب و ماہتاب وے بجان مہر تو خواہان آفتاب و ماہتاب مرغ و ماہے جن و انسان آفتاب و ماہتاب نیست چون رویت درخشان آفتاب و ماہتاب جادہ مہر تو جویان آفتاب و ماہتاب از ضیایے خویش دامان آفتاب و ماہتاب

میتھامے روز و شب درویدہ مرقم عزیز
 از کھنکشتش دل عالم سخن کرده
 هست در جام بلورین آتشین سے کفوت
 با فروغ عارضت تا ہمسری کرد از کسوف
 هست پست از بہت عالی تو کو تکلیف زد
 در جهان تا کلب اقبال تو تا بدر شرم
 گر بہ بنید عارضت اسباب خوبین لغو
 بر زمین تا نغمہ ریت سراپم ہر فلک
 تا جمال عالم آرام سے ترانظسارہ کرد
 میشود مخفی ز خجستہ این بروز دان شب
 بہت بحر خجستہ جاری چنان در ہر مقام
 یک نظر نہا جمالِ خجستہ با خفا سیان
 گر بہ بنید جلوہ ات نماید از بام فلک
 ماہ و خور قل فلک نہ چون برب جان بخش تو
 آج تیری زہم بین میرے اضافہ کے لیے
 میں ہوں خواہاں آپ کی ترقی کا شہسا
 گم چنان شد از سما خجستہ تو نام خجستہ

یعنی تو دنیا کی خوشیوں سے کشتی کی خوشیوں کا بیان ہے

۱۳۱

چون بود خوش دوزستان آفتاب ماہتاب
 چون کند عامل نغمہ ان آفتاب و ماہتاب
 باشد از دست تو رخشان آفتاب و ماہتاب
 رو سیہ گرد و یکسیان آفتاب و ماہتاب
 بر سر گردن گردان آفتاب و ماہتاب
 میشود درابر پنہان آفتاب و ماہتاب
 بر عمد برباط لسیان آفتاب و ماہتاب
 شد ز مستی پاسے کوہان آفتاب و ماہتاب
 گشت چون آئینہ چرخ آفتاب و ماہتاب
 دید تا حسن تو تابان آفتاب و ماہتاب
 چون بود ہر جانمایان آفتاب و ماہتاب
 تا پر کس نہ زیشان آفتاب و ماہتاب
 رو سے خود چون خود خوشان آفتاب و ماہتاب
 کی و در آب حیوان آفتاب و ماہتاب
 آکے ہین تو صیف گویان آفتاب و ماہتاب
 اور ترقی تیری خواہاں آفتاب و ماہتاب
 چون نظر نماید باران آفتاب و ماہتاب

برو قصیدہ زیب چہ تش برخوان کہ می خوی ز کفت زرقاشش مال مال

بگوش بوش من این مژده چون بدست گشت
بجست از قلم مطلع و گرنی آمال

مطلع دوم

ز سته در حمن دهر ہر ہر تو نہال
بود بر تو حسن تو داغ منہ غور شد
بدور عدل تو بزغالہ سے دو دو بی پلنگ
غم فراق بعدت چو خونِ مردہ جسم
کمانِ عدل چو آویخت بہبت تو بدوش
نہ چو چرخ کمال مرا زوال بداد
کے زخندہ نہ بیند چشم گریا غم
چو نقشِ پاسِ خاتم نشاند طالع پست
بعیب ہم نہ بہ بیند کس ہنر با ہم
داشک تر شدہ چشمِ جھوٹی منج
سفر جگہ نہ ز کوئے وطن کم بے زر
ز چشم ہر تو ہر ذرہ آفتاب شود

ندیدہ چون تو گلے چشم گشت اقبال
گلِ ثمن شود وار عاکس عارض تو زغال
ز دست تکیہ بزانونے شیر شرر زغال
مئی وصال بدور تو چون زلال حلال
گر خیت فتنہ ز چشم بتان نگاہ شمال
شود ز گردش ایام چونکہ بد وصال
کے نہ جانب من میکند نگہ خیال
بیطبق ورنہ کلیم طبع سعد کمال
فتادہ ام زدوسہ بہ بکوی تاملی دال
چو سے شود تہ بار از عسقلان حمال
کو آشیانہ بر آید نہ مرغ بے پرو بال
دہم نگاہ غضب آفتاب ذرہ شمال

نہال کہ کشتہ بدست تو نہال

لے بین چنان آسمان
از کج کمال احوال مدد
چونکہ بدست تو نہال
ہلال مشرق

کئی زلفت الموان دہان سائل بستد
 بود بصیرا تو عین عدد وچو داد اللف
 خرام ناز بست ان را طغاب عدل تو بست
 کدی فرق بدوش حسود جاہ تو نیست
 سیاست تو کند طوق گردن خوابانش
 لب از شکایت جور فلک واکردم
 بندوق نعمت شرم سپهر چرخ زند
 ہزار حیف کہ مُردند صائب دل تو سے
 بداد معنی من ورنہ لب کشادندے
 رہا ترک روش لیل و نہار چون گروم
 مگر زہمت عالی رسی بعینہ یلوم
 وگر بود نہ تعجب کہ بہر طرف گردد
 طلوالتے لیکن فتر کیا کنی تا کے

رشتہ نوران کوں درون کسوف

لبش شود نہ ہنوز آشنا بچن سوال
 چوتیرہ رخورده شود قاف دال او چون قال
 پیش زانکہ دل عاشقان شود پامال
 رسیدہ بر شکم تب زودہ درم ز طحال
 کند چو شور بہا از شکونہ شان خلخال
 تنم ز تیرہ فلاکت اگرچہ شد غریبال
 چنانکہ رقص نماید زبوسے نافہ غزال
 غامدہ حیرت و خاقانی و اسیر جلال
 کہ بر نہ خاست جو تیرگی بہند اہل کمال
 کہ روز حادثہ در پیش و شام غم و بنال
 رسد باہل سخن چونکہ صاحب اقبال
 دلم ز خار حوادث تنم زبار و بال
 بلکہ کہ تا بنامید چرخ نعل لال

عنان تو سن اقبال و خیمت و شوکت
 یوادر گفت اسی شہسوار ہر سہ سال

فی الحج ایضاً

وے ذکر تو عیش جاودانت

اے نام تو کام دو جہانت

بازار پر اسے کاروانست وز مهر تو پیر نوجوانست پیشست درم فیض رایگانست بر ہر کج ^{مہر} حسین مہربانست نازندہ لبنت رن آسمانست ناخواندہ یکے زکوہ دکانست این تیر ز ہیبت کمانست روئے تو بہار یوسف تانست برخواست کہ روز امتحانست پندار کہ شیوہ زنانست	تا عدل تو شہر یافت صحرا از قہر تو پیر نوجوانست باد آورو شاہیگان خضر اللہ محمد است حاکم ^{ہر سہ نام خواہین شریعت و دین} بخش ہر خاک کہ پای تو بوسد در مکتب دانش تو سبحان گردون پے کورشت خمیدہ نجات دہ ز گسست چشمش دعوائے سخن ہر انگہ دارد پوشیدہ و گرنہ غم نہ کردن
بیش زندہ سرانگہ لاف حیز است نہ مرد زرم دان است یعنی نفع لازم نہیں آند ۱۲	
باز رجوع بمسح	
نام تو حیات مردگان است نام تو چرخ لغ خانان است اندر دہشت اگر زبان است	ذات تو نشاط زندگانے ذات تو فروغ دو دمانے کن مدح حسین اسے سخن سنج مصنف ۱۲

باشد بچہ خلق میزبانے امروز بغیر تو بعالم محتاج اطاعت تو چون من در دور تو همد و س ندیم جهان دادن و شکوه سر نکردن ادعای دل تو تا گلے شکفته ذات تو بجان دول گراسته ذات شرف نشان عالم روئے تو فضا گلشن دل شهد است کلامت از چهره کی	بر خوان تو هر که مهمان است از تن سخن که قدر دان است میر است و اگر چه میر خان است جز خاک که بر رخ بتان است در عهد تو رسم عاشقان است هر خانه بزنگ بستان است نام تو عجب بجز جان است نامت در تاج فخران است بوسه تو هوا س باغ جان است خاموشی مگر که وقت آن است
خواهی ز خد که این دلاور بجز باشد بجهان که تا جهان است	
فی المدح ایضاً	
اسے دلم چون غنچه از وصف تو خندان بیا هست از فیض تراست سبز فایم باغ دهر ذوق اشعارم و وبال از ننگ پدید میکند	و س بلام کل امدح تو افتانند بهار وره بیش از هفتہ در گلشن کجا ماند بهار چون دل هر عاشق دیوانه جوشانند بهار

هست بی رویه بلامی تیره در چشم حجاب
 از فلک گیرم بدورت انتقام روز بهر
 کی شود تابنده چون زخم دل پر خون من
 کاشت بود لبا چنان تخم محبت عهد تو
 از کف عدلت چنان شد انقلاب بهر تم
 غیر اوصاف رخ خوبت نه دریا بدو
 نعمت و صفت بود کرد دل هر نکست سنج
 نیست بلبل را بعد تو غم فصل خزان
 تازم زرم تو بدر کردم حریت رو سیر
 هر گشتانی که نشمید است بوی از بوم
 تا که را بسته بدینیت شود استاد
 تا هر واسه باطلان غنچه را خندان کند
 لوتجوانان چمن را با ده از انکور سنج

گلشن دل بی تو همچون برق سوزانده بار
 داد گلها از خزان زان گوشتانده بار
 و اغماص لاله را اگر چست درخشانده بار
 شلخ گل هارا که در گلزار بنشانده بار
 دورایام خزان را چون بگردانده بار
 صفحہ اوراق گلها را اگر خوانده بار
 بار و برگ بوستان را چون برقصانده بار
 از گردن دلاولش را اگر چتر ساند بار
 زان و کز گس را که از گلشن برون رانده بار
 همچو گلخن فرش صحنش را تابانده بار
 بر نهالان عشق بیچان را بر بیچانده بار
 سبز در صحن گلستان تابانده بار
 ساعه از گل کرده ترکی تابانده بار

اگر چه بدلفظ چنان
 حرف کات باینده می باشد
 و الا کلام سنانده ست
 که واقع شده و نقل آنرا
 در شب مجرب ۱۲۰

جامه از عطر طبیعی بهر نواب باد
 شاخ گل را تا قبا سبز پشانده بار

فی المح ایضاً

اے تازگی تو زخم را تو چمن را
 ناوان بود آنکه سبکش کویت
 دوران نشاط تو الم شست ز عالم
 گر صاعقه تیغ تو در معرکه تابد
 تیغ تو روان میکند از عالم هستی
 اذخال و خطره مشکین تو گویم
 واد است طلاقی بسیر لفظ طلاست
 گیرستی دست ترا کیو به بیدند
 تا معنی ام از مدح تو گل کرد ز خجالت
 گر تیغ تو خواهد که کند قبضه دو عالم
 با کس ندید بچید اگر آگاه مناسیم
 در راه تو که شمس قمر را گرفتند

وے سبز کند سایه تو خجل کهن را
 کو دک صفت اریا و کند قصر وطن را
 جمعیت عهد تو فرو وقت حزن را
 بندد بزم دوش حریت تو کفن را
 در عالم ارواح روان را و بدن را
 ریحان چمن نافه چمن مشک ختن را
 مهر است بعد تو چنان شوهر وزن را
 و آنکه فراموش بکند جنگ لپشن را
 از خطه پوشتند بتان سبب فتن را
 داند ز دو صد سال فزون چشم زدن را
 از راستی عهد تو آن زلف فکلن را
 از دیده بپوشند چو ما خاک چرن را

از بسکه بعد تو قوی گشت ضعیف
 شبها از شد بچه کنج شک زرغن را

بقیہ اشعار میں ہر دو قصیدہ
دستیاب نہ شد ۱۲

فی المبح ایضاً

زنگت از تو شود لاله بستان سخن را
زنگ شدن کن ہرگز گیسو شدن ^{را اضافہ ہے}
وصف تو رساند بفلک شانِ معالی
بر میرسد از مبع تو با نخل بلاغت
المنت لکہ کہ تسنیم ہوا بیت
خاقان صفتا مثل تو در سلسلہ نظم
امروز با قبائل شناسے تو گر فتم
صہب است خیال تو پئے اہل فصاحت
امروز بامداد ہوا بیت نگذارم

زیب از تو بود گلبن و ریحان سخن را
حمولہ سبز و مطلق دیوان سخن را
نام تو کس سبز گلستان سخن را
بخشیدہ طراوت چمنستان سخن را
کس می نکند گوہر از ان سخن را
مانند غنی کشور حباتان سخن را
قرقف شدہ اوصاف توستان سخن را
دردست حریفان سر میدان سخن را

زیبا است بگیرم اگر از قوت معنی
در خط غلامی سرشایان سخن را

فی المبح ایضاً

اگر بجن نخت نیست بتلازکس
خوام از بی گلاشت گلستان کہ زویر
نہ نسبت تو بہر قان زودہ بود زیبا
کنایہ از زکس سینے شدہ ۱۲

بحیرے تیز نگاہت خود چہ از زکس
در انتظار تو واکرہ دیدہ باز زکس
کجا است چشم سیاہ تو و کجا زکس

۱۲ معنی لالہ بستان
از تو گلبن و ریحان سخن
تو لالہ بستان گلبن و ریحان
معنی اسنادہ ایست کہ
نسبت تو بہر قان
سر قافہ باشی نمی رسیدہ ۱۲

مگر ز نام سال ترا شامش کرد
 ز خاک از سر خجالت سری نبر دارد
 شمیم زلف ترا تا صبا بلبل غ کشید
 از کشت حسن تو گرنیست غوغای چرخ
 همین که گل لگلت لاله بربت قربانت
 شد است تا خبر قدرت بسوی چمن
 زبان ابکام خود دارد اشته سر آیدی
 بگرد سایه تو مثل سایه گردیدی
 بدین روش چو بدست تو بوش با شد
 و هر چه را اهل سخن نسبتش بباد است
 کجا بصحن گلستان شگفتی اردیدی
 بنر گس تو چو کمره نظر کند از شرم
 بگلشن از بزمی کشد بیدیه خویش
 کشد ملال نگر خاطر تو بر خواند
 جهان چو سر و قدرت در چمن شود بزند
 گمان که چشم و دهن ترا تماشا کرد
 بگلشن از بکنده جلوه شاخ یا سمنت
 استفاده قامت ۱۲

که همچو زلف کنویان شد و تازگس
 ز چشم مست تو نظاره کرده تازگس
 نمیشود بگل و غنچه آشنا زگس
 گرفته در کف خود کاسه چون گدا زگس
 شده بنر گس مست تو هم فدای زگس
 سستی بر آس تو در دیده کرده جان زگس
 چو عنده لب بوجفت تو نغمه جان زگس
 بزرنگ سایه بخود داشته چو بان زگس
 غلام خویش شمارد کلاب از گس
 بود بخلق نگه چون نه خوشنا زگس
 بهار گلشن حسن رخ ترا زگس
 کشد برون نه سر از خاک سالها زگس
 غبار پای ترا همچو طویلیان زگس
 ز انتظار تو خود با تو ماجرا زگس
 بنفش پای تو از دیده بوسه جان زگس
 که غنچه چاک گریبان کند قبا زگس
 چو بنده پیش خود لاله در قفا زگس

خطاب خود نکند از چه سیر زاز گس که از درازے عمرش کس دعا گس سجاک شور برودید ہزار ہا گس	چو بستش کتم او چشم خان خانانے سچہر تہ خدیو ز من حسین بیان سحابشش اُو میکند چوریش نصین
	بواو سبز نہال قدش بگلشن دہر شو و نگفتہ بیلغ از ہا رتا ز گس
	فی المرح ایضاً
	و وصف شہر منگول
بر وزن رباعی مفعول مفاعیل مفاعیلن فاع	
وے سردقدان گلستان منگول وے نوش لبان و نوبتان منگول وے مغجگان و میکشان منگول وے حلقہ کاکل بتان منگول وے اہل نشاط و مطہر بان منگول وے نغمہ بر اضمیر جان منگول وے شکر کی شاہ شاعران منگول	اے سرخ لبان طوطیان منگول اے لالہ رخان و لبہ ران منگول اے سیم تان و عاشقان منگول اے غمزدہ چشم و لبہ ران منگول اے روکش تان بین رشک بچو اے بلب خوش گلوے آنا ^{نام منہی ۱۲} بابائے ^{نام منہی ۱۱} اے سید و شہل و جیون ^{نام منہی ۱۲} و قیصر ^{نام شاعران ۱۲}

اسے خان بزرگ میرٹھی ^{۱۲} صغیر
 اسے قدر بلند شیخ والا ^{۱۲} سالم
 اسے حضرت مولوی نامی ^{۱۲} محمود
 اسے غیت خلد ہر مکان سنگول
 اسے مسجد جامعہ شریارفت
 اسے شہر پناہ اعتصام گردون
 اسے میوہ لغز نارجیل دیو پین ^{۱۲}
 اسے شروشان فوج شاہنشاہ ^{۱۲}
 اسے حضرت بدردون سپہرکیں ^{۱۲}
 اسے صاحب ذی وقار حجام وانش ^{۱۲}
 اسے صاحب عقل و فہم دولہا ^{۱۲}
 اسے ڈاکٹر ان شہر رنگ عیسیٰ
 اسے مہنیر آسمان بخشش
 چون رخت کشم من از میان سنگول
 از کشور ہند تا بامچین شہر
 و اماں نگاہ چشم بینا نگ است
 از تازے و باری حلاوت دارد

شارسان مختلف شارساں بنو شہر ۱۱

منشور نویس حکمران سنگول
 سالار پولیس شارساں سنگول
 وے فضل و کریم و اعطاف سنگول ^{۱۲}
 وے برزن و کوی شارساں سنگول
 وے حصن بلند حکمران سنگول ^{۱۲}
 وے بھر محیط بیکران سنگول
 وے مایہی سمندر معان سنگول ^{۱۲}
 وے معدن عدل عاملان سنگول
 لخت جگر دایگان سنگول
 اخوان عزیز کامران سنگول
 دیوان خدیو قدردان سنگول
 اسباب حیات ساکنان سنگول
 یعنی کہ خدیو قدردان سنگول ^{۱۲}
 جامع شدہ تندر دلیبران سنگول
 ویدیم نہ تکر کیا بان سنگول
 از وسعت صحن ہر مکان سنگول
 حل کردہ باغبین زبان سنگول

بر روضه پاک خواجگانِ سنگرول	مقبول چو کعبه هر دعای باشد
غنچه دهنان گلستانِ سنگرول	گل وقت تکلم از زبان می ریزند
بابا و کباب ماهیانِ سنگرول	در خلد کجا شود پیش رو اعط
یکشب بود آنکه مهرانِ سنگرول	صد سال نه میزبان گذارد و شش
از رستم زال هر جوانِ سنگرول	زال از چهره شود مگر تا بد رو
بر طاق نهند منعمانِ سنگرول	ستانِ ^{میرزا} ^{نام} ^{شهر} ^{بلال} ^{و چون} ^{کند} ^{با}
فیاض جهان حنایگانِ سنگرول	نواب حسین شیخ والا سمیت
شده اذکف جو دآن جوانِ سنگرول	این زینت و زیب با که بینی هر سو
شمیت برای دودمانِ سنگرول	واله که ذات با فروغت آفتا
وقف است بزنندگانِ جهانِ سنگرول	باشد پے مردگان بهشت عقبی
کو هست زویر میح خوانِ سنگرول	دو چند بکن برات ^{گنای} ^{از} ^{تخواه} ^{۱۲} ^{شکر} ^{کی} ^{شای}
از لب که نموده ام بیانِ سنگرول	ترسم که جهان ز رشک ویران گردد

دادار فلک مدام رخشان داراو
از مهر حسین دودمانِ سنگرول

قصیده فی الممدوح الضیاء

اے از ظهور نام تو ظاهر نشان علم
وے از بقای فایات تو باقی بیان علم

بنگفت از این تبارت گل سخن
 غیر از علی که عالم علم پیوست
 اے آسمان علم رسیدم بهر زمین
 از قدر و انیت صدت مانگر دل شهر
 گشتند بعد گل شدن شمع آب ^{که نیاز وقت اکبر شاه ۱۲}
 معدوم همچو موی میان تبار شدی
 گرفتار آب نام تو کردی ز روشنش
 چون در جهان ز علم تو باشد نه شهرت
 از انبیین وصف تو مانند سبیل
 شد درج سینه تو ز اسرار کردگار
 نثر تو خط مصحف خوبان باغ حسن
 گویند چون فسانه داستان پیر شما
 اے جان جمله علم جهان و جهان رسد
 از دست جاہلان زبانی اش اگر
 اے آشنای قلام علم بهتر شد است
 چون صفت زر کنی نبی مایه علوم
 اگر نغمه شناس ترا سر نکرودی

سبزه از هوا سے جدت تو بوستان علم
 از تو بعلای که کند امتحان علم
 دیدم مگر نه چون تو کسی قدر دان علم
 پر شد ز گوهر سخن صاحبان علم
 در بلخ مجلس تو بهم بلبلان علم
 بودی نذات پاک تو گریبان علم
 ماندی سیچو تیره شبی دودمان علم
 علمت جان جسم تو جسم توجان علم
 سیراب میشو ند همه تشنگان علم
 همچون وحی ^{بین حضرت علی} خضر رسول از دان علم
 خوش سیوه ایت نظم تو از گلستان علم
 از تو بچاروسه جهان داستان علم
 باشد اگر خطاب توجان جهان علم
 چون ناله ام بعیش رسیدی فغان علم
 طبعم ز موج وصف تو بحر روان علم
 کاند جهان نشد فن دیگر لبان علم
 کردی کسی تیر بر من الکن گمان علم

ترکی درین زمانه خدا اگر کند سرزد در گفتگو معاق و جاهل تفاوت است از تو بهار و صفت تو سبزه ز کوه ام سیر درین سخن ز شناس تو میکند ضیغم و شبالش ز زلال قنای تو گنجی که باد و دروخت را از دست سجده بریا که بخت با علم و نه کسبیم یاشد نه چون فساد و لطف نگار خستم ماه نور معلوم من و تو و دیگران بعد از رسول پاک علی ساخت کوکار چندان در سخن بدل خویش تو خفی ترکی زار بهر تو تو آب ذی خشم	شده را حیم علم هر آستان علم ماند زمان ندای شده دانا دیان علم هر گلستان معنی و هر بوستان علم وصف تو در رساند بگردن نشان علم شکرستان میان جهان نیشان علم از علم جمع کرده چون خا زنان علم هفته که زمین شود نه بیست زمان علم گویم گرا و چین میان داستان علم هستندای سپهر سخن روشنای علم مارا در علوم و ترا شارسان علم باقی که نیست گوهر معنی بجان علم گوید و عازول که بود تا بیان علم
بادان سر و غ دولت و جاه و در جهان اے آفتاب معنی های آسمان علم	
فی المَدَحِ ایضاً	
تا شد ادبیم تو از آن آب آتش خاک و باد	ماند اندر سنگ پنهان آفتاب آتش خاک و باد

مرغ و ماهی جن و انسان نیست تنها تابع است
 عاد و لایا این همه خصمه بیک ایامی تو
 چون هر سر بر سر بختبانی اگر بے حکم تو
 در دم پیکار دشمن میرد از پیش تو
 در تن هر کس چو جان پیوست از اقبال تو
 خصم بگزید و دولت آن چنان که باد کش
 کرد ریت را و طین بر برج مسکن خاکست
 دم بدم دارد و تاسه پلاک و نشت
 دام و دود ترسند چون از آتش بخت چنان
 تحت است شد بنیان گویا آورده است
 از ازل اندر سر اسه حاسر جاه تو هست
 نیست دور بر سر چشم و تن و رو و حسود
 معنی هر قسم ما چون بے تو فهم کس که نیست
 دست هر ساق نه بر ضمون یا کم می رسد
 نیست جای در جهان کا بنجا نباشد جلوه گر
 جسم پاک خلق شد زین چاشنی تکرده است
 صد و اندک بود بر لطیفان بیشتر

شد با مرت چون سلیمان آب آتش خاک و باد
 جمع شد در جسم انسان آب و آتش خاک و باد
 کس نمیدیدی بدوران آب و آتش خاک و باد
 که نفس گردد گریزان آب و آتش خاک و باد
 ورنه ضد دارد با انسان آب آتش خاک و باد
 میشود از جامی خیزان آب آتش خاک و باد
 تا شدت در زیر فرمان آب آتش خاک و باد
 تا بعد چون برق سوزان آب آتش خاک و باد
 باشد از بیت هر سان آب و آتش خاک و باد
 چون پیمبر تو ایمان آب و آتش خاک و باد
 چار و چون صحن زندان آب آتش خاک و باد
 افکنند گردان گردان آب آتش خاک و باد
 سهل بنحیدن بمنزله آب آتش خاک و باد
 کی بود غارت زردان آب و آتش خاک و باد
 چون مرغ خوشید رخشان آب و آتش خاک و باد
 افضل از هر چیز بختان آب و آتش خاک و باد
 جنبند از تر یک دامن آب و آتش خاک و باد

کرد حاتم بخشش دست تو از آن کوزه جمل مردم از آن سودگی دانند در عهد تو چرخ ترکیا بهر سرور باد و قفل و کباب آنکه بر نظم نهد و عیب دایه گویند تا نگوییم عیب آنکه کس که گردون پر کند	بند میکردی در ایوان آب و آتش خاک و باد گر ببارد آب حیوان آب و آتش خاک و باد از خدا خواهم چوستان آب و آتش خاک و باد افکنند بر ماه تابان آب و آتش خاک و باد در دهان نکته چیدنان آب و آتش خاک و باد
خشک مغز آن را دم افکارش آید بخت جای مضمون بهاران آب و آتش خاک و باد	
بر جوع بمسح ممدوح	
بر زمین می افکند رخس عرق آلوده ات چو حریفان تو بگریزند از دست نبرد شد خمیر از دست چو جسم هر رسول کرد کار گفتم این از پناست ورنه من انداختی ترکیا اکنون و ما کن بهر تو ای زمان	هر قدم در وقت جولان آب و آتش خاک و باد پس بماند از زمستان آب و آتش خاک و باد تا شود بخوابش نازان آب و آتش خاک و باد بر سر گردون گردان آب و آتش خاک و باد کو ببارد زیر فرمان آب و آتش خاک و باد
کاب جاری نار روشن خاک قایم تا بود باد در حکمش بدوران آب و آتش خاک و باد	
❦	

کافه یعنی آب حیوان
پیش عیت تو قدری
مصلح
عبارت ۱۲
از وی آتش از لوح
جای کس که ببارد
دین سزای از مسجد

فی المدح ایضاً

کشید از پئی راحت چو شب ببالش سنگ کشاده بود چو چشم سپهر نیل رنگ رسید و گفت که اسیر چشم باز هنگ که گنج خسر مرغ نیست پیش او پاسنگ اجل لباد روانم نمیزدی گر چنگ بخوان قصیده که باشد زنده اثر هنگ ازین نشا مکنده جشن آن سپهر اورنگ بزم تکلیف کجواب جای بالمش سنگ زوم ز مطلع نو نقش یاد و صدف هنگ	عروس خواب سیر من گرفته در بر تنگ بفسر کربتن معنی هنوز دیده من که ناگهان ز دم روح پاک فردوسی هزار شکر که دریافته زمانه او دل ترا نه حدش بشوق سنجید بیا بوصف دله عهد آن قباد چشم که ده و یک شده سال از دلانش مرو هند تر ز گران بار عسر کرده بسک چو روح طوسی ام این مژده جان ترا گرفت

مطلع دوم

عمر بقصر عدالت علی به پیشه جنگ که هست ترک فلک ز آستانش سنگ پلنگ در صفت هیجا هزار پیش پلنگ که خیر دزد دل هندو نه موج الفت لنگ بسمه تعالی	ملک بحسن فلک قدر آفتاب آهنگ بلند مرتبه والا لقب حسین میان بهر روح روان و بقهر تیغ آهیل چنان به بند محیط است قلم فیضش

ز وصف شوخی رهوار آسمان سیرش
 ز بهی حلاوت لعل لب شکر ریزش
 بخشم چین بچین مبارکش فتنه
 از آن بجایس روزت اسے فریدن گنج
 که هست قول مخالفت براه موسیقی
 چنان بهرح تو تازان سمند فکر من است
 چنان بصفحه وصف تو تیر زو ست قلم
 ز بیم تیغ تو صبر شهسوار وقت جدال
 شود در جلوه حسن تو آفتاب نمان
 شراب مریهم فیض غم از دل لیشم
 اگر بهر بخت از رخ تو قطره غم
 بر عسم بازو شاهین عدل شاه بیت
 اگر چه ابلق دلیل و نمار اسے ترکی
 مگر چه ترس که ظل کف حسین میان
 گرم ز عشق علی متمم بر فض کنند
 کجا ز مهر حسین و حسن کنم اکا
 پی کشیدن تار ز رخسار تو که
 چنین قصیده بزم تو گر شما خوانم

قلم جلد بزین سخن برنگ کرنگ
 کرد انگین لعابش شود نبات شرنگ
 بهر بزمی شود شعله از بر اسے ننگ
 ز غم تو اسے عراق و حسن اذ آننگ
 ز راست میروم ای خسرو سیاهش جنگ
 که باد پای صبا در رهش بود خرنگ
 که سر شد زرد ایش کلک ابل فنگ
 به بست جای عنان درد بان تو سننگ
 چنان بود که آفتاب شب آنگ
 چنان بود که از روے تیغ صدق زنگ
 در خوش آب شود چشم ما به در خجنگ
 خیال دعوے همایلی باز کلنگ
 بر لے گردش بختمند همیشه خلنگ
 چو ساینست بفرق من شکسته رنگ
 چه غم که نیست لعل شوق خیال نام رنگ
 بگوید ار چه مرد و فرقه از سر پادنگ
 شد است سینہ پر روزن تو فغاننگ
 که هیچ نظم به نظم نمیشود بهر رنگ

نخل در سرخی آوے شود لب محبوب
بود سیفے را در کوش چین زنگ

سنو بجایزه بخشد نگار خانه حسین
بیر با من صورت گر سخن اثر ننگ
نام عالی مصور ۱۲

باز رجوع بمسح

سیاست تو کشفد همچو سرمه میل سچشم
هنوز عزم رسیدن کند ز پیش تو خضم
کنون بدست دعا تر کیا بخواه ز حق
کنند نگاه بتان گر بباختان نیز ننگ
که از جلال تو رجوش رسد و صد ننگ
که هست ذات بلندش پی فتاده اولنگ
دیوار ۱۲

که یارب از پئے آل نبی حسین میان
بقدر جاه بود بر تر از جم و هوش ننگ

فی الممدح ایضاً

ابطلب رخصت بسبب فوت پدر خویش

شماره وسعت دست تو گر کنم مذکور
بچار سوے جهان هرگز آنه جا باشد
خدا گواه که زان جمله یک منم ترکی
گر فتنی کفب هر کس معجزم کرد
قبای زیت شود ننگ بر تن فغفتور
تمام عمر گذارد و بدر گشت ز سرور
که خلق کرد ز نریا و من چون خاک نفور
امیر از ره نفرت فقیر از سر غشور

کنون بدامن جسم رفته حسین میان
 سخا پسند امیر از قبر در گشته تو
 کدام دست ز دامن تو تھی ماند
 کدام قند بعد سیاست تو جمد
 بغیر مرگ مقرر که نیست چاره ازو
 مجال نیست ز هست که پای پل دمان
 ز عدل عهد بپاینت اے فریدون فر
 نگین من سر پشتم فلک سیاه شود
 بساط گردوش خود را سپهر بکند
 سخن دراز کتم تا بکے ز درو جر
 رسید نامه بمن از برادر کو چاک
 بشهر خولیش آید روز لغزش آوردند
 طلب مرا کند اکنون که کرده خولیشاوند
 بیاید عورت چلم باد را بنوشت
 کدام وصف سوگ پدر ز مرد و زنان
 معاف کن بر تقصیر من که نیت و گذشت
 اگر نیاید بیاری خطائے رفتہ من

ز ظلم چرخ ستم کیش گشته ام ستور
 سخن شناس بر در گنج تا مسافت دو
 کدام دست تھی از گفت نشد مشکو
 بدون ز گوشه چشمی بت بخود بند
 کند کدام بدور تو بر ضعیفان زور
 درون راه بغیت بفرق سکین ہوا
 رسد نہ جنگل شاہین بہ بچہ عصمو
 فروغ نمر تو بیند اگر سمن شود
 فروش عدل تو اندازم را بفهم شود
 کہ مختصر بہ پسند نذر خردان مذکور
 بپرد و الد صد سالہ اتم کہ در لاہور
 دران مقام نمودند منزلس در گور
 ز تیر طعن شب دروز در وانشا ہو
 قسم بروج روان پدر ضرر و ضرور
 ز درودل نشیند اگر نباشد چور
 کہ بودم از مے اغوای ناکسان مخمور
 بجائے باپ شمارم ترابر غمخور

کدام بنده که از جرم دور تر مانده
 کدام غل که باوش سکر نه چنانند
 کدام باغ که در دے گل نه بشگفته
 کدام خطب زیر فلک نشد ویران
 کدام بنده که یایدنش زمرگ نجات
 نشسته است درین خاکدان بے بنیاد
 بغیر ذوات خداوند آسمان و زمین
 بیاد تو ز حیان رفت و الدم حرم
 ز بخت سال چو آهوی سیده ز وطن
 بیابا که نشینیم بهر سو گد پدر
 بیابا که گذشته سخن نیا و آریم
 پس از هزار وعاد پس از هزار نیاز
 کنون ز حضرت رفته رخصت و دمه خوانم
 که آب و نان بی روح پدر یکسان
 اگر چه هستی من نیست کمتر از صائب
 عن طاعت که نظر خان اگر کنون بودی
 شنیده ام که مخلص از دوشد صائب

کدام مجرم که عفو شش نکرده ربه غفور
 کدام سکر که بمستی در و رسد نه فتور
 کدام گل که بشاخش نکرده خار ظهور
 کدام شهر بر دے زمین نشد معمور
 کدام تن که پس از مرگ شد نماند رگور
 یکے بجلس ماتم یکے بمحفل سُور
 کس نماند نماند چهره تا دم صور
 رسیده والدۀ پیر در غمت لب گور
 کنون بیا که بشد شک ما و تو کافور
 بیابا که نایم ماتم مغفور
 بیابا که بخوانیم عذر رفته قصور
 بکن نیالش مارا به بندگانِ حضور
 نخواهد ار چه دل من دلی شد مجبور
 و هم که شاد شود بعد مرگ آن مغفور
 ترا که کم لبشمار دوز خان بیجا پور
 بچشم جائے تو کردی لبان سرمد طور
 چنان بداد که بداشتین بدش منظور

همیشه تا که بود مرض هیچگاه نه نماز
 همیشه تا که بهساران بود بیلغ بهشت
 همیشه تا که بود ماه را کم و بیشه
 همیشه تا که بود گنگ از سخن عاری
 همیشه تا که بود آب را باتش ضد
 همیشه تا که بود مستعد حکم خدا
 همیشه تا که بود در کلام پاک مجید
 همیشه تا که تناسل زاهدان باشد
 همیشه تا که بستان را بود نه سجده روا
 همیشه تا که درخشان چو آفتاب بود
 همیشه تا که گن در خواججه خیل از اثر
 همیشه تا که زحجاج ذکر طریکم کنند
 همیشه باد بدست تو گنج باد آور

همیشه تا که

همیشه تا که بود کعبه را سجود حضور
 همیشه تا که بود نقش زحور قصور
 همیشه تا که در مسموم برانج پُر نور
 همیشه تا که بود عاجب از بصارت کور
 همیشه تا که بود خاک را از باد نفور
 بجای خویش سرافیل بهر نفیحه صور
 نوشته صورت توحید و حجت و سوره تود
 زحور عین بهشت برین و جام طور
 همیشه تا که نباشد شریک رب غفور
 بدست باده کسان ساعی بر می انگور
 حصول دولت دنیا می دون بحیله و زور
 همیشه تا که بود از حد التبت مذکور
 بود همیشه گفت را به بحر فیض عبور

همیشه تا که دشمن زیر تیغ تو باد
 شوای مدام باعد از مظهر منظر

فی المصح ایضاً

ثبت کنم بزم و شان تازه بتازه نو بنو خانه بخت آنه کو بکو کوی کوی سوسو چند ز خونِ خصم دین نقش کنی بدشت کین وقت عطا شود و نهان دست حریت تو از آن تابد رت رسیده ام بزم طرب گزیده ام شاد و شوم من آن زمان حکم کنی بمن که خوان در بیکشود از سخن پیش سران انجمن روز و شبست ببار که چنگ بساز بر زده گاه بطاق ابروت گاه بدوق آبروت	وصف حسین کامران تازه بتازه نو بنو از تو ز نندارستان تازه بتازه نو بنو از دم تیغ جان ستان تازه بتازه نو بنو بر بندید که خنجران تازه بتازه نو بنو غم دیدم نه آسمان تازه بتازه نو بنو معنی خویش اسب جوان تازه بتازه نو بنو دست تو کنم بیات تازه بتازه نو بنو نغمه کشند سطر بان تازه بتازه نو بنو نغمه کشند سطر بان تازه بتازه نو بنو با ده خورند سیکان تازه بتازه نو بنو

بهر تاسه خان مایوشش دل روان ما
 خان القاب شاهان ترک یعنی دوران ۱۲
 موج زند زمان زمان تازه بتازه نو بنو

در فنخ خود و نکویش سخن جلال شاعر

بلبل خوش نوا بچل میشود از بشوق دل بعد غنی و صا کیا کیست که تارنگ ما	نغمه ز غم بپوستان تازه بتازه نو بنو طر و سخن کند بیان تازه بتازه نو بنو

لبیکه بگزند وستان شوم را بر مکان تاب کجا جلال بیاور کمن خیال را نام شوم ۱۲ حسن زنده چون جوان عمر رسید تا توان نخل کمن دهد اگر سیوه چو شاخ نو خنجر	تحفه بر چه کار روان تازه بتازه نو بنو فکر کند چو من عیان تازه بتازه نو بنو گل ندم که در خست آن تازه بتازه نو بنو نصب کند نه باغبان تازه بتازه نو بنو

نسکه در نظم بانی ام مثل گل معانی ام
 گل بود بگلستان تازه بتازه نو بنو

مخاطب بمدرح ممدوح

شیشه بیار ساقیا تا بر نم بیاور خنده ز نم بعضی شان پیش تو چون ز بیم جان هست بهادری خزان دور تو تا با عاشقان غیر صفات بهر دین ثبت کنم نه بعد زین نام دلی عهد ۱۲ خوف کنم نه از عس یاد ز نم بهر نفس هست زبان عیش ز آبوسر بگی عاشقا گر جبرین قصیده هست غزل ز خواجده فرق زمین و آسمان هست مگر باین و آن شعر مرا اگر بری پیش خواب سنجیده نام شوم ۱۲	جام شراب ارغوان تازه بتازه نو بنو رنگ کنند و شمنان تازه بتازه نو بنو رنگ کرون کن یاد و زیب کردن ۱۲ بوسه دهند دلبران تازه بتازه نو بنو قصه زلف مهرشان تازه بتازه نو بنو چهره یا ز سر بران تازه بتازه نو بنو از لب لعل دلستان تازه بتازه نو بنو کرده گل رویت آن تازه بتازه نو بنو زانکه نمایند رنگ آن تازه بتازه نو بنو رقص کنند بدوق آن تازه بتازه نو بنو

نکته از این بخش را می بیند

۱۵
 یعنی بعضی شمنان ارغوانی
 آید که پیش تو ز بیم جان رنگ
 یعنی ز لبیکه که در بستان
 زیب از دست زیارت
 لطافت آن حاصل شود
 از آن عیش و شادی ایشان
 است چه از لبیکه که در بستان
 و کار از بخت و ۱۲

یعنی شکر خور که در شادمانی از دست ۱۲

نقش زخم من این بران تازه بتازه تو بنو باش بدهر جاودان تازه بتازه تو بنو کنایه از جوان ماندن ۱۲	قصه دعا کنون بپایم از برای شا عیش شود نصیب تو فتح بود قریب تو
نهره بگفت آسمان شکر کی خوشش نو جوان وصف حسین کاهران تازه بتازه تو بنو	
فی المرحه ایضاً	
مگفت چون جمال تو تابان شود نشد تا چون قدر تو سه در گلستان شود نشد خالی ز باد و ساغرستان شود نشد هم باز و تو رستم دستان شود نشد چاک از کس بظلم گر بیان شود نشد در عهد دولت تو پریشان شود نشد بر صفحه همین گل خندان شود نشد	خورخواست چون رخ تو در خشان شود نشد هر چند نخل بند جهان باغ آب ریخت میخواست چسب شعله که در دور عشرت سے پرورید زال جانش که تا بر زم صد حیل که در خشم که در عدل تو لشکت زلفت یا که از دست من دلی یعنی آرایش او زخم کرد ۱۳ جوشید تو ببار که هر نگ این غزل
غزل	
میگفت چشم هر تو نالان شود نشد کز جلوه جمال تو حیران شود نشد	دل خواست خون زهر تو ای جان شود نشد سیداشت آرزو دل شیدا چو آینه

تا چون لب تو لعل بدخشان شود نشد	هر چند مهر داد جلا از شمع خورشید
از بهر سیر یارغ خس را مان شود نشد	گفتم چو غیمد هم بر آیم سو دقاعتی
از حال پر طلال تو پر سان شود نشد	رفتی بس بزم یار که شاید کس ز لطف
آن میزبان خصم تو همان شود نشد	کردی هزار جهد که یک شب بجان است
کان ماه من ز چشم تو پنهان شود نشد	اے تیغ رو تو ب من این چشم د ششم

کتاب در سبک کلام از سید محمد تقی میر

از بهر قتل ترک کی بجا به خواست غیر
شمشیر ابروان تو بران شود نشد

تا چون تو در رواج سلیمان شود نشد	شاها چه بد کرد فلک از ره حسد
تا برترین ز قصص تو کیوان شود نشد	هر چند بفراشت سرش دست آسمان
تا اسپ شان چو خورشید تو جولان شود نشد	کردند را کبان سخن سعه مگر کیا
مانند من که صاحب دیوان شود نشد	سبج ریاض عمر درین حرص پاره کرد
وامان من پر از در غلطان شود نشد	میخواستم ز دست شاهان روزگار
کین مشکلم ز دست کس آسان شود نشد	که عفت بچکانست مرا آرزو بدل
کلام شما بجز تو تا زمان شود نشد	هر چند خواستم که بمیدان صفحه
از آسمان طبع درخشان شود نشد	ناچار فکر شد که بیکه صبر عهده
صد غوطه خوردم ار چه که به زبان شود نشد	کردم کلام ختم برین بیت عاقبت

بادا که سال عمر تو پیش از هزار سال

پیدا بسان تونه بگمان نشودند

فی المبح ایضاً

دایم از ریخ و الم جان و دلش آرزو باد فرق اعدایش ز بر خنجر صیلا و باد دید هاش از تیر گه چون کور مادر زاد باد حسبجو آشفته و ز تپ سینه حسا و باد خانمان بر باد از بادش چو قوم عاد باد گلشن هستیش از باد منش بر باد باد مرغ جانفش در کف دستم اجل صیاد باد سال عرشه من صدره مگر هشتاد باد	خانه نواب یارب در جهان آبا و باد دست لطف حق بود بالاس یارانش سپر میکند رشوکت و شانش کسی گر سرخ چشم ^{چون مایل نظر بگردن ۱۲} باد از باد خنک دل سرور و لتخواه را و شمنش زیر زبر باد اربان گرد باد و انکلا سبب خزان خواهد بدیلغ عشرش هر که اندازد شبها ز نگاهش چشم بد گونه میخوانم سینن عمر خود افزون ز صد

هر سحر چون آفتاب عالم آرا تر گیا
از جانش چشم مار وخن دل ما شاد باد

قطعه که در باره در گوش خود با قافه خویش نگاشت

التماس من گسته عنان نیست چون تو در بقع جبران	شمار از گوش دل بشنو پرور اتده ملازم خویش

کیست مانند تو غریب تو از
از دو روز است در دو گوشم
کرد همسایه پنبه اندر گوشش
باز مانند قد سیان فلک
از سه روزم چو روزه دار طبع
چون کنم دست خود بلقمه دراز
لب کشایم چگونه کز سر درد
بشنود آنکه ناله ام گوید بخیر
حسد که آید پئے عیادت من
عشق نیم در روغن کنجش
هست و نبل بگوش من آقا
گشت چون پاس پیل زمره گوش
لیک دانا محسوس منصور
روغن گل بگوش تا انداخت
ورم و درد نیز شد کمتر
بر تو اے رازدان مطالب ما

طریقه روزانه در گوش

کیست چون تو بخلق فیض رسان
چه بگویم خنیت یا که چنان
بسکه در شب کنم بکا و فغان
از فغانم ز ذکر رب جهان
خشم گرسنه و تشنه دمان
بر نگردد ز ضعف سوئی دمان
بندش خلق من چو مده زبان
در دو گوش است یا که زنج روان
از سر حکتم دهد نمان
هر دو آمیخت بگوش چکان
خلق گوید که رفت آب دران
از ورم آشفته و دوران
که گشت مرغ بر شش بریان
گشته ام همچو غنچه خندان
بر لبم در نه میر سدی جهان
سر بر ظاهر است و دنی پنهان

روزی شب می کنم دعا شریکی

کہ بود کامران حسین میان

قطعات و رباعیتا

فی الحج نواب حسین میان و غیرہ

قطر

یہ دو کس دوشے فرستاد است خالق از آسمان بقصر حیران

شعاع کے از براے من ترکی
سروری از پے حسین میان

معما بنام ایضاً

گر بخواہی نام آقا یم گیر این ہشت حرف تا ترا روشن شود مانند مہرِ یضیا

دوزن سرق حبیبی الدردوز با نیتین
دوز قلب قلب سیما دوز تاج اٹما
یعنی چون میل لاقب کن ایس پیشور قلب ایس موی خدا ۱۲

معما با اسم ایضاً

اے خداوند فلک حبیبہ و ارض و فطرت بستہ ام نقش معمای تو شب از صنعت

	نام خود را که بطرز زبرافخم کهن بر تو روشن شود از مهر سپهر قدرت	
	رباعی	
از شوکت تو شگفتی واکبر گشته	اکو شگفتی واکبر گشته	از شوکت تو شگفتی واکبر گشته
	گو پیشتر اقبال بلند آن دیم از شان تو لیکن همه برتر گشته	
	رباعی	
نواب حسین آسمان تنگین	اکو یزیش ز کند زمین را حسین	نواب حسین آسمان تنگین
	در بزم حسان دلش خند ایا هرگز غیر از غم شبیر نباشد غمگین	
	وله	
اے والد الفت کمال دنیا	اگر گشته مباش در خیال دنیا	اے والد الفت کمال دنیا
	نیک است که ظاهرش بیاطن لیکن چون تیره بلاست خوش جمال دنیا	
	وله	
مقبول معانیم خدایا گردان	پرجوش دلم بان دریا گردان	مقبول معانیم خدایا گردان
	فاغ ز جهان پے مواسا کرده	

فکرم بهشت نامی خود شناسا گردان		
وله		
افضال تو ام رفیق شاه باشد	خورسندم بدین دودنیا باشد	
ده روز بجزیره محکم لیکن چشمم بنعم حسین دریا باشد		
وله		
یار ب یمن وصل مدعا را بنما	آثار اجابت دعا را بنما	
دارد ز درت همین تمنا ترکی کز بهر حسین کربلا را بنما		
وله		
تا عاشق شبیر بداند خود را	ترکی سو کربلا دواند خود را	
یار بست جهان زدو اسیدم دوده کین ذره بخورستید رساند خود را		
شد گشته چو عباس قریب دریا	در نزع روان گفت بزیرب با	
کز مرگ خودم نیت ملاست لیکن ترشد لب رفته سکینه از ما		
خواهم نه بر دوش بیاید شاه	جز غمم بر دم بر نیاید شاه	

باصبر که بگویم از برات ترگی
مانند منش عجب فرایدش با

قطعه

بجهر پایوسی حسین میان
ساحش سدره ازان گردد
موج دریا برون جبهه خورشید
تا نیفتد ز خوش خرامش دور

تضمین

اگر بدست تو گنج از غنوم صد باشد
و اگر بینه تو مخزن از خرد باشد

مگر گوشت دل این مصرعه نکوبش نو
صنبر بکار نیاید چو بخت بد باشد

زیرک که باند بود نامش از من
در علم نبود کم مقامش از من

در بحث سخن مگر چو طفل کج حج
ترکی شده پست خوش کلامش از من

معما باسم مصنف

گر بخوابم نام گمانم را روشن کنی
من کنم آگه ترا ماه از طر حلی

بر سرم افکن نخستین سایه از تاج تاج
فرق کنی سر و بنه زان پس سر پای علی

این بیتی است از
مصحف الهی که خواند
که بسیار از آنجا
شد این بیت از
خوش و پای
نی بود و او را انداز
حل این است
که پای پس و نیز
نشود

قطعه

بشوق آهنگر علیخان میرنشی   براس طبع نقش معنی من

سخن چون زوقبولش کرد نواب
که تا نامم شود در دهر روشن

قطعه تایید از تاج کلام رشک خاقانی و عرفی حضرت
نواب صاحب شایخ غلام محبوب سبحانی محبوب تخلص

لاهوری سلمه الله تعالی

قطعه

اشعار جمع کرد چو ترکی نکته دان   میرفکرمند زانجم کلمه نثار
گفتند رودکی و نظامی و انوری   بر طبع اورد خلد برین آفرین هزار

محبوب فکر سال نمود و خبر دگفت
این گنج جمیع شد ز کمرهای شاهوار

بالح   ۱۶۵   ۱۶۵